

				9	EUR	
NAT.	Datum neerlegging	Nr.	Blz.	E.	D.	CONSO 1

**GECONSOLIDEERDE JAARREKENING IN IFRS EN ANDERE OVEREENKOMSTIG
HET WETBOEK VAN VENNOOTSCHAPPEN NEER TE LEGGEN
DOCUMENTEN**

IDENTIFICATIEGEGEVENS

NAAM VAN DE CONSOLIDERENDE VENNOOTSCHAP OF VAN HET CONSORTIUM ⁽¹⁾⁽²⁾: PROXIMUS.....

Rechtsvorm: Naamloze vennootschap van publiek recht

Adres: Koning Albert II laan Nr.: 27 Bus:

Postnummer: 1030..... Gemeente: Brussel.....

Land: België.....

Rechtspersonenregister (RPR) - Rechtbank van Koophandel van Brussel nr 587163

Internetadres ⁽³⁾: <http://www.proximus.com>

Ondernemingsnummer BE 0202.239.951

GECONSOLIDEERDE JAARREKENING IN MILJOENEN EURO⁽⁴⁾

Voorgelegd aan de algemene vergadering van 17/04/2019

met betrekking tot het boekjaar dat de periode dekt van 01/01/2018 tot 31/12/2018

Vorig boekjaar van 01/01/2017 tot 31/12/2017

De bedragen van het vorige boekjaar **zijn /zijn niet** ⁽¹⁾ identiek met die welke eerder openbaar werden gemaakt.

Zijn gevoegd bij deze geconsolideerde jaarrekening: - het geconsolideerde jaarverslag
- het controleverslag over de geconsolideerde jaarrekening

ZO DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING VAN EEN BUITENLANDSE VENNOOTSCHAP DOOR EEN BELGISCHE DOCHTER WORDT NEERGELEGD

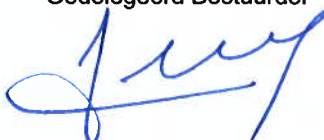
Naam van de Belgische dochter die de neerlegging verricht (*artikel 113, § 2, 4^a van het Wetboek van vennootschappen*)

Ondernemingsnummer van de Belgische dochter die de neerlegging verricht

Totaal aantal neergelegde bladen: Secties van het standaardformulier die niet werden neergelegd omdat ze niet dienstig zijn:

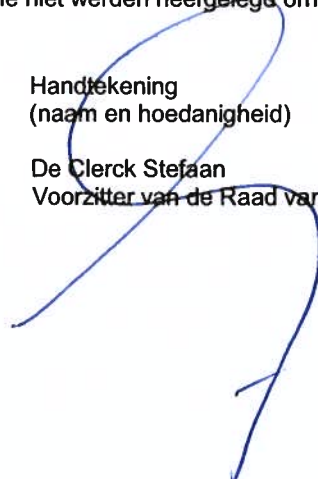
Handtekening
(naam en hoedanigheid)

Leroy Dominique
Gedelegeerd Bestuurder

Handtekening
(naam en hoedanigheid)

De Clerck Stefaan
Voorzitter van de Raad van Bestuur . . .

- (1) Schrappen wat niet van toepassing is.
- (2) Een consortium dient de sectie CONSO 5.4 in te vullen.
- (3) Facultatieve vermelding.
- (4) Indien nodig, aanpassen van de eenheid en munt waarin de bedragen zijn uitgedrukt.

**LIJST VAN DE BESTUURDERS OF ZAAKVOERDERS VAN DE
CONSOLIDERENDE ONDERNEMING EN VAN DE
COMMISSARISSEN DIE DE GECONSOLIDEERDE
JAARREKENING HEBBEN GECONTROLEERD**

LIJST VAN DE BESTUURDERS, ZAAKVOERDERS EN COMMISSARISSEN

VOLLEDIGE LIJST met naam, voornamen, beroep, woonplaats (adres, nummer, postnummer en gemeente) en functie

DE CLERCK Stefaan, Voorzitter van de Raad van Bestuur
Damkaai 7, 8500 Kortrijk, BELGIE
Voorzitter van de Raad van Bestuur

LEROY Dominique, Gedelegeerd Bestuurder
Avenue du Putdael 6, 1150 Brussel, BELGIE
Gedelegeerd Bestuurder

DEMUELENAERE Pierre, Bestuurder vennootschappen
Rue des Couteliers 24, 1490 Court Saint Etienne, BELGIE
Bestuurder

DEMUYNCK Guido J.M., Bestuurder vennootschappen
Wagnerlaan 11, 1217 CP Hilversum, NEDERLAND
Bestuurder

DE GUCHT Karel, President Institute of European Studies (IES) & Bestuurder vennootschappen
Hoogstraat 9, 9290 Berlare, BELGIE
Bestuurder

DE PRYCKER Martin, Managing Partner Qbic Fund
De Cauwerstraat 41, 9100 Sint-Niklaas, BELGIE
Bestuurder

DUREZ Martine, Bestuurder vennootschappen
Avenue de Saint-Pierre 34, 7000 Mons, BELGIE
Bestuurder

LEVAUX Laurent, Bestuurder vennootschappen
Avenue du Maréchal 25, 1180 Ukkel, BELGIE
Bestuurder

RANDERY Tanuja, Private Equity NED and Operating Advisor
19A Lexham Mews, London W8 6JW, VERENINGD KONINKRIJK
Bestuurder

**LIJST VAN DE BESTUURDERS OF ZAAKVOERDERS VAN DE
CONSOLIDERENDE ONDERNEMING EN VAN DE
COMMISSARISSEN DIE DE GECONSOLIDEERDE
JAARREKENING HEBBEN GECONTROLEERD**

LIJST VAN DE BESTUURDERS, ZAAKVOERDERS EN COMMISSARISSEN

VOLLEDIGE LIJST met naam, voornamen, beroep, woonplaats (adres, nummer, postnummer en gemeente) en functie

SANTENS Isabelle, Bestuurder vennootschappen
Wannegem-Ledestraat 36, 9772 Kruishoutem, BELGIE
Bestuurder

TOURAIN Agnès, Bedrijfsleider
5 Rue Budé, 75004 Parijs, FRANKRIJK
Bestuurder

VANDEBORRE Catherine, Chief Financial Officer Elia
Clos du Champ de Bourgeois 11, 1330 Rixensart, BELGIE
Bestuurder

Van den hove Luc, President & CEO imec
Jachthuislaan 29, 3210 Lubbeek, BELGIE
Bestuurder

VAN de PERRE Paul, CEO Five Financial Solutions
Leliestraat 80, 1702 Dilbeek, BELGIE
Bestuurder

DELOITTE, Bedrijfsrevisoren BV ovve. CVBA (lidmaatschapsnr B00025)
Gateway building / Luchthaven Nationaal 1J, 1930 Zaventem, BELGIE
Nr : BE 0429.053.863

Vertegenwoordigd door :
DENAYER Michel
HOUTHAEVE Nico

Geconsolideerde jaarrekening

Opgesteld in overeenstemming met de Internationale Financiële Rapporteringsnormen voor de jaren eindigend per 31 december 2018 en 2017

Geconsolideerde balans	2
Geconsolideerde resultatenrekening	3
Toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening	8
Toelichting 1. Informatie betreffende de onderneming	8
Toelichting 2. Belangrijkste opname- en waarderingsregels	9
Toelichting 3. Goodwill	29
Toelichting 4. Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur	32
Toelichting 5. Materiële vaste activa	34
Toelichting 6. Contractkosten (IFRS 15)	35
Toelichting 7. Deelnemingen in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen	36
Toelichting 8. Andere deelnemingen	45
Toelichting 9. Winstbelasting	46
Toelichting 10. Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	48
Toelichting 11. Andere vaste activa	55
Toelichting 12. Voorraden	55
Toelichting 13. Handelsvorderingen en contractactiva	56
Toelichting 14. Andere vlottende activa	58
Toelichting 15. Beleggingen	58
Toelichting 16. Geldmiddelen en kasequivalenten	58
Toelichting 17. Eigen Vermogen	59
Toelichting 18. Rentedragende schulden	60
Toelichting 19. Voorzieningen	63
Toelichting 20. Andere langetermijnschulden	64
Toelichting 21. Andere kortetermijnschulden en contractverplichtingen	65
Toelichting 22. Netto-omzet	65
Toelichting 23. Andere bedrijfsopbrengsten	66
Toelichting 24. Kosten van aan omzet-gerelateerde materialen en diensten	66
Toelichting 25. Workforce kosten	67
Toelichting 26. Non-workforce kosten	68
Toelichting 27. Afschrijvingen	69
Toelichting 28. Netto financiële kosten	69
Toelichting 29. Winst per aandeel	70
Toelichting 30. Betaalde en voorgestelde dividenden	70
Toelichting 31. Bijkomende toelichtingen inzake financiële instrumenten	71
Toelichting 32. Informatie over verbonden partijen	83
Toelichting 33. Rechten, verbintenissen en voorwaardelijke verplichtingen	85
Toelichting 34. Op aandelen gebaseerde betalingen	89
Toelichting 35. Relatie met de commissaris	91
Toelichting 36. Segmentinformatie	92
Toelichting 37. Recent gepubliceerde IFRS-normen	95
Toelichting 38. Gebeurtenissen na balansdatum	96

Geconsolideerde balans

(in miljoen EUR)		Per 31 december	Per 31 december	Per 1 januari	Per 31 december
ACTIVA	Toelichting	2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018-IFRS 15	2018-IFRS 15
VASTE ACTIVA		6.735	6.752	6.842	6.850
Goodwill	3	2.431	2.466	2.431	2.470
Immateriële vaste activa met beperkte levensduur	4	1.233	1.154	1.233	1.154
Materiële vaste activa	5	2.976	3.054	2.976	3.054
Contractkosten	6	0	0	120	116
Geassocieerde ondernemingen	7	3	3	3	3
Eigenvermogeninstrumenten	8	8	0	8	0
Uitgestelde belastingvorderingen	9	27	35	15	12
Andere vaste activa	11	56	40	56	40
VLOTTENDE ACTIVA		1.793	1.739	1.871	1.822
Voorraden	12	123	129	123	129
Handelsvorderingen	13	1.111	1.042	1.111	1.042
Contractactiva	13	0	0	78	83
Terug te vorderen belastingen	9	83	68	83	68
Andere vlottende activa	14	137	155	137	155
Beleggingen	15	5	4	5	4
Geldmiddelen en kasequivalenten	16	333	340	333	340
TOTAAL ACTIVA		8.527	8.490	8.713	8.671
PASSIVA					
EIGEN VERMOGEN	17	3.013	3.012	3.153	3.153
Eigen vermogen (aandeel van de groep)	17	2.857	2.862	2.997	3.005
Geplaatst kapitaal		1.000	1.000	1.000	1.000
Reserves		-454	-469	-454	-469
Overgedragen winsten		2.310	2.331	2.451	2.474
Minderheidsbelangen	17	156	150	156	148
LANGETERMIJNSCHULDEN		2.789	3.151	2.834	3.181
Rentedragende schulden	18	1.860	2.263	1.860	2.263
Schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdienststreding en beëindigingsvoordelen	10	515	553	515	553
Voorzieningen	19	140	142	140	142
Uitgestelde belastingenschulden	9	72	61	117	91
Andere langetermijnschulden	20	202	132	202	132
KORTETERMIJNSCHULDEN		2.725	2.328	2.726	2.338
Rentedragende schulden	18	570	234	570	234
Handelsschulden		1.415	1.361	1.415	1.361
Contractverplichtingen	21	0	0	98	109
Belastingenschulden	9	112	56	112	56
Andere kortetermijnschulden	21	628	677	532	578
TOTAAL PASSIVA		8.527	8.490	8.713	8.671

Geconsolideerde resultatenrekening

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december		
		2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Netto omzet	22	5.739	5.761	5.764
Andere bedrijfsopbrengsten	23	63	65	65
Totale opbrengsten		5.802	5.826	5.829
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	24	-2.166	-2.122	-2.126
Workforce kosten (1)	25	-1.248	-1.245	-1.245
Non-workforce kosten (1)	26	-615	-663	-663
Totale bedrijfskosten vóór afschrijvingen		-4.030	-4.030	-4.034
Bedrijfswinst vóór afschrijvingen		1.772	1.796	1.794
Afschrijvingen	27	-963	-1.016	-1.016
Bedrijfswinst		809	780	778
Financiële opbrengsten		6	9	9
Financiële kosten		-76	-64	-64
Netto financiële kosten	28	-70	-56	-56
Verlies van ondernemingen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode		-2	-1	-1
Winst vóór belastingen		738	723	721
Belastingen	9	-185	-194	-191
Nettowinst		552	529	530
Toe te rekenen aan:	17			
Aandeelhouders van de moedermaatschappij (aandeel van de groep)		522	506	508
Minderheidsbelangen		30	23	22
Gewone winst per aandeel (in EUR)	29	1,62	1,57	1,58
Verwaterde winst per aandeel (in EUR)	29	1,62	1,57	1,58
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen	29	322.777.440	322.649.917	322.649.917
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen voor verwaterde winst per aandeel	29	322.954.411	322.735.379	322.735.379

(1) herwerkt voor 2017: de verdeling workforce-non workforce werd gealigneerd voor alle dochterondernemingen waarbij het totaal op groepsniveau ongewijzigd is gebleven.

De cijfers voor 2017 zijn dienovereenkomstig aangepast, waarbij voor het volledige jaar 2017 EUR 30 miljoen is overgeheveld van non-workforce naar workforce kosten.

Geconsolideerde staat van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten ('totaalresultaat')

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december		
		2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS15
Nettowinst		552	529	530
Niet-gerealiseerde resultaten:				
Items die zullen gereclassificeerd worden naar winst en verlies				
Wisselkoersverschillen uit omrekening van buitenlandse activiteiten		-6	11	11
Kasstroomafdekkingsinstrumenten				
Winst/(verlies) opgenomen in het eigen vermogen		-7	6	6
Overdracht naar resultatenrekening voor de periode		0	-1	-1
Overdracht gerelateerd met de TeleSign combinatie	7,4	12	0	0
Andere		0	-1	-1
Totaal voor gerelateerde belastingeffecten		-1	15	15
Gerelateerde belastingeffecten				
Kasstroomafdekkingsinstrumenten				
Winst/(verlies) opgenomen in het eigen vermogen		-2	-1	-1
Winstbelasting m.b.t. items die zullen gereclassificeerd worden		-2	-1	-1
Items die zullen gereclassificeerd worden naar winst en verlies - na aftrek van belastingeffecten		-3	14	14
Items die niet zullen gereclassificeerd worden naar winst en verlies				
Herwaardering aan reële waarde van de eigenvermogeninstrumenten		0	-5	-5
Herwaardering van toegezegdpensioenregelingen	10	13	-35	-35
Totaal voor gerelateerde belastingeffecten		13	-40	-40
Gerelateerde belastingeffecten				
Herwaardering van toegezegdpensioenregelingen	10	-4	8	8
Aanpassing ten gevolge van de wijziging van de Belgische belastingvoet	9	-10	0	0
Winstbelasting m.b.t. items die niet zullen gereclassificeerd worden		-14	8	8
Items die niet zullen gereclassificeerd worden na aftrek van winstbelasting		-1	-32	-32
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		549	510	511
Toe te rekenen aan:				
Aandeelhouders van de moedermaatschappij		521	484	487
Minderheidsbelangen		28	25	24

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

(in miljoen EUR)	Toelichting	Boekjaar afgesloten op 31 december		
		2017 IAS 18	2018-IAS 18	2018-IFRS 15&9
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Nettowinst		552	529	531
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	4/5	963	1.016	1.016
Stijging van bijzondere waardeverminderingen op immateriële en materiële vaste activa	3/4/5	2	23	23
Daling van voorzieningen	19	-4	-4	-4
Uitgestelde belastingopbrengsten	9	-47	-13	-16
Stijging van bijzondere waardeverminderingen op deelnemingen		2	0	0
Aandeel in het verlies van ondernemingen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode	7	2	1	1
Herwaardering naar de reële waarde van financiële instrumenten	31	3	0	0
Afschrijving van de achtergestelde obligatieleningen	31	2	2	2
Meerwaarde op de verkoop van geconsolideerde deelnemingen	7	-1	0	0
Meerwaarde op de verkoop van immateriële en materiële vaste activa		-22	-22	-22
Andere niet-kasbewegingen		0	-1	-1
Kasstroom uit operationele activiteiten vóór wijzigingen in het bedrijfskapitaal		1.452	1.532	1.530
Daling / (toename) van voorraden		2	-5	-5
Daling van handelsvorderingen		52	95	95
Daling van contractkosten		0	0	4
Toename van contractactiva		0	0	-5
Toename / (daling) van de terug te vorderen belastingen		-41	15	15
Daling / (toename) van andere vlottende activa		-7	3	3
Daling van handelsschulden		-58	-30	-30
Toename van contractverplichtingen		0	0	5
Toename / (daling) van belastingenschulden		47	-58	-58
Toename / (afname) van andere kortetermijnschulden		-3	6	3
Toename van nettoschuld voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	10	37	0	0
Daling van andere langetermijnschulden en voorzieningen		-10	0	0
Toename van het bedrijfskapitaal, netto van aanschaffingen en verkopen van filialen		18	26	28
Nettokasstroom uit operationele activiteiten (1)		1.470	1.558	1.558
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Geldmiddelen betaald voor aanschaffing van immateriële en materiële vaste activa	4/5	-989	-1.099	-1.099
Geldmiddelen betaald voor aanschaffing van andere deelnemingen		-2	-3	-3
Geldmiddelen betaald voor aanschaffing van dochterondernemingen, na aftrek van verworven geldmiddelen	7	-221	-51	-51
Dividenden gekregen van niet geconsolideerde ondernemingen		0	1	1
Geldmiddelen uit de verkoop van immateriële en materiële vaste activa		36	37	37
Geldmiddelen uit de verkoop andere vaste activa		-1	8	8
Nettokasstroom besteed in investeringsactiviteiten		-1.177	-1.107	-1.107
Kasstroom vóór financieringsactiviteiten		292	451	451

Boekjaar afgesloten op 31 december

(in miljoen EUR)

	Toelichting	2017 IAS 18	2018-IAS 18	2018-IFRS 15&9
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Dividenden uitgekeerd aan aandeelhouders	30	-488	-485	-485
Dividenden uitgekeerd aan minderheidsbelangen	17	-32	-28	-28
Netto verkoop van eigen aandelen		0	4	4
Netto verkoop van geldbeleggingen		1	1	1
Afname van eigen vermogen (aandeel van de groep)		-1	-3	-3
Geldmiddelen uit afdekkingsinstrumenten van langetermijnschulden		4	8	8
Uitgifte van langetermijnschulden	18.3	502	399	399
Aflossing van langetermijnschulden	18.3	-1	-408	-408
Uitgave van kortetermijnschuld	18.3	-242	68	68
Nettokasstroom besteed in financieringsactiviteiten		-256	-444	-444
Nettoename van geldmiddelen en kasequivalenten				
Geldmiddelen en kasequivalenten op 1 januari		297	333	333
Geldmiddelen en kasequivalenten op 31 december	15	333	340	340
(1) Nettokasstroom uit operationele activiteiten bevat de volgende kasbewegingen :				
Betaalde intresten		-49	-55	-55
Ontvangen intresten		1	2	2
Betaalde belastingen		-227	-249	-249

Mutatieoverzicht van het geconsolideerd eigen vermogen

(in miljoen EUR)	Geplaatst kapitaal	Eigen aandelen (EA)	Wettelijke reserves	Eigenvermogen-instrumenten & afdekkingsreserve	Andere Herwaarderingsreserve	Omrekeningsverschillen	Vergoedingen in aandelen	Overgedragen winsten	Totaal eigen vermogen (aandeel van de groep)	Minderheidsbelangen	Totaal eigen vermogen
Saldo op 31 december 2016	1.000	-430	100	2	-127	0	5	2.270	2.819	162	2.981
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	0	0	0	4	-1	-4	0	522	521	28	549
Dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2016)	0	0	0	0	0	0	0	-323	-323	0	-323
Interim dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2017)	0	0	0	0	0	0	0	-161	-161	0	-161
Dividenden van dochterondernemingen aan minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-32	-32
Bedrijfscombinatie	0	0	0	0	0	0	0	2	2	-2	0
Eigen aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	0	0	0	0	0	0	-1	-1	0	-1
Verkoop van eigen aandelen	0	-9	0	0	0	0	0	0	-9	0	-9
Opties op aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	9	0	0	0	0	-1	1	9	0	9
Totaal transacties met aandeelhouders en minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	-1	-482	-483	-34	-517
Saldo op 31 december 2017 (IAS 18)	1.000	-431	100	5	-128	-4	4	2.310	2.857	156	3.013
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	0	0	0	1	-27	6	0	504	484	25	510
Dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2017)	0	0	0	0	0	0	0	-323	-323	0	-323
Interim dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2018)	0	0	0	0	0	0	0	-161	-161	0	-161
Dividenden van dochterondernemingen aan minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-28	-28
Bedrijfscombinatie	0	0	0	0	0	0	0	3	3	-3	0
Eigen aandelen											
Verkoop van eigen aandelen	0	3	0	0	0	0	0	-3	0	0	0
Opties op aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Totaal transacties met aandeelhouders en minderheidsbelangen	0	4	0	0	0	0	0	-483	-479	-32	-511
Saldo op 31 december 2018 (IAS 18)	1.000	-427	100	6	-155	3	4	2.331	2.862	150	3.012
Saldo op 31 december 2017	1.000	-431	100	5	-128	-4	4	2.310	2.857	156	3.013
Transitie naar IFRS 15	0	0	0	0	0	0	0	144	144	0	144
Transitie naar IFRS 9	0	0	0	0	0	0	0	-3	-3	0	-3
Saldo op 1 januari 2018 (IFRS 15)	1.000	-431	100	5	-128	-4	4	2.451	2.997	156	3.153
Totaal van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	0	0	0	1	-27	6	0	506	487	24	511
Dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2017)	0	0	0	0	0	0	0	-323	-323	0	-323
Interim dividenden aan aandeelhouders (m.b.t. 2018)								-161	-161	0	-161
Dividenden van dochterondernemingen aan minderheidsbelangen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-28	-28
Bedrijfscombinaties	0	0	0	0	0	0	0	3	3	-3	0
Eigen aandelen											
Verkoop van eigen aandelen	0	3	0	0	0	0	0	-3	0	0	0
Opties op aandelen											
Uitoefening van opties op aandelen	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Totaal transacties met aandeelhouders en minderheidsbelangen	0	4	0	0	0	0	0	-483	-479	-32	-511
Saldo op 31 december 2018 (IFRS 15)	1.000	-427	100	6	-155	3	4	2.474	3.005	148	3.153

Toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening

Toelichting 1. Informatie betreffende de onderneming

De geconsolideerde jaarrekening per 31 december 2018 werd goedgekeurd voor publicatie door de Raad van Bestuur van 28 februari 2019. Ze omvat de jaarrekening van Proximus NV, haar dochterondernemingen evenals het aandeel van de Groep in de resultaten van geassocieerde ondernemingen en joint ventures opgenomen volgens de “equity” methode (hierna “de Groep” genoemd).

Proximus NV is een Naamloze Vennootschap van Publiek Recht die in België is geregistreerd. De omvorming van Proximus NV van een Autonoom Overheidsbedrijf naar een Naamloze Vennootschap van Publiek Recht werd doorgevoerd bij koninklijk besluit van 16 december 1994. De zetel van Proximus NV is gevestigd in de Koning Albert-II-laan 27 te 1030 Brussel, België. De naamsverandering is gebeurd in 2015.

De Raad van Bestuur, de Chief Executive Officer en het Executief Comité evalueren de financiële prestaties en kennen de middelen toe volgens de klantgeoriënteerde organisatie die gestructureerd is rond de volgende te rapporteren operationele segmenten:

- **De Consumer Business Unit (CBU)** verkoopt spraakproducten en -diensten, internet en televisie, zowel op vaste als mobiele netwerken, aan residentiële klanten en aan kleine bedrijven), evenals ICT-oplossingen voornamelijk op de Belgische markt en levert hiermee verbonden klantendiensten;
- **De Enterprise Business Unit (EBU)** verkoopt ICT- en telecomdiensten en -producten aan middelgrote en grote ondernemingen. Deze ICT-oplossingen, waaronder telefoondiensten, worden vooral gecommmercialiseerd onder de merknamen Proximus en Telindus, zowel op de Belgische als de internationale markten;
- **De Wholesale Unit (WU)** verkoopt diensten aan andere telecom- en kabeloperatoren;
- **International Carrier Services (ICS)** is verantwoordelijk voor de internationale carrieractiviteiten;
- **De Technology Unit (TEC)** centraliseert alle netwerk- en IT-diensten en kosten (uitgezonderd kosten verbonden aan de klantenactiviteiten en aan de levering van ICT-oplossingen) en levert diensten aan CBU, EBU en WU.
- **Staff and Support (S&S)** groepeerde alle horizontale functies (human resources, finance, legal, strategy en corporate communication), internal services en real estate, die de activiteiten van de Groep ondersteunen.

Het aantal medewerkers van de Groep (in voltijdse equivalenten) bedroeg 13.391 op 31 december 2017 en 13.385 op 31 december 2018.

Voor 2017 bestond het gemiddelde aantal personeelsleden van de Groep uit 162 kaderpersoneelsleden, 11.830 bedienden en 1.187 arbeiders. Voor 2018 bestond het gemiddelde aantal personeelsleden van de Groep uit 165 kaderpersoneelsleden, 11.976 bedienden en 1.020 arbeiders.

Toelichting 2. Belangrijkste opname- en waarderingsregels

Vorbereidingsbasis

De bijgevoegde geconsolideerde jaarrekening per 31 december 2018 werd opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards ("IFRS") zoals goedgekeurd voor toepassing binnen de Europese Unie. De Groep opteerde niet voor een vervroegde toepassing van enige IASB-normen of interpretaties.

Wijzigingen in opname- en waarderingsregels

De Groep anticipeert niet op de toepassing van normen en interpretaties. De toegepaste opname- en waarderingsregels zijn consistent met deze van vorige boekjaren behalve voor wat betreft de toepassing door de Groep van de nieuwe of herziene IFRS-normen of interpretaties zoals goedgekeurd voor toepassing door de Europese Unie en die verplicht zijn vanaf 1 januari 2018, en welke zijn:

Nieuwe standaarden:

- IFRS 9: financiële instrumenten
- IFRS 15: opbrengsten van contracten met klanten
- IFRIC 22: Transacties in vreemde valuta en vooruitbetaling

Aanpassingen aan normen:

- Aanpassingen aan IFRS 2: Classificatie en waardering op aandelen gebaseerde betalingen
- Jaarlijkse verbeteringen aan IFRS-normen (periode 2014-2016) voor IFRS 1 en IAS 28
- Aanpassing aan IAS 40: Vastgoedbeleggingen
- Aanpassing aan IFRS 4 (Toepassing IFRS 9 Financiële instrumenten met IFRS 4 verzekeringscontracten)

De toepassing van deze nieuwe en aangepaste normen heeft beperkte impact op de jaarrekening van de Groep met uitzondering van de toepassing van IFRS 9 en IFRS 15.

Voor de toepassing van IFRS 15 en IFRS 9 heeft de groep ervoor gekozen om de methode 'cumulatieve inhaalbasis' te gebruiken, dit is het retroactief toepassen van de nieuwe standaarden waarbij het cumulatieve effect wordt erkend in de openingsbalans van 1 januari 2018. Voor IFRS 15 werd deze retrospectieve toepassing uitgevoerd voor alle contracten die niet voltooid waren op de datum van eerste toepassing. De Groep heeft ervoor gekozen om, als praktische oplossing voorzien in IFRS 15, geen retroactieve toepassing te gebruiken voor de wijzigingen in contracten welke plaatsvonden voor de eerste toepassing.

De impact van de toepassing van deze nieuwe standaarden wordt als volgt samengevat:

(in miljoen EUR)	Herclassificatieaanpassing van de opening balans
IFRS 15	
Contractactiva	83
Contractkosten	120
Contractverplichtingen	-2
Uitgestelde belastingen op de initiële toepassing	-59
IFRS 9	
Waardeverminderingen op contractactiva (IFRS 15)	-5
Uitgestelde belastingen op de initiële toepassing	1
Totaal	140

Aanpassingen voor IFRS 15

Onder IAS 18 werden opbrengsten van verkoopovereenkomsten met meerdere componenten toegewezen op basis van de relatieve reële waarde. De Groep wees de opbrengst van contracten met meerdere componenten toe op basis van hun relatieve reële waarde maar beperkte de opbrengst tot het bedrag dat niet afhankelijk was van de levering van toekomstige diensten of van het voldoen van bepaalde prestatiecriteria ("cash cap"). Onder IFRS 15 wordt de omzeterkenning van de verschillende goederen en diensten in het contract gedaan op basis van hun relatieve opzichzelfstaande verkoopprijs. Dit leidt tot een verschuiving van een deel van de opbrengsten uit diensten naar opbrengsten uit verkoop van producten, dewelke wordt erkend op het moment dat de controle over de producten is overgegaan naar de klant en wat aanleiding geeft tot de erkenning van een contractactief.

De commissies die worden betaald, werden voorheen in kosten genomen op het moment dat ze werden gemaakt. In IFRS 15 worden de commissies voor het verwerven van post-paid contracten beschouwd als incrementele kosten om een contract te verkrijgen en worden ze uitgesteld als contractkosten.

IFRS 15 vereist ook de herclassificatie van sommige items van over te dragen opbrengsten naar contractverplichtingen. Contractverplichtingen en contractactiva worden netto gepresenteerd op contract per contract basis.

Aanpassingen voor IFRS 9

De financiële staten voor 2017 werden opgesteld op basis van IAS 39. De gerelateerde waarderingsregels zijn toegelicht in de financiële staten van 2017.

In de context van de eerste toepassing van IFRS 9, werden volgende aanpassingen doorgevoerd door de Groep:

- Deelnemingen in niet-beursgenoteerde ondernemingen, voorheen gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingen, worden gewaardeerd tegen reële waarde en geval per geval geclassificeerd als reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten (FVTOCI) of reële waarde via de winst- en verliesrekening (FVTPL). Deze wijziging in de waarderingsregels had geen invloed op de waarde van deze financiële activa in de openingsbalans.
- De toepassing van de te verwachten kredietverliezen (ECL) op het contractactief erkend bij de eerste toepassing van IFRS 15, hoewel het geen financiële instrumenten betreft, heeft geleid tot een negatieve impact op het overgedragen resultaat van 3 miljoen EUR (netto bedrag) op 1 januari 2018. Dit is een specifieke vereiste van IFRS 9.

De groep heeft gebruikt gemaakt van de uitzondering om de vergelijkbare informatie niet te herwerken voor vorige periode voor wat betreft de classificatie en verwerking.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de originele classificatie onder IAS 39 en de nieuwe classificatie onder IFRS9:

Financiële activa/ schulden	Oorspronkelijke classificatie volgens IAS 39	Nieuwe classificatie volgens IFRS 9
Eigenvermogen financiële activa (case by case)	Tegen kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingen	FVTOCI/FVTPL
Afgeleide producten aangehouden voor handelsdoeleinden	FVTPL	FVTPL
Derivaten in een afdekkingsrelatie	Boekhoudkundige afdekking	Boekhoudkundige afdekking
Handelsvorderingen / Andere vorderingen	Afgeschreven kost	Afgeschreven kost
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdekkingsrelatie	Afgeschreven kost	Afgeschreven kost
Schulden	Afgeschreven kost	Afgeschreven kost
Financiële schuld gerelateerd aan putoptie	FVTPL	FVTPL

Voor meer informatie zie toelichting 31.4.

Alternatieve prestatie maatstaven

De Groep maakt gebruik van zogenoemde alternatieve prestatie maatstaven ("APM") in de jaarrekening en toelichting. Een alternatieve prestatie maatstaf is een financiële maatstaf van een historische of toekomstige financiële prestatie, financiële positie en kasstromen andere dan een financiële maatstaf gedefinieerd in het toepasselijke kader voor financiële verslaglegging (IFRS). Hun definities zijn opgenomen in de begrippenlijst die is opgenomen in de rubriek "Management Discussie" van het geconsolideerd jaarverslag. Ze worden consistent gebruikt in de tijd en wanneer een wijziging nodig is worden vergelijkbare cijfers vermeld.

Consolidatiebasis

In toelichting 7 is de lijst opgenomen van de dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen.

Dochterondernemingen zijn entiteiten waarover de Groep zeggenschap heeft. Er is zeggenschap wanneer de Groep macht heeft over de deelneming, blootgesteld is aan of rechten heeft op veranderlijke opbrengsten uit hoofde van zijn betrokkenheid bij de deelneming en over de mogelijkheid beschikt zijn macht te gebruiken om zijn opbrengsten te beïnvloeden.

Een dochteronderneming wordt opgenomen in de consolidatie vanaf de dag waarop zeggenschap wordt verworven over de dochteronderneming en eindigt wanneer de Groep zeggenschap verliest. Intra-groep-saldi en –verrichtingen en bijhorende niet-gerealiseerde winsten of verliezen tussen ondernemingen van de Groep worden volledig geëlimineerd. Indien nodig worden de opname- en waarderingsregels van de dochterondernemingen aangepast om ervoor te zorgen dat de geconsolideerde jaarrekening opgemaakt wordt volgens uniforme grondslagen.

Wijzigingen in het eigendomsbelang van de Groep in dochterondernemingen die niet leiden tot het verlies van zeggenschap in die dochterondernemingen worden verwerkt als eigenvermogenstransacties. Elk verschil tussen de reële waarde van de betaalde vergoeding en de wijziging in de belangen zonder overheersend zeggenschap worden rechtstreeks in het eigenvermogen verwerkt en toegerekend aan de eigenaars van de onderneming.

Een joint venture is een gezamenlijke overeenkomst waarbij de partijen die gezamenlijk zeggenschap over de overeenkomst hebben, rechten hebben op de netto activa van de overeenkomst.

Gezamenlijke zeggenschap is het contractueel afgesproken delen van de zeggenschap over een overeenkomst, waarvan slechts sprake is wanneer besluiten over de relevante activiteiten unanieme instemming vereisen van de partijen die de zeggenschap delen. Joint ventures worden opgenomen in deze geconsolideerde jaarrekeningen volgens de vermogensmutatiemethode.

Geassocieerde ondernemingen zijn ondernemingen waarop de Groep een invloed van betekenis heeft, meer bepaald deelnemingen waarin Proximus de macht heeft om deel te nemen (geen zeggenschap) aan de financiële en operationele beleidsbeslissingen. Deze deelnemingen worden ook opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode. Volgens die methode worden de investeringen in geassocieerde deelnemingen of joint ventures aanvankelijk erkend tegen verkrijgingsprijs en vervolgens aangepast voor het aandeel van de Groep in de winst of het verlies of andere niet-gerealiseerde resultaten van de geassocieerde deelneming of de joint venture, en dit vanaf de aanschaffingsdatum. Deze investeringen en het vermogensaandeel van de resultaten voor de periode zijn respectievelijk weergegeven in de balans en de resultatenrekening als deelnemingen in geassocieerde ondernemingen en joint ventures en als aandeel in de resultaten van geassocieerde ondernemingen en joint ventures.

De groep beëindigt de toepassing van de vermogensmutatiemethode op het ogenblik dat een investering geen geassocieerde onderneming of joint venture meer is, of wanneer de investering wordt opgenomen als aangehouden voor verkoop. Wanneer de Groep een belang blijft aanhouden in de vroegere geassocieerde onderneming of joint venture is het belang een financieel actief. De Groep waardeert het overblijvende belang aan reële waarde op die datum en de reële waarde wordt beschouwd als de reële waarde bij initiële erkenning in overeenstemming met IAS 39. Het verschil tussen enerzijds de boekwaarde van de geassocieerde deelneming of joint venture op de datum waarop het gebruik van de "equity"-methode wordt beëindigd en anderzijds de reële waarde van een eventueel aangehouden belang en eventuele opbrengsten uit de vervreemding van een deel van het belang in de geassocieerde deelneming of joint venture wordt opgenomen in de bepaling van de winst of het verlies bij afstoting van de geassocieerde deelneming of joint venture.

De Groep blijft de vermogensmutatiemethode toepassen wanneer een investering in een geassocieerde onderneming een joint venture wordt of wanneer een investering in een joint venture een investering in een geassocieerde onderneming wordt. In dergelijk geval van wijziging in eigendomsbelang gebeurt er geen herberekening aan reële waarde.

Bedrijfscombinaties

Verwerving van bedrijven wordt verwerkt volgens de overnamemethode. De overgedragen vergoeding wordt gewaardeerd tegen reële waarde, die berekend wordt als de som van de reële waarden van de overgedragen activa op overnamedatum, de aangegane verplichtingen jegens voormalige eigenaars van de overgenomen partij en de door de overnemende partij uitgegeven aandelenbelangen in ruil voor zeggenschap over de overgenomen partij. De aan de overname gerelateerde kosten worden erkend in de resultatenrekening wanneer ze zich voordoen. Op overnamedatum worden de verworven identificeerbare activa en overgenomen verplichtingen gewaardeerd aan hun reële waarde op die datum, en deze inclusief de reële waardering van de niet-erkende activa en verplichtingen in de balans van de overgenomen partij welke hoofdzakelijk klantenbestanden en merknamen omvatten.

Belangen zonder overheersende zeggenschap ('minderheidsbelangen') kunnen initieel gewaardeerd worden tegen reële waarde of tegen het evenredige deel in de identificeerbare netto-activa van de overgenomen partij. De keuze van het waarderingsprincipe wordt transactie per transactie bepaald.

Beoordelingen en schattingen

Bij de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening dient het management beoordelingen en schattingen te maken die een impact hebben op de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Beoordelingen en schattingen die gemaakt worden op elke rapporteringsdatum weerspiegelen de omstandigheden die bestonden op die datum (zoals marktprijs, intrestvoeten en wisselkoersen). Hoewel het management deze schattingen baseert

op haar beste kennis van de huidige gebeurtenissen en van de acties die de Groep zou kunnen ondernemen, kunnen werkelijke resultaten afwijken van deze schattingen.

Kritische beoordelingen bij het toepassen van de waarderingsregels van de Groep

Hieronder volgen de kritische beoordelingen die de bestuurders hebben gemaakt, naast de schattingen (die hieronder afzonderlijk worden gepresenteerd), bij de toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving van de Groep en die het meest significant effect hebben op de bedragen die in de jaarrekening zijn opgenomen.

Opbrengsterkenning volgens IFRS 15

In IFRS 15 wordt de transactieprijs toegewezen aan de aan de klant geleverde goederen of diensten op basis van de relatieve opzichzelfstaande verkoopprijs. Beoordeling is vereist bij het bepalen van deze opzichzelfstaande verkoopprijs en de transactieprijs rekening houdend met de contractduur.

- **Bepaling van de contractduur**
Bij de bepaling van de contractduur heeft de Groep rekening gehouden met de contractuele periode waarin de partijen in het contract afdwingbare rechten en verplichtingen hebben. Een contract heeft een duur wanneer het een substantiële beëindigingsvergoeding bevat. De duur loopt tot de beëindigingsvergoeding niet meer verschuldigd is. Indien er geen materiële beëindigingsclausule is, heeft de Groep geconcludeerd dat het contract geen duur heeft (d.w.z. contracten van onbepaalde duur).
- **Bepalen van de opzichzelfstaande verkoopprijs**
In situaties waarin de opzichzelfstaande verkoopprijs niet direct waarneembaar is, beoordeelt de Groep deze aan de hand van alle informatie (met inbegrip van de marktomstandigheden, Proximus-specifieke factoren en informatie over de klant of klantengroep) die redelijkerwijs voor hem beschikbaar is. Deze situatie doet zich voornamelijk voor in de context van gecombineerde offertes met gesubsidieerde toestellen, waarvoor een cost plus-methode wordt toegepast op één van de componenten.
Kortingen die worden toegekend omdat een klant een contract heeft afgesloten, worden toegewezen aan alle prestatieverplichtingen die aanleiding geven tot het toekennen van de korting.
- **Identificatie van de prestatieverplichtingen**
De identificatie van de prestatieverplichtingen vereist beoordeling en een grondig begrip van de beloftes opgenomen in het contract en de samenhang tussen deze beloftes.

Functionele valuta van de entiteiten van de Groep.

De individuele jaarrekening van iedere entiteit binnen de Groep worden opgemaakt in de valuta van de voornaamste economische omgeving waarin de entiteit actief is. Managementbeoordeling is nodig om te bepalen welke functionele valuta het meest getrouw de economische effecten weergeeft van de onderliggende transacties, gebeurtenissen en voorwaarden. Volgens het huidige oordeel van het management is de US dollar de functionele valuta voor TeleSign.

Zeggenschap over BICS.

Zoals beschreven in toelichting 7 is BICS een dochteronderneming van de Groep via het aangehouden belang van 57,6% van de aandelen en 57,6% van de stemrechten.

De aandeelhoudersovereenkomst van BICS voorziet in besluitvormingsregels en een "deadlock" procedure van kracht vanaf 1 januari 2010. Deze regels en procedures deden de Groep in het verleden besluiten dat

het zeggenschap had over BICS. Deze conclusie blijft geldig onder toepassing van IFRS 10 “De geconsolideerde jaarrekening” (effectief op 1 januari 2014), zelfs rekening houdend met potentiële belemmeringen voor het uitoefenen van zeggenschap over BICS.

Schattingonzekerheden

Claims en voorwaardelijke verplichtingen (zie toelichting 33)

Voor claims en voorwaardelijke verplichtingen is beoordeling vereist over het bestaan van een verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis uit het verleden, het bepalen van de waarschijnlijkheid van een economische uitstroom, en van het kwantificeren van deze waarschijnlijke uitstroom van economische middelen. Deze inschatting wordt herzien wanneer nieuwe informatie beschikbaar is en met behulp van advies van externe experts.

Winstbelastingen

Op 11 januari 2016 kondigde de Europese Commissie zijn beslissing aan dat de Belgische rulings, toegestaan aan multinationals inzake “Excess Profit”, als illegale staatsteun worden beschouwd. BICS heeft dergelijke ruling toegepast voor de periode 2010-2014. BICS heeft de terugvorderingsaanslag van de vermeende staatsteun betaald.

Bovendien hebben BICS en de Belgische staat beroep aangetekend voor het Europees Gerecht tegen de beslissing van de Europese Commissie. Het management meent dat de positie zoals opgenomen in deze jaarrekening de beste schatting weergeeft van het verwachte finale resultaat.

Realiseerbare waarde van kasstroom genererende eenheden met goodwill

In toelichting 3 (Goodwill) worden de belangrijkste veronderstellingen besproken die gebruikt zijn bij het testen op bijzondere waardeverminderingen, voor het bepalen van de realiseerbare waarde van de kasstroom genererende eenheden met goodwill.

Actuariële veronderstellingen betreffende de waardering van de verplichtingen voor personeelsbeloningen en fondsbeleggingen

De Groep heeft verschillende personeelsbeloningsplannen zoals pensioenplannen, andere plannen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen. In toelichting 10 (Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen) worden de belangrijkste veronderstellingen besproken die gebruikt zijn bij de waardering van de verplichting, de fondsbeleggingen en de netto kost over de periode.

Wijzigingen in reële waarde van bedrijfscombinaties.

In overeenstemming met IFRS 3 (Bedrijfscombinaties) waardeert de Groep de verworven identificeerbare activa en (voorwaardelijke) verplichtingen, opgenomen in een bedrijfscombinatie, aan reële waarde. Reële waardeaanpassingen zijn gebaseerd op externe schattingen of waarderingmodellen, bv. immateriële vaste activa die niet werden erkend door de overgenomen business. Al deze waarderingmethodes zijn gebaseerd op verschillende veronderstellingen zoals geschatte toekomstige kasstromen, resterende economische gebruiksduur, enz. Meer details hierover worden verschaft in toelichting 7.4.

Omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden erkend in de functionele munt bij initiële opname, omgerekend aan de wisselkoers die geldt op de transactiedatum. Monetaire activa en passiva uitgedrukt in vreemde munt worden op balansdatum in de functionele valuta van de entiteit omgerekend aan de slotkoers van die dag. Netto wisselkoersverschillen bij de omrekening van monetaire activa en passiva worden in het resultaat opgenomen onder “andere bedrijfskosten” in de periode waarin ze zich voordoen.

Buitenlandse activiteiten

Sommige buitenlandse dochterondernemingen en joint ventures werkzaam in niet euro landen worden beschouwd als buitenlandse activiteiten die integraal deel uitmaken van de activiteiten van de rapporterende onderneming. Hierbij worden de monetaire activa en passiva op balansdatum omgerekend tegen de slotkoers; niet-monetaire activa en passiva worden omgerekend tegen de historische koers, uitgezonderd niet-monetaire activa die in de lokale munt aan reële waarde gewaardeerd zijn. Deze laatste worden omgerekend aan de wisselkoers op het moment dat de reële waarde bepaald werd.

De opbrengsten en kosten van deze entiteiten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers. De resulterende wisselkoersverschillen worden in het resultaat opgenomen onder “non workforce kosten” in de periode waarin ze zich voordoen.

Voor andere buitenlandse dochterondernemingen en joint-ventures werkzaam in niet eurolanden, worden de activa en de passiva op balansdatum omgerekend tegen de slotkoers. De opbrengsten en kosten van deze entiteiten worden omgerekend tegen de gemiddelde koers. De resulterende wisselkoersverschillen worden rechtstreeks in een afzonderlijke component van het eigen vermogen geboekt. Bij de verkoop van dergelijke entiteit wordt het cumulatieve bedrag dat in het eigen vermogen genomen werd en betrekking heeft op deze specifieke buitenlandse operatie in resultaat genomen.

Goodwill

Goodwill vertegenwoordigt het bedrag waarmee de som van de overgedragen vergoeding, het bedrag van enig minderheidsbelang, en de reële waarde van het voorheen aangehouden aandelenbelang, indien toepasselijk, de netto reële waarde van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen verworven via bedrijfscombinaties overschrijdt. Wanneer de Groep zeggenschap verwerft, wordt enig voorheen aangehouden belang in de overgenomen partij geherwaardeerd naar reële waarde via de resultatenrekening.

Wanneer de netto reële waarde, na herbeoordeling van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen verworven in een bedrijfscombinatie, de som van de overgedragen vergoeding, het bedrag van enig minderheidsbelang, en de reële waarde van het voorheen aangehouden aandelenbelang overtreft, wordt deze meerwaarde onmiddellijk erkend in de resultatenrekening als winst uit een ‘voordelige koop’.

Veranderingen in de voorwaardelijke vergoeding die deel uitmaakt van de overgedragen vergoeding worden aangepast ten opzichte van goodwill, indien deze zich voordoen tijdens de voorwaardelijke aankooprijstoeuwijzingsperiode en indien ze verband houden met feiten en omstandigheden die bestonden op datum van overname. In de andere gevallen, afhankelijk van het al dan niet classificeren van de voorwaardelijke vergoeding als eigen vermogen of niet, worden de aanpassingen via eigen vermogen of via de resultatenrekening opgenomen.

Aankoopkosten worden in kosten opgenomen en belangen zonder overheersende zeggenschap (‘minderheidsbelangen’) worden berekend op overnamedatum, ofwel aan hun reële waarde, ofwel aan hun proportioneel deel in de identificeerbare activa en schulden van de overgenomen partij, en dit op een transactie-per-transactie basis.

Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs en wordt niet afgeschreven maar jaarlijks getest op bijzondere waardeverminderingen op het niveau van de kasstroomgenererende eenheid alsook telkens wanneer er een aanwijzing is dat de kasstroomgenererende eenheid aan wie de goodwill werd toegewezen een bijzondere waardevermindering zou kunnen hebben ondergaan. Een erkend bijzondere waardeverminderingverlies op goodwill wordt nooit teruggenomen in de volgende periodes, zelfs indien er aanwijzingen zijn dat de bijzondere waardevermindering niet langer bestaat of verminderd zou kunnen zijn.

Goodwill wordt uitgedrukt in de valuta van de dochteronderneming waarop deze betrekking heeft en wordt omgerekend naar EUR aan slotkoers.

Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur

De immateriële vaste activa bestaan hoofdzakelijk uit de Global System for Mobile Communications (“GSM”)-licentie, de Universal Mobile Telecommunications Systems (“UMTS”)-licentie, 4G-licenties, merknamen, patenten en klantenbestanden verworven via bedrijfscombinaties, intern ontwikkelde software en andere immateriële vaste activa zoals voetbalrechten, uitzendrechten en extern ontwikkelde software.

De Groep activeert bepaalde uitgaven gemaakt met betrekking tot de ontwikkeling of de aankoop van software voor intern gebruik indien zij identificeerbaar zijn, indien de Groep zeggenschap heeft over de activa en indien de toekomstige economische voordelen waarschijnlijk zijn. De geactiveerde kosten voor software zijn opgenomen als intern gegenereerde en andere immateriële vaste activa en worden afgeschreven over drie tot vijf jaar.

Immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur die afzonderlijk zijn verworven worden bij de eerste opname gewaardeerd tegen kostprijs. Alleen het vaste deel van de vergoeding wordt geactiveerd, behalve voor immateriële activa tegen een in de tijd wijzigende prijsstructuur. Voor deze activa wordt zowel de vaste als de geschatte variabele vergoeding geactiveerd op de overnamedatum. Wanneer vervolgens de boekwaarde van de financiële schuld herberekend wordt, wordt de kostprijs van het actief aangepast. De kostprijs van immateriële vaste activa verworven bij een bedrijfscombinatie is de reële waarde op overnamedatum.

Immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De restwaarde van zulke immateriële vaste activa wordt verondersteld nul te zijn.

- Merknamen en klantenbestanden verworven in bedrijfscombinaties worden lineair afgeschreven over hun geraamde gebruiksduur (3 tot 20 jaar). Behalve wanneer het gebruik van een actief beperkt is in tijd, om contractuele redenen of gegeven het verwachte gebruik door het management, wordt de gebruiksduur bepaald op aanschaffingsdatum, op individuele basis per actief, zodanig dat de verwachte gecumuleerde geactualiseerde kasstromen die door het actief in kwestie gegenereerd worden gedurende zijn gebruiksduur, ongeveer 90% vertegenwoordigen van de totaal verwachte gecumuleerde geactualiseerde kasstromen.
- GSM-, UMTS- en 4G licenties, andere immateriële vaste activa en intern gegenereerde activa met beperkte gebruiksduur worden lineair afgeschreven over hun geraamde gebruiksduur. De afschrijving begint zodra het immaterieel vast actief beschikbaar is voor beoogd gebruik. De gebruiksduur van licenties zijn vastgelegd bij Koninklijk Besluit en variëren van 5 tot 20 jaar.

De gebruiksduur werd als volgt bepaald:

	Gebruiksduur (jaren) volgens licentieduur
<ul style="list-style-type: none">• GSM, UMTS, 4G en andere netwerklicenties	5 tot 6
<ul style="list-style-type: none">• GSM (2G)	16
<ul style="list-style-type: none">• UMTS (3G)	15
<ul style="list-style-type: none">• LTE (4G)	20
<ul style="list-style-type: none">• 800 MHz (4G)	

Via een bedrijfscombinatie verworven merknamen, klantenbestanden, patenten en software 3 tot 20

Software 5
Gebruiksrechten, voetbal en uitzendrechten Contractduur
(als regel van 2 tot 5)

De afschrijvingsperiode en de afschrijvingsmethode voor immateriële vaste activa met een bepaalde gebruiksduur worden minstens aan het einde van elk boekjaar herzien. Veranderingen in de voorziene gebruiksduur of in het voorziene patroon van toekomstige economische voordelen vervat in het actief, worden verrekend door de afschrijvingsperiode en afschrijvingsmethode te veranderen. Deze worden behandeld als wijzigingen van de boekhoudkundige schattingen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa, inclusief aan derden verhuurde activa, worden gepresenteerd volgens hun aard en worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met de gecumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kosten voor de uitbreidingen of substantiële verbeteringen van de materiële vaste activa worden geactiveerd. De onderhouds- en herstellingskosten voor materiële vaste activa worden opgenomen in de bedrijfskosten indien ze de gebruiksduur van het actief niet verlengen of wanneer het toekomstig economische nut niet beduidend verhoogd wordt. De kostprijs van materiële vaste activa bevat de kosten voor hun ontmanteling, verwijdering en herstelling, indien de Groep hiervoor een verplichting heeft ten gevolge van de installatie van het actief.

Een element dat tot de materiële vaste activa hoort wordt niet langer op de balans opgenomen na vervreemding of wanneer er geen economische voordelen meer te verwachten zijn van het gebruik of de vervreemding van het actief. Een eventuele winst of verlies voortvloeiend uit het niet meer opnemen van het actief (berekend als het verschil tussen de geschatte netto-opbrengst en de boekwaarde van het actief) wordt opgenomen in de resultatenrekening van het jaar waarin het actief niet langer wordt opgenomen.

De afschrijving van een actief start zodra het klaar is voor zijn beoogd gebruik. De afschrijvingen worden lineair berekend over de geraamde gebruiksduur van het actief.

De gebruiksduur wordt als volgt bepaald:

Terreinen en gebouwen

	Gebruiksduur (jaren)
<ul style="list-style-type: none">• Terreinen	onbeperkt
<ul style="list-style-type: none">• Gebouwen en uitrustingen in gebouwen	22 tot 33
<ul style="list-style-type: none">• Faciliteiten in gebouwen	3 tot 10
<ul style="list-style-type: none">• Werken in gehuurde gebouwen en reclame uitrustingen	3 tot 10

Technische en netwerkuitrustingen

• Kabels en buizen	15 tot 20
• Centrales	8 tot 10
• Transmissie	6 tot 8
• Radio Toegang Network	6 tot 7
• Mobiele sites en uitrusting voor faciliteiten in sites	5 tot 10
• Uitrustingen geïnstalleerd in de gebouwen van de klant	2 tot 8
• Data en andere netwerkuitrustingen	2 tot 15

Meubilair en voertuigen

• Meubilair en kantooruitrusting	3 tot 10
• Voertuigen	5 tot 10

De restwaarden, gebruiksduur en afschrijvingsmethoden van activa worden aan het eind van elk boekjaar herzien en aangepast indien nodig.

Kosten van verkochte materialen en diensten, workforce- en non-workforcekosten worden weergegeven in de resultatenrekening na aftrek van de werkzaamheden uitgevoerd en geactiveerd door de onderneming voor de uitbouw van materiële vaste activa.

Financieringskosten worden geactiveerd indien zij rechtstreeks toe te rekenen zijn aan de verwerving, bouw of productie van een in aanmerking komend actief.

Contractkosten

Volgens IAS 18 werden contractkosten in kosten genomen op het moment dat ze werden gemaakt.

Onder IFRS 15 omvatten de contractkosten die in aanmerking komen voor activering als bijkomende kosten voor het verkrijgen van een contract, commissie betaald aan dealers met betrekking tot post-paid contracten. Contractkosten worden opgenomen als langtermijnactiva, gezien de economische voordelen verbonden aan deze activa naar verwachting in de periode langer dan twaalf maanden zullen worden ontvangen.

Alle andere commissies worden in kosten genomen op het moment dat ze worden gemaakt. Contractkosten met betrekking tot post-paid contracten worden systematisch uitgesteld op een basis die consistent is met de overdracht van de diensten aan de klant, zijnde het tijdstip waarop de gerelateerde opbrengsten worden erkend. De Groep gebruikte een portfolio-methode voor de verwerking van de contractkosten. Contractkosten voor het CBU segment worden overgedragen over drie jaar en voor het EBU segment over 5 jaar.

Bijzondere waardeverminderingen van niet-financiële activa

De Groep onderzoekt op iedere balansdatum of de niet-financiële activa geen tekenen van bijzondere waardevermindering vertonen.

De Groep vergelijkt minstens één keer per jaar de boekwaarde met de geschatte realiseerbare waarde van immateriële vaste activa in aanbouw en kasstroom genererende eenheden die goodwill omvatten. De Groep voert deze jaarlijkse bijzondere waardeverminderingstest uit tijdens het vierde kwartaal van het jaar.

Er wordt een bijzondere waardevermindering erkend wanneer de boekwaarde van een actief of kasstroomgenererende eenheid de geraamde realiseerbare waarde overschrijdt. De realiseerbare waarde van een actief is de hoogste waarde tussen de reële waarde van een actief of een kasstroomgenererende eenheid na aftrek van de verkoopkosten en de bedrijfswaarde voor de Groep.

Bij de bepaling van de bedrijfswaarde worden de geschatte toekomstige kasstromen geactualiseerd, waarbij een disconteringsvoet vóór belasting wordt toegepast die rekening houdt met de huidige marktbeoordelingen van de tijdwaarde van geld en de specifieke risico's van het actief of de kasstroomgenererende eenheid.

Bijzondere waardeverminderingen op goodwill, immateriële vaste activa en materiële vaste activa worden opgenomen in de bedrijfskosten. Op iedere balansdatum wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een voorheen opgenomen bijzondere waardevermindering niet langer bestaat of is afgenomen. Indien een dergelijke aanwijzing bestaat, wordt de realiseerbare waarde geschat. Een voorheen erkende bijzondere waardevermindering wordt slechts teruggedenomen indien er een wijziging is opgetreden in de schattingen die worden gebruikt ter bepaling van de realiseerbare waarde van het actief sinds de laatste bijzondere waardevermindering werd erkend. Indien dit het geval is worden de bijzondere waardeverminderingen op activa andere dan goodwill teruggedenomen teneinde de boekwaarde van het actief te verhogen naar de realiseerbare waarde. Dit verhoogde bedrag kan niet hoger zijn dan de boekwaarde die zou zijn gekomen (na aftrek van afschrijvingen) indien in voorgaande jaren geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn opgenomen. Deze terugname wordt erkend als bedrijfskosten in de resultatenrekening.

Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingen worden geboekt voor de tijdelijke verschillen tussen de boekwaarde van activa en passiva in de geconsolideerde balans en hun respectievelijke belastbare basis.

Uitgestelde belastingvorderingen verbonden aan verrekenbare tijdelijke verschillen en niet-gebruikte overgedragen belastingverliezen worden opgenomen in zoverre het waarschijnlijk is dat er voldoende belastbare winst beschikbaar zal zijn waarmee het verrekenbare tijdelijke verschil of de niet-gebruikte belastingverliezen kunnen worden verrekend.

De boekwaarde van de uitgestelde belastingvorderingen wordt bij iedere balansdatum opnieuw beoordeeld en wordt verminderd in die mate dat het niet waarschijnlijk is dat toekomstige belastbare winst zal toelaten de belastingvordering geheel of gedeeltelijk te realiseren. Niet erkende belastingvorderingen worden op iedere balansdatum herschat en worden erkend in die mate dat het waarschijnlijk geworden is dat de toekomstige belastbare winst de realisatie van de belastingvordering mogelijk zal maken.

Uitgestelde belastingvorderingen en –schulden worden berekend tegen de aanslagvoeten die naar verwachting zullen worden toegepast in de periode waarin het actief zal worden gerealiseerd of het passief zal worden afgewikkeld; op basis van de aanslagvoeten (en belastingwetgeving) waarvan het wetgevingsproces materieel is afgesloten op balansdatum.

Wijzigingen in uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen worden erkend in de resultatenrekening tenzij ze betrekking hebben op elementen die rechtstreeks erkend worden in het eigen vermogen; in dit geval zal de belastingsimpact ook rechtstreeks erkend worden in het eigen vermogen.

Pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen

De Groep beheert verschillende toegezegdpensioenregelingen waarvoor bijdragen worden gestort in afzonderlijk beheerde fondsen. De Groep is eveneens overeengekomen om bijkomende vergoedingen na uitdiensttreding uit te keren aan bepaalde personeelsleden. De kost voor het verstrekken van de beloningen voorzien in de plannen wordt voor elk plan afzonderlijk bepaald gebruikmakend van de actuariële 'Projected Unit Credit'-waarderingmethode. De actuariële winsten en verliezen worden opgenomen via gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (eigen vermogen). Pensioenkosten van verstreken diensttijd en winst of verlies op regelingen worden erkend in de resultatenrekening wanneer ze zich voordoen.

Bij het toepassen van de herziene IAS 19 norm heeft de Groep beslist om de periodieke kost te presenteren als operationele en financiële activiteit voor hun respectievelijke componenten.

De Groep beheert ook verschillende toegezegdebijdrageregelingen. Voor plannen met een gewaarborgd minimumrendement heeft het management, de "Projected Unit Credit" waarderingmethode toegepast.

De gebruikte disconteringsvoet voor het berekenen van de huidige waarde van de regelingen weerspiegelt het rendement van hoogwaardige ondernemingsobligaties. Om de onderfinanciering te bepalen wordt de vergelijking gemaakt met de fondsbeleggingen.

De Groep voert verschillende herstructureringsplannen uit die beëindigingsvoordelen en andere vormen van bijkomende voordelen inhouden. Vrijwillige beëindigingsvoordelen om personeelsleden te stimuleren het dienstverband te beëindigen worden erkend wanneer de personeelsleden het aanbod van die voordelen aanvaarden. Niet-vrijwillige beëindigingsvoordelen worden erkend wanneer de Groep het beëindigingsplan gecommuniceerd heeft aan de betrokken personeelsleden en indien het plan beantwoordt aan specifieke criteria.

Voordelen, verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband zijn geen beëindigingsvoordelen maar zijn langetermijnpersoneelsbeloningen. De schuld voor deze voordelen wordt erkend over de duur van de toekomstige prestaties.

De actuariële winsten en verliezen op de schulden voor herstructureringsprogramma's worden in de resultatenrekening opgenomen wanneer ze zich voordoen.

Korte- en langetermijnvoordelen voor personeelsleden

De kost van alle korte- en langetermijnvoordelen voor personeelsleden, zoals lonen en salarissen, betaald verlof, bonussen, medische interventies en andere worden opgenomen gedurende de periode waarin het personeelslid de desbetreffende dienst verleent. De Groep neemt deze kosten enkel op indien zij wettelijk of feitelijk verplicht is om een dergelijke betaling te doen en indien er een betrouwbare raming van de schuld kan worden gemaakt.

Financiële instrumenten

- **Classificatie**

De Groep presenteert de financiële activa in volgende categorieën:

- o reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in winst of verlies ("FVTPL"); of
- o reële waarde met verwerking van waardeverminderingen in het totaalresultaat ("FVOCI"); of
- o afgeschreven kostprijs.

De Groep presenteert de financiële verplichtingen in volgende categorieën:

- o reële waarde met verwerking in winst of verlies ("FVTPL"); of
- o afgeschreven kostprijs.

Financiële activa

De Groep bepaalt de classificatie van de financiële activa op het moment van initiële erkenning. Deze classificatie is gedreven door het business model van de Groep voor het beheren van financiële activa ('aangehouden om te ontvangen', 'aangehouden om te ontvangen en te verkopen' en 'andere') en de contractuele cash flow karakteristieken (kasstromen die uitsluitend aflossingen en rentebetalingen op het uitstaande hoofdsombedrag betreffen ("SPPI" test).

Indien een niet-eigenvermogen financieel actief niet voldoet aan de SPPI test, classificeert de Groep het tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening (FVTPL).

Als het de SPPI-test doorstaat, wordt het geclassificeerd tegen afgeschreven kostprijs als aan de 'hold to collect' business modeltest is voldaan, of tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in het totaalresultaat(FVTOCI) als aan de 'hold to collect and sell' business modeltest is voldaan.

Voor andere financiële activa dan belangen in dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen en joint ventures maakt de Groep bij de eerste opname een onherroepelijke keuze (per instrument) om ze aan te wijzen als FVTOCI of FVTPL.

Eigenvermogensinstrumenten aangehouden voor handelsdoeleinden worden steeds toegewezen als FVTPL.

Financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen worden opgenomen aan afgeschreven kostprijs tenzij deze dienen opgenomen te worden als FVTPL (zoals instrumenten aangehouden voor handelsdoeleinden of derivaten) of wanneer de groep ervoor heeft gekozen om ze te presenteren als FVTPL.

- Waardering

Financiële activa aan FVTOCI

Investeringsinstrumenten aangewezen als FVTOCI worden initieel opgenomen tegen reële waarde plus direct toerekenbare transactiekosten. Daarna worden ze gewaardeerd tegen reële waarde, waarbij winsten en verliezen als gevolg van wijzigingen in de reële waarde worden opgenomen in de overige gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, zonder verdere verwerking in de winst- en verliesrekening.

Bij afstoting of afwikkeling worden cumulatieve herwaarderingen op FVTOCI geboekte eigenvermogensinstrumenten geherclassificeerd van niet-gerealiseerde resultaten naar overgedragen resultaat.

De Groep heeft geen andere beleggingen gewaardeerd aan FVTOCI.

Inkomsten van dividenden worden erkend in de winst en verliesrekening.

Financiële activa en verplichtingen worden erkend aan de afgeschreven kostprijs.

Financiële activa, andere dan handelsvorderingen, en passiva tegen afgeschreven kostprijs worden initieel opgenomen tegen reële waarde plus of minus direct toerekenbare transactiekosten. Handelsvorderingen worden gewaardeerd tegen de transactieprijs indien de handelsvorderingen geen belangrijke financieringscomponent bevatten.

Deze financiële instrumenten worden vervolgens gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode, verminderd met eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien van toepassing.

Financiële activa en verplichtingen aan FVTPL

Financiële activa en verplichting opgenomen aan FVTPL worden initieel erkend aan reële waarde en de transactiekosten worden opgenomen in de kosten. Gerealiseerde en niet-gerealiseerde winsten en verliezen uit wijzigingen in de reële waarde van financiële activa en verplichtingen worden opgenomen in het geconsolideerde netto winst/verlies van de periode.

De Groep heeft geen financiële verplichtingen aangewezen als FVTPL andere dan derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden. Derivaten worden gewaardeerd aan FVTPL.

- Te verwachten kredietverliezen

De groep past het toekomstgerichte verwachte kredietverliesmodel (ECL model) toe.

Het ECL model houdt rekening met alle verliezen die het gevolg zijn van alle mogelijke gevallen van wanbetalingen gedurende de verwachte looptijd van het financieel instrument (verwachte kredietverliezen gedurende de looptijd van het instrument) of die het gevolg zijn van mogelijke gevallen van wanbetaling gedurende de komende 12 maanden (verwachte kredietverliezen over 12 maanden) afhankelijk van de vraag of het kredietrisico van het financieel actief sinds de eerste opname aanzienlijk is toegenomen (het algemeen ECL model).

Proximus erkent een voorziening voor verwachte kredietverliezen voor financiële activa die worden opgenomen aan afgeschreven kostprijs. Dit wordt ook toegepast voor contractactiva die ontstaan uit de toepassing van IFRS 15 en lease-vorderingen, zelfs indien deze activa niet worden opgenomen als financiële activa.

Op iedere verslagdatum meet de Groep de voorziening voor deze activa.

De Groep heeft beperkte handelsvorderingen met een financieringscomponent. De Groep past een vereenvoudigde methode toe en meet de voorziening voor verliezen op handelsvorderingen, ongeacht of ze individueel of collectief worden beoordeeld, op basis van alle redelijke en gefundeerde informatie met inbegrip van toekomstgerichte informatie.

Voor CBU en EBU klantenvorderingen is de betalingsachterstand ten opzichte van de contractuele vervaldagen en de status van de gerechtelijke stappen die zijn ondernomen om de verschuldigde vorderingen te innen, de belangrijkste informatie die in aanmerking wordt genomen om te beoordelen of het kredietrisico aanzienlijk is toegenomen sinds de eerste opname. Er wordt een provisiematrix gebruikt.

Voor het ICS segment houdt de Groep rekening met de ervaringen uit het verleden en met redelijke en onderbouwde informatie over de verwachtingen voor de toekomst om voorzieningspercentages op individuele basis vast te stellen. In het bijzonder worden volgende indicatoren in overweging genomen:

- Bestaande of verwachte significante verslechtering van de credit rating (extern of intern) van klanten;
- significante verslechtering van het landenrisico (waarin de klant actief is);
- bestaande of verwachte negatieve wijzigingen in de business, financieel of economische condities dewelke een significante invloed zouden hebben op de mogelijkheid van de klant om te kunnen voldoen aan de schuldverplichtingen;
- Bestaande of verwachte significante verslechtering van de operationele resultaten van de klant;
- Bestaande of verwachte significante negatieve wijzigingen in het regelgevend, economisch of technologisch kader waarin de klant actief is welk een negatieve impact hebben op de mogelijkheid van de klant om te kunnen voldoen aan de schuldverplichtingen.

Dezelfde methodiek wordt gebruikt voor contractactiva.

Voor financiële activa opgenomen aan geamortiseerde kosten, contractactiva en lease-vorderingen worden voorzieningen en waardevermindering erkend in de winst en verliesrekening.

De Groep schrijft een financieel actief af indien er informatie aangeeft dat de schuldenaar in aanzienlijke financiële moeilijkheden verkeert en dat er geen realistisch vooruitzicht tot herstel is, zoals bijvoorbeeld als hij in vereffening is gesteld of in staat van faillissement verkeert of, ingeval de handelsvordering meer dan twee jaar achterstallig is. Afgeschreven financiële activa kunnen nog steeds het voorwerp uitmaken van terugvorderingsprocedures door de Groep, rekening houdend met juridisch advies. Teruggevorderde bedragen worden opgenomen in de winst- en verliesrekening.

- Criteria voor de initiële opname en het niet meer opnemen van financiële activa en passiva

De financiële instrumenten worden initieel opgenomen wanneer de Groep de contractuele bepalingen van de instrumenten onderschrijft. "Regular way" (spot) aankopen en verkopen van financiële activa worden geboekt op de afwikkelingsdatum.

Financiële activa (of een gedeelte ervan) worden niet meer opgenomen wanneer de rechten op de vergoedingen, bepaald in het contract, aflopen. Voor beleggingen in eigenvermogensinstrumenten wordt de gecumuleerde aanpassing aan reële waarde van het totaalresultaat (OCI) (bij het niet langer opnemen in het overzicht van de financiële positie) overgebracht naar het overgedragen resultaat.

Financiële passiva (of een gedeelte ervan) worden niet meer opgenomen wanneer aan de verplichting bepaald in het contract is voldaan, deze wordt ingetrokken of geannuleerd. Het verschil tussen de boekwaarde (bepaald op de datum van verwijdering uit het overzicht van de financiële positie) en de betaalde of nog te betalen vergoeding (vermeerderd met elk nieuw verkregen actief en verminderd met elke nieuw aangegane verplichting) wordt in winst of verlies opgenomen.

- Reële waarde van financiële instrumenten

Volgende methodes en onderstellingen werden gebruikt om de reële waarde van de financiële instrumenten in te schatten:

- Voor beleggingen in eigenvermogensinstrumenten in beursgenoteerde bedrijven en beleggingsfondsen, is de reële waarde de genoteerde prijs;
- Beleggingen in niet beursgenoteerde bedrijven worden gewaardeerd aan reële waarde. Voor ondernemingen andere dan start-ups, wordt reële waarde geschat op basis van recente verkooptransacties, en indien er geen dergelijke transacties hebben plaatsgevonden, door andere waarderingstechnieken te gebruiken zoals modellen op basis van toekomstige kasstromen en veelvoud;
- Voor langetermijnschulden met een variabele rentevoet, wordt verondersteld dat de afgeschreven kostprijs een goede benadering is voor de reële waarde;
- Voor langetermijnschulden met een vaste interestvoet wordt de reële waarde ingeschat op basis van de marktwaarde (indien beschikbaar), zo niet wordt deze gebaseerd op verdisconteerde toekomstige kasstromen.
- Voor derivaten wordt de reële waarde geschat op basis van de genoteerde prijs op een actieve markt of, indien deze niet beschikbaar is, door het toepassen van verschillende waarderingmethodes, in het bijzonder verdisconteerde kasstromen.

- Criteria voor de saldering van financiële activa en passiva

Indien er een wettelijk afdwingbaar compensatierecht bestaat voor opgenomen financiële activa en passiva en de intentie aanwezig is om het passief af te wikkelen en het actief tegelijk ten gelde te maken of op netto basis af te wikkelen, worden alle financiële gevolgen gecompenseerd.

Handelsvorderingen

Handelsvorderingen worden in de balans opgenomen tegen contractprijs en daarna op basis van geamortiseerde kost (SPPI Model wordt toegepast) min de voorziening voor de te verwachten kredietverliezen.

Geldmiddelen en kasequivalenten

Geldmiddelen en kasequivalenten omvatten liquide middelen, lopende bankrekeningen en beleggingen met een initiële looptijd van minder dan drie maanden, die zeer liquide zijn, onmiddellijk kunnen worden omgezet in geldmiddelen waarvan het bedrag bekend is en die geen materieel risico van waardevermindering in zich dragen. Geldmiddelen en kasequivalenten worden geboekt tegen de afgeschreven kostprijs.

Rentedragende schulden

Alle kredieten en leningen worden initieel opgenomen tegen kostprijs, die meestal overeenkomt met de reële waarde van de ontvangen vergoeding na aftrek van de uitgiftekosten verbonden aan de leningen.

Na de initiële opname worden de niet-afgedekte schulden gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs op basis van de effectieve-rente methode met afschrijving van verdiscontering of premies in de resultatenrekening.

Derivaten

Bij de eerste toepassing van IFRS 9 op 1 januari 2018, heeft de Groep gekozen om de hedge-accounting volgens de bepalingen van IAS 39 verder te zetten in plaats van de nieuwe bepalingen van IFRS 9 toe te passen in 2018.

De Groep heeft geen derivaten (en geeft er ook geen uit) voor handelsdoeleinden, maar sommige van haar derivaatcontracten beantwoorden niet aan de criteria van IAS 39 om als hedge-accounting te worden verwerkt. Ze worden daarom erkend als derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden. Wijzigingen in hun reële waarde worden opgenomen in de resultatenrekening.

De Groep maakt gebruik van derivaten zoals IRCS, rentetermijncontracten en valutaopties om haar risico's verbonden aan schommelingen in vreemde valuta voor onderliggende activa, passiva en toekomstige transacties in te perken. De derivaten worden tegen reële waarde erkend onder volgende rubrieken: andere activa (lange en korte termijn), rentedragende schulden (lange en korte termijn) en andere schulden (lange en korte termijn).

Een IRCS wordt gebruikt om het groepsrisico van schommelingen van de rentevoet en vreemde valuta op een langetermijnschuld in JPY in te perken. De Groep past hiervoor geen hedge accounting toe.

Deze langetermijnschuld in JPY omvat een in een contract besloten derivaat. Dergelijk derivaat wordt gescheiden van het basiscontract en geboekt tegen de reële waarde waarbij wijzigingen in de reële waarde in de resultatenrekening opgenomen worden. De mark-to-marketaanpassingen voor dit derivaat wordt gecompenseerd door deze op de IRCS.

De Groep maakte gebruik van renteswaps om het risico op renteschommelingen af te dekken tussen de aanvangsdatum van de afdekking en de uitgiftedatum van zeer waarschijnlijke langetermijnschulden aan

vaste rente. Het effectieve gedeelte van de wijzigingen in reële waarde van afdekkingsinstrumenten die aangemerkt zijn in een kasstroomafdekking wordt erkend in de niet-gerealiseerde resultaten en achtereenvolgens geherclassificeerd naar de resultatenrekening in dezelfde periode als het afgedekte item.

In 2017 contracteerde de Groep een derivatencontract voor de termijn aankoop van US dollar als economische dekking tegen de wisselkoerswijziging voor de aankoopvergoeding van de TeleSign combinatie. Deze aankoop werd aangemerkt als een kasstroomafdekking. Het deel van het afgeleide product dat voldeed aan de voorwaarden voor hedge accounting volgens de IFRS regels werd opgenomen in de betaalde vergoeding. Het deel dat niet voldeed aan de voorwaarden van hedge accounting werd opgenomen als financiële kost in de resultatenrekening.

Sinds september 2011 is de Groep gestart met het afsluiten van derivaten (termijnwisselcontracten) voor het indekken van de risico's op wisselkoersschommelingen van zeer waarschijnlijke verwachte toekomstige transacties. De Groep verwerkt de kasstroomafdekking administratief als volgt: het deel van de winst of het verlies op het afdekkingsinstrument waarvan is vastgesteld dat het een effectieve dekking is, wordt in het totaalresultaat genomen tot het afgedekte feit zich voordoet. Indien de afgedekte transactie leidt tot de erkenning van een actief, wordt de waarde van het actief bij de initiële erkenning aangepast met het bedrag dat voorheen was opgenomen in het totaalresultaat. Het "niet-effectieve" gedeelte van de kasstroomafdekking wordt altijd erkend in de resultatenrekening.

De andere termijnwisselcontracten voldoen niet aan de voorwaarden voor hedge-accounting en worden bijgevolg erkend aan reële waarde, waarbij de wijzigingen in die reële waarde worden opgenomen in de resultatenrekening in financieel resultaat tenzij het onderliggend is opgenomen in de balans en betrekking heeft op kosten die erkend zijn in het operationeel resultaat of geactiveerde uitgaven. In dit geval worden de wijzigingen in reële waarde erkend in de resultatenrekening in het operationeel resultaat.

Netto winsten / (verliezen) op financiële instrumenten

Dividenden, renteopbrengsten en lasten uit financiële instrumenten worden verantwoord onder de financiële resultaten

Wijzigingen in de reële waarde van financiële instrumenten gewaardeerd aan FVTPL worden opgenomen onder de financiële opbrengsten (kosten) indien de instrumenten betrekking hebben op financieringsactiviteiten.

Wijzigingen in de reële waarde van financiële instrumenten gewaardeerd aan FVTPL en die betrekking hebben op operationele of investeringsactiviteiten (anders dan hierboven vermeld), worden opgenomen als overige bedrijfsopbrengsten (kosten).

Cumulatieve herwaarderingen van eigen-vermogensinstrumenten gewaardeerd aan FVTOCI worden geherclassificeerd van niet-gerealiseerde resultaten naar overgedragen resultaat.

Nettowinsten en -verliezen op derivaten die worden gebruikt voor het indekken van het valutarisico gelinkt aan operationele activiteiten en die niet in aanmerking komen voor hedge-accounting volgens IAS 39, worden opgenomen als bedrijfskosten.

Nettowinsten en -verliezen die voortvloeien uit de waardering tegen reële waarde van derivaten die worden gebruikt voor het indekken van renterisico op rentedragende verplichtingen en die niet in aanmerking komen voor hedge accounting volgens IAS 39, worden opgenomen in de financiële opbrengsten/(kosten).

Contractactiva

Contractactiva vloeien voort uit de toepassing van IFRS 15.

Een contractactief is het recht van de Groep op een vergoeding in ruil voor goederen of diensten die de Groep aan een klant heeft overgedragen en komt voornamelijk voor in de context van contracten met een gebundeld aanbod (Mobiel en vast) met een gesubsidieerde handset en diensten die over 24 maanden worden geleverd. Deze activa worden op korte termijn gepresenteerd omdat wordt verwacht dat deze zullen worden gerealiseerd in de normale bedrijfscyclus.

Indien een contract waarbij een contractactief werd erkend vroegtijdig wordt beëindigd door de klant wordt het nettobedrag dat voorkomt uit deze beëindiging erkend als productomzet. De compensatie voor het product stemt overeen met het niet afgeschreven deel van het product op het moment dat het contract wordt beëindigd.

Contactactiva zijn voorwaardelijke rechten die worden opgenomen op de balans tegen kostprijs verminderd met voorzieningen voor verliezen, zoals bepaald in het model te verwachten kredietverliezen gedurende de looptijd van een contract

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs of tegen netto realiseerbare waarde indien deze lager is.

De kostprijs wordt bepaald volgens de gewogen-gemiddelde-kostprijsmethode behalve voor IT-uitrusting (FIFO methode) en aangekochte goederen voor de wederverkoop in het kader van specifieke onderhanden projecten in opdracht van derden (individuele aankooprijks).

Voor voorraden welke bedoeld zijn om verkocht te worden in een joint offer, wordt bij de berekening van de netto realiseerbare waarde rekening gehouden met de toekomstige marge die verwacht wordt op de telecommunicatiediensten, die samen met het voorraaditem worden aangeboden in het joint offer.

Voor onderhanden projecten in opdracht van derden, wordt de methode van winstneming toegepast. De methode van winstneming wordt bepaald op basis van de kost van het uitgevoerde werk op balansdatum in verhouding tot de geraamde totale kost voor het project. De projectkosten omvatten alle directe kosten die betrekking hebben op het specifieke project en een toewijzing van vaste en variabele kosten opgelopen met betrekking tot projectactiviteiten, gebaseerd op normale bedrijfs capaciteit.

Lease-overeenkomsten met leveranciers

Lease-overeenkomsten m.b.t. activa waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen uit het bezit van het actief worden overgedragen aan de Groep worden geclassificeerd als financiële leases. Financiële leases worden erkend als activa en schulden (rentedragende schulden) ten bedrage van de reële waarde van de geleasede activa of de huidige waarde van de minimale leasingbetalingen bij aanvang van de lease, indien deze lager is. De afschrijving en test voor bijzondere waarderverminderingen voor afschrijfbaar geleasede activa zijn dezelfde als voor afschrijfbaar activa in eigendom. Leasebetalingen worden opgesplitst tussen openstaande schulden en financiële lasten om zo tot een constante intrestvoet per periode te komen op het resterende saldo van de schuld.

Lease-overeenkomsten waarbij alle risico's en voordelen uit het bezit van het actief nagenoeg behouden worden door de verhuurder, worden geclassificeerd als operationele leases. De betalingen onder operationele leases worden lineair over de leasingtermijn als kosten opgenomen in de resultatenrekening.

Voorzieningen

Voorzieningen worden opgenomen indien de Groep een bestaande wettelijke of feitelijke verplichting heeft die voortvloeit uit gebeurtenissen uit het verleden waarvoor waarschijnlijk een uitstroom van middelen die economische voordelen inhouden, vereist zal zijn om de verplichting af te wikkelen en het bedrag van deze verplichting op betrouwbare wijze kan worden geschat. Een gebeurtenis uit het verleden wordt geacht aanleiding te geven tot een bestaande verplichting indien, rekening houdend met de beschikbare bewijsstukken, het meer dan waarschijnlijk is dat er een bestaande verplichting is op de balansdatum. Het bedrag dat als voorziening wordt opgenomen is de beste schatting van de vereiste kost om de bestaande verplichting op het einde van het boekjaar af te wikkelen. Voorzieningen worden geactualiseerd wanneer het effect van de tijdwaarde van geld belangrijk is. De afwikkeling wordt opgenomen in de financiële kosten.

Bepaalde activa en inrichtingen die zich op eigendom van derden situeren, dienen uiteindelijk ontmanteld te worden en de eigendom dient in de oorspronkelijke staat hersteld te worden. De totale geraamde kosten vereist voor de ontmanteling en de herstelling worden opgenomen als materiële vaste activa en afgeschreven over de volledige gebruiksduur van het actief. De totale geraamde kosten vereist voor de ontmanteling en de herstelling, verdisconteerd tot de huidige waarde ervan, worden geboekt als voorzieningen. In het geval van verdiscontering, wordt de toename in de voorziening wegens het verstrijken van de tijd geclassificeerd als financieringskosten.

Vaste activa en bijhorende schulden aangehouden voor verkoop

De Groep classificeert vaste activa (of groepen activa die worden afgestoten) als aangehouden voor verkoop indien hun boekwaarde hoofdzakelijk zal worden gerealiseerd in een verkooptransactie en niet door het voortgezette gebruik ervan. De voorwaarde is vervuld wanneer de activa (of groepen activa die worden afgestoten) onmiddellijk beschikbaar zijn voor verkoop in hun huidige toestand en de verkoop zeer waarschijnlijk is en verwacht wordt binnen het jaar plaats te vinden. Vaste activa en bijhorende schulden aangehouden voor verkoop (of groepen activa die worden afgestoten) worden opgenomen tegen de laagste waarde van hun boekwaarde en hun reële waarde verminderd met de verkoopkosten, en worden geclassificeerd onder de vlottende activa.

Op aandelen gebaseerde betaling

In eigen-vermogensinstrumenten en in geldmiddelen afgewikkelde, op aandelen gebaseerde betalingstransacties worden opgenomen aan de reële waarde op de toekenningsdatum, rekening houdend met de karakteristieken en voorwaarden waartegen de rechten toegekend worden, en gebruikmakend van een waarderingstechniek die overeenkomt met algemeen aanvaarde waarderingmethoden voor de prijsbepaling van financiële instrumenten, en die rekening houdt met alle factoren en veronderstellingen die normale deelnemers met kennis van zaken bij hun prijszetting in overweging zouden nemen.

Voor in eigen-vermogensinstrumenten afgewikkelde overeenkomsten wordt de reële waarde als personeelskost erkend over de wachtperiode, samen met een verhoging van de rubriek "vergoedingen in aandelen" in het eigen vermogen, voor wat betreft het vermogensdeel, en een erkenning van een dividendschuld voor het dividenddeel.

De reële waarde van dit recht wordt regelmatig geherwaardeerd wanneer de aandelenopties recht geven op dividenden uitgekeerd na de toewijzing van de opties.

Voor in geldmiddelen afgewikkelde overeenkomsten wordt de reële waarde als personeelskost geboekt over de wachtperiode, samen met een verhoging van de schulden. Schulden worden regelmatig geherwaardeerd om de evolutie van de reële waarden te weerspiegelen.

Contractverplichtingen

De toepassing van IFRS 15 heeft geleid tot de erkenning van contractverplichtingen. Deze omvattende verplichting van de Groep om goederen of diensten aan een klant te leveren voor dewelke de Groep reeds een vergoeding heeft ontvangen of waarvan het bedrag verschuldigd is.

Sommige van deze contractverplichtingen werden voorheen gepresenteerd als andere schulden of vloeien voort uit een tijdsverschil in opbrengsterkenning door de toepassing van IFRS 15.

Opbrengsten

Proximus beoordeelt bij het aangaan van het contract de goederen of diensten die beloofd zijn in het contract met een klant en identificeert als resultaatsverplichting elke belofte om aan de klant een goed of dienst (of een bundel van) te leveren of een reeks van verschillende goederen of diensten die in wezen hetzelfde zijn en die hetzelfde patroon van overdracht aan de klant hebben.

Prestatieverplichtingen worden geïdentificeerd wanneer volgende criteria voldaan zijn:

- het goed of de dienst is in staat onderscheiden te worden: de klant kan het goed of de dienst op zichzelf of samen met andere middelen die gemakkelijk beschikbaar zijn voor de klant gebruiken
- het goed of de dienst is onderscheiden binnen de context van het contract: een belofte in het kader van een contract is onderscheiden als Proximus van mening is dat het zijn contractuele verplichtingen nakomt door het leveren van de bepaalde belofte onafhankelijk van andere beloftes. Beloften zijn niet onderscheiden in de context van het contract indien deze volgens hun aard worden overgedragen in combinatie met andere beloftes.

Volgende beloften kunnen prestatieverplichtingen zijn afhankelijk van hun aard en de samenhang met andere beloften in het contract:

- Verkeers- en dataverbruiksdiensten; opbrengsten wordt erkend op basis van gebruik;
- TV diensten: opbrengsten worden erkend over de contractduur;
- Onderhoudsdiensten: opbrengsten worden erkend over de contractduur;
- Verkoop van materiaal: opbrengsten worden erkend als de klant controle heeft over het materiaal;
- Huur van materiaal: huurinkomsten worden erkend over de contractduur;
- Setup/installatie vergoedingen: opbrengsten worden erkend bij levering;
- IP licenties: opbrengsten worden erkend op moment van transfer naar de klant.

Indien de beloften niet onderscheiden zijn, combineert de Groep deze met andere beloftes in het contract totdat de gecombineerde beloften onderscheiden beloften vormen (d.i. prestatieverplichtingen). Het tijdstip van opbrengsterkenning is gebaseerd op de overdracht naar de klanten van de overheersende belofte in deze bundel.

Wanneer de 'serierichtlijn' van toepassing is, dit is een reeks van onderscheiden goederen of diensten die in wezen hetzelfde zijn en hetzelfde patroon van overdracht aan de klant vertonen, worden deze beschouwd als één prestatieverplichting. Ieder tariefplan post-paid en prepaid (Mobile voice, fix voice, internet, TV) wordt daarom beschouwd als één enkele prestatieverplichting.

Indien een contract meerdere prestatieverplichtingen omvat die niet in wezen dezelfde zijn, wordt de transactieprijs toegewezen aan de verschillende prestatieverplichtingen van het contract op basis van de relatieve opzichzelfstaande verkoopprijzen.

Indien een contract opties voor de klant omvat (i.e. unilaterale rechten toegekend aan de klant) om additionele diensten of producten te verwerven met een korting, met inbegrip van verkoopstimulansen, spaarpunten voor klanten, contracthernieuwingsopties of andere kortingen op toekomstige diensten en producten, worden opbrengsten toegewezen aan deze opties in de mate dat deze een materieel recht aan de klant geven, i.e. een unilateraal recht voor de klant om een voordeel te bekomen als gevolg van het aangaan van een contract.

Indien een andere partij betrokken is bij het leveren van goederen of diensten aan een klant, zal de Groep per prestatieverplichting nagaan of de aard van de belofte is om de goederen of diensten zelf te leveren (i.e. de Groep is principaal handelende entiteit) of dat deze goederen en diensten te laten leveren door de andere partij (i.e. de groep is agent). Indien de groep optreedt als agent, wordt enkel de commissie erkend als opbrengst

Bedrijfskosten

- De kosten van de verkochte materialen en diensten omvatten de kosten voor de aankoop van het materiaal en de diensten die rechtstreeks verbonden zijn aan de opbrengsten.
- De workforce-kosten zijn gerelateerd aan kosten voor eigen personeel en externe personeelsleden
- De bedrijfskosten worden netto gerapporteerd gezien het werk van de groep wordt gekapitaliseerd. Ze worden gerapporteerd op basis van de aard van de kosten.
- Incrementele kosten om een contract te bekomen worden uitgesteld over een periode van 3 jaar voor contracten in het CBU segment en 5 jaar voor contracten in het EBU segment.

Toelichting 3. Goodwill

(in miljoen EUR)	Goodwill
Op 1 januari 2017	2.279
Verwerving van Telesign Holding Inc.	151
Effect van wisselkoersverschillen	-4
Verwerving van Davinsi Labs BVBA en Unbrace BVBA	6
Op 31 december 2017	2.431
Verwerving van ION IP, UMBRIO, CODIT, MediaMobile and price adjustment for TeleSign Holding INC	38
Effect van wisselkoersverschillen	3
Finalisatie van de aankooprijstoewijzing	-2
Op 31 december 2018	2.470

De goodwill van de Groep is gestegen met 39 miljoen EUR tot 2.470 miljoen EUR als gevolg van de verwerving van Umbrio, CODIT, ION IP en MediaMobile (zie toelichting 7.4) evenals de impact van de omzetting van vreemde munten en het vervolledigen van de toewijzing van de aankoopvergoeding van Telesign.

Goodwill werd op operationeel segmentniveau getest op bijzondere waardeverminderingen omdat de Groep de performantie, de financiële positie (inclusief goodwill) en de kapitaalsuitgaven binnen de Groep op operationeel segmentniveau beheert.

In het kader van het onderzoek naar bijzondere waardeverminderingen wordt de goodwill die verworven is als gevolg van een bedrijfscombinatie op de overnamedatum toegerekend aan elk van de operationele segmenten van de Groep die naar verwachting voordeel zullen halen uit de bedrijfscombinatie. Daarom is deze toewijzing gebaseerd op de aard van de verworven klanten en activiteiten.

Per 31 december 2018 werden alle verworven bedrijven volledig toegewezen aan één enkel operationeel segment, uitgezonderd de goodwill als gevolg van de verwerving van een minderheidsbelang in 2007 in Belgacom Mobile, welk werd toegewezen aan de Consumer Business Unit en Enterprise Business Unit op basis van hun relatieve bedrijfswaarde voor de Groep per 31 december 2007.

De boekwaarde van de goodwill is als volgt toegewezen aan de operationele segmenten:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Consumer Business Unit	1.303	1.303
Enterprise Business Unit	730	767
Internationale Carrierdiensten	398	401
Totaal	2.431	2.470

De realiseerbare waarde op segmentniveau (inclusief goodwill) werd gebaseerd op de bedrijfswaarde bepaald aan de hand van een verdisconteerd kasstroommodel.

De belangrijke hypothesen bij het bepalen van de gebruikswaarde zijn:

- de bedrijfswinst vóór afschrijvingen (met uitzondering van het Internationaal Carrier Segment waarvoor de directe marge belangrijker is);
- de investeringen ;
- de lange termijn groeivoet;
- de gemiddelde gewogen vermogenskost na belastingen;
- de marge toe te passen op Staff en Support diensten indien de Proximus Groep een volledige en marktconforme doorfacturatie tussen segmenten zou organiseren;
- het verwacht rendement op het in TEC geïnvesteerd kapitaal¹ die een berekening van TEC netwerk gerelateerde kosten zou mogelijk maken, indien de Proximus Groep een volledige en marktconforme doorfacturatie aan andere segmenten zou organiseren

De bedrijfswinst vóór afschrijvingen van CBU en EBU is zeer gevoelig voor volgende operationele parameters: aantal klanten per type van dienst (TV, vast...), verkeer (indien van toepassing) en de netto ARPU per klant voor elk type van dienst. De waarde verbonden aan elk van deze operationele parameters is het resultaat van een intern proces dat in elk segment en op groepsniveau wordt gevoerd, door het samenbrengen van gegevens van de markt, marktvooruitzichten, en de strategieën die Proximus van plan is te implementeren om zo adequaat mogelijk voorbereid te zijn op toekomstige uitdagingen.

De berekeningen van de bedrijfswaarde zijn gebaseerd op het driejarenplan (2019-2021) zoals voorgelegd door het management aan de Raad van Bestuur. De volgende jaren werden geëxtrapoleerd op basis van een groeiratio begrepen tussen 0% en 1,3% voor 2018 en 2017 voor de operationele segmenten.

De vrije kasstromen die in aanmerking werden genomen voor de berekening van de bedrijfswaarde van de activa zijn geraamd op basis van hun huidige toestand en omvatten niet de kasinstromen en uitstromen die verband houden met eventuele toekomstige reorganisaties waartoe de Groep zich nog niet heeft verbonden en deze die de prestaties van de activa verbeteren of verhogen.

Vrije kasstromen voor elk van de segmenten werden verdisconteerd tegen de gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen van de Groep (exclusief ICS) van 5,3% voor 2018 en 2017 met uitzondering van het ICS segment, waarvoor een specifieke gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen van 8,0% voor 2018 en 8,1% voor 2017 werd gebruikt, en dit gezien haar activiteiten voldoende verschillend werden geacht ten opzichte van de rest van de Groep, om een specifieke berekening te rechtvaardigen. De gemiddelde vermogenskost vóór belastingen, die uit de gewogen gemiddelde vermogenskost na belastingen via iteraties afgeleid werd, ligt tussen 6,6% en 8,9% in 2017 en 6,7% en 8,8% in 2018. De Groep herziet jaarlijks de groeiratio en de gewogen gemiddelde vermogenskost in het licht van marktvooruitzichten.

¹ het verwacht rendement op het in TEC geïnvesteerd kapitaal is een aangepaste gewogen gemiddelde vermogenskost voor belastingen

De berekende gewogen gemiddelde vermogenskost op groepsniveau en voor het ICS segment is gebaseerd op hun relatieve kapitaalstructuurcomponenten en omvatten een risicopremie die specifiek is voor het inherente risico van het segment.

Geen enkele goodwill had per 31 december 2018 een bijzondere waardevermindering ondergaan. Sensitiviteitsanalyse voor alle segmenten toont aan dat bij een redelijke wijziging in een belangrijke assumptie de bedrijfswaarde de netto boekwaarde van de kasstroomgenererende eenheden (de segmenten) nog steeds overschrijdt.

Toelichting 4. Immateriële vaste activa met bepaalde gebruiksduur

(in miljoen EUR)	GSM en UMTS licenties	Immateriële activa verworven in een bedrijfscombinatie	TV rechten	Andere immateriële vaste activa	Totaal
Aanschaffingswaarden					
Op 1 januari 2017	681	797	230	2.084	3.792
Aanschaffingen	0	0	185	66	431
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	85	0	0	85
Intern geproduceerde activa	0	0	0	180	0
Buitengebruikstellingen	0	0	-129	-35	-164
Overboekingen	0	0	0	4	4
Vreemde munten aanpassingen	0	-3	0	0	-3
Op 31 december 2017	681	879	286	2.299	4.145
Aanschaffingen	0	0	71	83	153
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	29	0	8	36
Intern geproduceerde activa	0	0	0	185	185
Niet langer opnemen in de balans	0	0	-54	-176	-229
Overboekingen	0	0	0	-23	-24
Effect van wisselkoersverschillen	0	4	0	0	4
Op 31 december 2018	681	911	303	2.375	4.270
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen					
Op 1 januari 2017	-463	-518	-148	-1.563	-2.692
Afschrijvingen van het jaar	-32	-56	-93	-201	-382
Waardeverminderingen	0	0	0	-1	-1
Buitengesbruikstellingen	0	0	129	34	164
Op 31 december 2017	-495	-574	-113	-1.730	-2.912
Afschrijvingen van het jaar	-32	-67	-110	-223	-431
Waardeverminderingen	0	0	0	-22	-22
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	0	0	-6	-6
Niet langer opnemen in de balans	0	0	54	176	229
Overboekingen	0	0	0	27	27
Op 31 december 2018	-527	-641	-169	-1.779	-3.116
Netto boekwaarde per 31 december 2017	185	305	174	569	1.233
Netto boekwaarde per 31 december 2018	153	270	134	596	1.154

De aanschafwaarden van de GSM en UMTS licenties omvatten kosten met betrekking tot het Global System for Mobile Communications ("GSM") en het Universal Mobile Telecommunications System ("UMTS").

De Groep bezit volgende licenties:

Jaar van aanschaffing	Omschrijving	Aanschaffings- waarde (in miljoen EUR)	Netto boekwaarde	Periode	betalingsmethode	Begin van afschrijving
1995	900 MHz spectrum	223	0	1995 - 2010	afgelopen	08/04/1995
1998	ILT 2238	2	0	1998 -	afgelopen	01/01/1998
1998	ILT	0	0	1998 -	afgelopen	10/12/1998
2010	900 MHz spectrum	74	0	2010 - 2015	afgelopen	08/04/2010
2015	900 MHz spectrum	75	28	2015 - 2021	over de periode	08/04/2015
2001	UMTS	150	18	2001 - 2021	afgelopen	01/06/2004
2011	4G	20	11	2012 - 2027	afgelopen	01/07/2012
2013	800 Mhz spectrum	120	89	2013 - 2033	over de periode	30/11/2013
2014	900 MHz spectrum	16	6	2015 - 2021	over de periode	27/11/2015
Total		681	153			

Intern geproduceerde vaste activa betreffen voornamelijk intern ontwikkelde software (vooral i.v.m. facturatie en ordering). Het totaalbedrag in 2018 in resultaat genomen voor onderzoeksuitgaven m.b.t deze intern ontwikkelde software bedraagt 27 miljoen EUR.

Immateriële vaste activa verworven via een bedrijfscombinatie betreffen klantenbestanden, merknamen en patenten en zijn voornamelijk erkend ten gevolge van de toewijzing van de overgedragen vergoeding bij het verwerven van zeggenschap over BICS en TeleSign (zie toelichting 7.4).

In 2018 heeft de Groep TV-rechten verworven ten bedrage van 71 miljoen EUR.

Andere immateriële aanschaffingen (83 miljoen EUR) omvatten hoofdzakelijk softwareontwikkelingen en softwarelicenties.

Het IT-landschap voor professionele markten binnen Proximus werd opnieuw beoordeeld als onderdeel van het lopende transformatieprogramma. De uitkomst leidt tot een aanpak die meer geïntegreerd is met het IT-stack voor de massamarkt om zo recente investeringen te benutten en om de samenhang tussen de massamarkt en de professionele markt vanuit klant- en operationeel oogpunt te verzekeren. Dit heeft geresulteerd in een stap in de richting van het aligneren van de orderings-, leverings- en factureringsketen tussen de twee IT-ketens. Als gevolg hiervan werd een volledige bijzondere waardevermindering (22 miljoen EUR) op de gerelateerde activa opgenomen in non-workforcekosten; en deze activa zijn niet langer in de balans opgenomen.

Toelichting 5. Materiële vaste activa

(in miljoen EUR)	Technische en netwerk uitrusting	Andere materiële vaste activa	Activa in aanbouw	Totaal
Aanschaffingswaarde				
Op 1 januari 2017	11.459	398	11	12.487
Aanschaffingen	620	19	13	662
Aanschaffingen van dochterondernemingen	0	4	0	4
Niet langer opnemen in de balans	-1.247	-40	0	-1.319
Overboekingen	10	0	-14	-4
Op 31 december 2017	10.843	380	9	11.830
Aanschaffingen	646	15	12	681
Aanschaffingen van dochterondernemingen	1	2	1	3
Niet langer opnemen in de balans	-279	-35	0	-362
Overboekingen	3	-2	-6	-5
Op 31 december 2018	11.214	361	16	12.147
Gecumuleerde afschrijvingen en waardeverminderingen				
Op 1 januari 2017	-8.913	-342	0	-9.577
Afschrijvingen van het jaar	-536	-22	0	-581
Aanschaffingen van dochterondernemingen	-1	0	0	-2
Niet langer opnemen in de balans	1.246	38	0	1.307
Overboekingen	-1	0	0	0
Op 31 december 2017	-8.205	-325	0	-8.853
Afschrijvingen van het jaar	-540	-23	0	-585
Aanschaffingen van dochterondernemingen	-1	-2	0	-2
Waardeverminderingen	0	0	0	-1
Niet langer opnemen in de balans	278	33	0	347
Overboekingen	0	2	0	1
Op 31 december 2018	-8.468	-316	0	-9.093
Netto boekwaarde per 31 december 2017	2.638	56	9	2.976
Netto boekwaarde per 31 december 2018	2.746	45	16	3.054

De investeringen kaderen in de strategie van de Groep om meer te investeren voor een steeds betere dienstverlening aan zijn klanten. Proximus heeft vooral geïnvesteerd in zijn mobiel leiderschap en zijn vast netwerk door het verder uitrollen van “Fiber to the business” en de start van de “Fiber-to-the-home”.

De buitengebruikstellingen voor technische- en netwerkuitrusting betreffen voornamelijk radiouitrusting en datanetwerkuitrusting.

In 2018 heeft de Groep administratieve en technische gebouwen verkocht en realiseerde hierop een meerwaarde van 22 miljoen EUR.

Toelichting 6. Contractkosten (IFRS 15)

Bij de toepassing van IFRS 15 heeft de Groep een actief opgenomen met betrekking tot commissies die aan de dealer worden betaald voor de verwerving van post-paid-contracten. Deze kosten hebben rechtstreeks verband met contracten, worden alleen gemaakt omdat de Groep contracten is aangegaan, en zullen naar verwachting worden gerecupereerd.

Voor commissies met betrekking tot het verwerven van mobiele prepaidklanten paste de Groep de praktische oplossing toe zoals voorzien in IFRS 15, waardoor incrementele kosten voor het verkrijgen van een contract in resultaat worden erkend in de mate dat deze kosten anderszins zouden worden uitgesteld over een periode van 1 jaar of minder.

Deze kosten werden tot en met 2017 opgenomen in de resultatenrekening wanneer ze werden gemaakt. Het actief wordt lineair uitgesteld over 3 jaar voor contracten behorende tot het CBU-segment en 5 jaar voor contracten behorende tot het EBU-segment. Het uitstellen van deze kosten wordt geboekt naar hun aard zijnde 'aan omzetgerelateerde materialen en diensten'.

De evolutie van de contractkosten is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december 2018 - IFRS 15
Saldo op 31 december 2017 (IAS 18)	0
Saldo op 1 januari 2018 (IFRS 15)	120
Normale evolutie	-73
Nieuwe contractactiva	69
Saldo op 31 december 2018 IFRS 15	116

Het aandeel van het saldo van de contractkosten per 31 december 2018 uitgesteld binnen de 12 maanden en na de 12 maanden is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december 2018 - IFRS 15
Contractkosten	116
Uitgesteld binnen 12 maanden	59
Uitgesteld na 12 maanden	57

Toelichting 7. Deelnemingen in dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen

Toelichting 7.1. Deelnemingen in dochterondernemingen

De geconsolideerde jaarrekening omvat de jaarrekeningen van Proximus NV en haar dochterondernemingen zoals opgenomen in de volgende tabel.

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2017	2018
Proximus NV van Publiek Recht	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0202.239.951	België	Moedermaatschappij	
Proximus Group Services NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0466.917.220	België	100%	100%
PXS Re	Rue de Merl 74 2146 Luxemburg	Luxemburg	100%	100%
Connectimmo NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0477.931.965	België	100%	100%
Skynet iMotion Activities NV	Carlstraat 2 1140 Evere BTW BE 0875.092.626	België	100%	100%
Tango SA	Rue de Luxembourg 177 8077 Bertrange	Luxemburg	100%	100%
Telindus - ISIT BV	Krommewetering 7 3543 AP Utrecht	Nederland	100%	100%
Telindus SA	Route d'Arlon 81- 83 8009 Strassen	Luxemburg	100%	100%
Telectronics SA	2 Rue des Mines 4244 Esch sur Alzette	Luxemburg	100%	100%
Beim Weissenkreuz SA	Route d'Arlon 81- 83 8009 Strassen	Luxemburg	100%	100%
Proximus Spearit NV	Koning Albert II laan 27 1030 Brussels BTW BE 0826.942.915	België	100%	100%
Proximus ICT - Expert Community CVBA	Ferdinand Allenstraat 38 3290 Diest BTW BE 0841.396.905	België	81%	81%
Proximus OPAL NV	Koning Albert-II-laan 27 1030 Brussel BTW BE 0861.585.672	België	100%	100%
Be-Mobile SA	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle BTW BE 0881.959.533	België (3)(6)	61%	61%
Be-Mobile Tech NV	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle VAT BE 0884.443.228	België (5)	61%	61%
Flow NV	Kardinaal Mercierlaan 1A 9090 Melle BTW BE 0897.466.269	België (5)	61%	-
Flitsmeister BV	Koningsschot 45 - Postbus 114 3900 AC Veenendaal	Nederland	61%	61%
Be-Mobile Ltda	Rua Joaquim Floriano 243 - Conjunto 113 CEP 04534-010 San Paulo	Brazilië (5)(7)	61%	0%
Scarlet Belgium NV	Carlstraat 2 1140 Evere BTW BE 0447.976.484	België	100%	100%

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2017	2018
ClearMedia NV	Zagerijstraat 11 2960 Brecht BTW BE 0831.425.897	België	100%	100%
Davinsi Labs NV	Borsbeeksebrug 28/2verd 2600 Antwerpen BTW BE 0550.853.793	België	100%	100%
Unbrace Bvba	Zagerijstraat 11 2960 Brecht BTW BE 0867.696.771	België (2)	100%	100%
Belgacom International Carrier Services Mauritius Ltd	Chancery House 5th floor , Lislet, Geoffrey Street Port Louis 1112-07	Mauritius (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services NV	Rue Lebeau 4 1000 Brussel BTW BE 0866.977.981	België (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Deutschland G.M.B.H.	Taunusanlage 11 60329 Frankfurt am Main	Duitsland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services UK Ltd	Great Bridgewaterstreet 70 M1 5ES Manchester	Verenigd Koninkrijk (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Nederland BV	Wilhelminakade 91 3072 AP Rotterdam	Nederland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services North America Inc	Corporation trust center - 1209 Orange street USA - 19801 Willington Delaware	Verenigde Staten van Amerika (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Asia Pte Ltd	16, Collyer Quay # 30.02 Singapore 049318	Singapore (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services (Portugal) SA	Avenida da Republica, 50, 10de verdieping 1069-211 Lisboa	Portugal (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Italia Srl	Via della Moscova 3 20121 Milano	Italië (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Spain SL	Calle Salvatierra, 4, 2c 28034 Madrid	Spanje (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Switzerland AG	Papiermühlestrasse 73 3014 Bern	Zwitserland (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Austria GMBH	Wildpretmarkt 2-4 1010 Wien	Oostenrijk (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Sweden AB	Drottninggatan 30 411-14 Goteborg	Zweden (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services JAPAN KK	#409 Raffine Higashi Ginza, 4-14 Tsukiji 4 - Chome - Chuo-ku Tokyo 104-00	Japan (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services China Ltd	Hopewell Centre - level 54 183, Queen's road East Hong Kong	China (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Ghana Ltd	Box GP 821 Accra	Ghana (1)	58%	58%

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	2017	2018
Belgacom International Carrier Services Dubai FZ-LLC	Dubai Internet City Premises 306 - Floor 03- Building 02 -PO box Dubai	Verenigde Arabische Emiraten (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services South Africa Proprietary Ltd	The promenade shop 202 D - Victoria Road Camps Bay 8005	Zuid Afrika (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services Kenya Ltd	LR-N° 204861, 1st Floor Block A Nairobi Business Park -Ngong Road PO BOX 10643 - 00100 Nairobi	Kenia (1)	58%	58%
Belgacom International Carrier Services France SAS	Rue du Colonel Moll 3 75017 Paris	Frankrijk (1)	58%	58%
TeleSign Holdings Agents, Inc	160 Greentree Dr., Ste.101 Dover, DE 19904	Verenigd Koninkrijk (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Corporation	13274 Fiji Way , Suite 600 Marina del Rey, CA 90292	Verenigde Staten van Amerika (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign UK	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Mobile Ltd	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Doo	Tresnjnog cveta 1 11070 Novi Beograd	Servië (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Netherlands B.V.	4th Floor 210 High Holborn London WC1V 7DL	Verenigd Koninkrijk (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Singapore Pte. Ltd.	1 Robinson Road, #17-00 AlA Tower Singapore (048542)	Singapore (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Australia Pty Ltd	FDK Laurence Varney Level 12 222 Pitt Street Sidney NSW 2000	Australië (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Japan KK	Oak Minami Azabu Building 2F 3-19-23 Minami Azabu Minato-ku, Tokyo 106-0047	Japan (1) '(2)' '(6)	58%	0%
TeleSign (Beijing) Technology Co., Ltd.	15/F, Office Building A, Parkview Green, 9 Dongdaqiao Road, Chaoyang District Beijing 100020	China (1) '(2)' '(6)	58%	58%
TeleSign Hong Kong Ltd	5/F., Heng Shan Centre, 145 Queen's Road East, Wanchai, Hong Kong	Hong Kong (1) '(2)' '(6)	58%	58%
Codit Holding BVBA	Gaston Crommenlaan 14, box 301 9050 Ledeborg VAT BE 662.946.401	België (4)	-	100%
Codit BVBA	Gaston Crommenlaan 14, box 301 9050 Ledeborg VAT BE 0471.349.823	België (4)	-	100%
Codit Switzerland AG	Schaffhauserstrasse 374 8050 Zurich VAT CHE-335.776.516	Zwitserland (4)	-	100%
Codit Integration Ltd.	Landmark House, Station Road RG27 9HA Hook (Hampshire) VAT GB 241578110	Verenigd Koninkrijk (4)	-	100%
Codit Managed Services BVBA	Gaston Commenlaan 14, box 301 9050 Ledeborg VAT BE 0835.734.875	België (4)	-	100%
CODIT Mare Limited	International House, Mdina Road Mriehel, Birkirkara C55412	Malta (4)	-	100%

Name	Registered office	Country of incorporation	2017	2018
Codit Nederland B.V	Atoomweg 350, 3542AB Utrecht	Nederland (4)	-	100%
Votijit Lda. (Codit Portugal)	Praça Duque de Saldanha 20 1° Dtio.Lisbon NIPC 510.595.251	Portugal (4)	-	100%
Codit Software Limited	International House, Mdina Road Mriehel, Birkirkara C64225	Malta (4)	-	100%
Codit France S.A.S.	Rue de la Michodière 4 75002 Paris VAT FR 0478.300.189	Frankrijk (4)	-	100%
AXON Olympus	Atoomweg 350 3542AB Utrecht 6171872	Nederland (4)	-	100%
UMBRIO Holding BV	Patrijsweg 74 NL-2289 EX Rijswijk	Nederland (4)	-	100%
UMBRIO BV	Patrijsweg 74 NL-2289 EX Rijswijk	Nederland (4)	-	100%
UMBRIO Consulting BV	Patrijsweg 74 NL-2289 EX Rijswijk	Nederland (4)	-	100%
UMBRIO University BV	Patrijsweg 74 NL-2289 EX Rijswijk	Nederland (4)	-	100%
MEDIAMOBILE S.A.	Rue Camille Desmoulins 41 F-92130 Issy Les Moulineaux	Frankrijk (4)	-	100%
Mediamobile Nordic OY	Äyritie 8B 01510 Vantaa, Finland FI 23364202	Finland (4)	-	100%
ION-IP	Vendelier 2C NL-3905 PA Veenendaal	Nederland (4)	-	100%

(1) Onderneming binnen de BICS Groep

(2) Entiteit verworven in 2017

(3) Voordien Mobile For genaamd

(4) Entiteit verworven in 2018

(5) Entiteit gefusioneerd met Be-Mobile TECH

(6) Zie toelichting 7.4

(7) Entiteit geliquideerd in 2017

Toelichting 7.2. Details van dochterondernemingen met belangrijke belangen zonder overheersende zeggenschap.

Enkel BICS en de dochterondernemingen van BICS hebben relevante minderheidsbelangen.

Details van dochterondernemingen met belangrijke belangen zonder overheersende zeggenschap

Naam van de dochter- onderneming	Plaats van oprichting en hoofdplaats van activiteit	Verhouding van eigendomsbelang en stemrechten aangehouden door minderheidsbelangen		Winst toegerekend aan minderheidsbelangen		Overgedragen minderheidsbelangen	
		Per 31 december 2017	2018	Per 31 december 2017	2018	Per 31 december 2017	2018
BICS (segment)	België	42%	42%	28	20	156	149
Totaal				28	20	156	149

Samengevatte financiële informatie met betrekking tot elk van de dochterondernemingen van de Groep die materiële niet-controlerende belangen heeft

BICS (segment)

Vlottende activa	617	671
Vaste activa	830	752
Kortetermijnschulden	590	614
Langetermijnschulden	237	205
Toe te rekenen eigen vermogen aan eigenaars van de onderneming	620	604
Opbrengsten (totaal)	1.320	1.347
Bedrijfskosten	-1.181	-1.195
Winst van het boekjaar	66	47
Toe te rekenen winst aan eigenaars van de onderneming	38	27
Toe te rekenen winst aan minderheidsbelangen	28	20
Dividenden uitgekeerd aan minderheidsbelangen	32	28
Nettokasinstroom uit operationele activiteiten	83	141
Nettokasuitstroom uit investeringsactiviteiten	-247	-30
Nettokasuitstroom uit financieringsactiviteiten	70	-68
Nettokasinstroom (uitstroom)	-95	44

De aandeelhoudersovereenkomst van BICS voorziet beschermingsrechten voor de minderheidsbelangen (zie toelichting 2).

De Groep heeft de minderheidsaandeelhouders van Be-Mobile Groep (samengesteld uit Be-Mobile, Be-Mobile Tech, Flitsmeister en MediaMobile) putopties op hun aandelen toegekend. Eveneens werden aan de Groep callopties op deze minderheidsbelangen toegekend. Deze opties kunnen onder dezelfde voorwaarden en voor dezelfde prijs worden uitgeoefend. Dientengevolge erkent de Groep een financiële verplichting tegenover deze aandeelhouders. Deze financiële verplichting is geclassificeerd bij FVTPL.

Toelichting 7.3. Deelnemingen in geassocieerde ondernemingen

De Groep had een invloed van betekenis in de volgende ondernemingen.

Naam	Maatschappelijke zetel	Land	Aandeel van de Groep	
			2017	2018
Belgian Mobile ID SA/NV	Sinter-Goedeleplein 5 1000 Brussel VAT BE 541.659.084	België	19%	15%
Synductis C.V.B.A	Brusselsesteenweg 199 9090 Melle VAT BE 502.445.845	België	17%	17%
Experience@work C.V.B.A	Minderbroedersgang 12 2800 Mechelen VAT BE 627.819.632	België	33%	33%
Tessares SA/NV	Avenue Jean Monnet 1 1348 Ottignies-Louvain-la-Neuve VAT BE 600.810.278	België	23%	23%
Co.station Belgium NV	Sinter-Goedeleplein 5 1000 Brussel VAT BE 599.786.434	België	20%	20%

Per 31 december 2018 is de som van alle individuele immateriële geassocieerde ondernemingen als volgt:

(in miljoen EUR)	2017	2018
Boekwaarde	3	3
Verlies door voortzetting activiteiten	-2	-1

Toelichting 7.4. Aanschaffingen en verkopen van dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen

Verwervingen in 2018:

In 2018 heeft Proximus Groep ION-IP, Umbrio, CODIT en MediaMobile overgenomen.

Op 26 maart 2018 sloot de Groep een overeenkomst om 100% van de aandelen van ION-IP B.V. te verwerven. Het bedrijf opereert als een managed infrastructuurbeveiligings- en applicatieprestatieprovider die geïntegreerde oplossingen levert aan zakelijke klanten.

Op 31 mei 2018 heeft de Groep een koopovereenkomst gesloten om 100% van de aandelen van Umbrio Holding BV te verwerven. Umbrio is gespecialiseerd in het implementeren van IT Operation Management-platforms, en levert advies- en implementatiediensten in het domein van IT-operaties, bedrijfsanalyses en -toepassingen Delivery Management op basis van het Splunk-platform.

Op 12 juli 2018 sloot de Groep een overeenkomst om 100% van de aandelen van CODIT HOLDING BVBA te verwerven. CODIT richt zich op Application Integration op basis van Microsoft-technologieën en is actief in 7 landen: België, Nederland, Frankrijk, Zwitserland, Verenigd Koninkrijk, Portugal en Malta.

Op 15 november 2018 heeft de Groep een overeenkomst gesloten om 100% van de aandelen van MediaMobile SA (Franse Société Anonyme) te verwerven. Hoofdactiviteit is het verkopen van zijn RTTI-licenties aan Automotive- en PND-fabrikanten.

De overnameprijs die voor deze entiteiten is betaald, bedraagt 55 miljoen EUR en heeft na de voorlopige toewijzing van de aankoopprijs geleid tot een goodwill van 38 miljoen EUR. Een voorwaardelijke vergoeding van maximaal EUR 11 miljoen, waarvan EUR 4 miljoen is betaald op een geblokkeerde rekening, is onderworpen aan verdere voorwaarden en zal verschuldigd zijn bij het realiseren van deze voorwaarden. De liquide middelen verworven op de overnamedatum van deze bedrijven bedragen 5 miljoen EUR.

Bovendien worden voorwaardelijke betalingen die als compensatie voor diensten na de combinatie worden beschouwd, opgenomen als postcombinatievergoeding en zijn ze niet inbegrepen in de betaalde vergoeding en dus niet in de goodwill. Deze voorwaardelijke betalingen worden lineair over de wachtperiode gespreid zolang het waarschijnlijk is dat de werkgelegenheids-KPI (en eventuele prestatievoorwaarden) zullen worden gehaald. Het totale bedrag van die vergoedingen met betrekking tot de acquisities van 2018 bedraagt EUR 16 miljoen, waarvan EUR 6 miljoen is betaald op een geblokkeerde rekening.

De kosten verbonden aan deze overnames bedroegen EUR 1 miljoen.

De voorlopige toewijzing van de aankoopprijs van de entiteiten heeft geleid tot de opname van volgende immateriële vaste activa:

- Merknaam: EUR 18 miljoen
- Klantrelatie: EUR 8 miljoen

Voor MediaMobile is de toewijzing van de aankoopprijs voorlopig. Op basis van een voorlopige schatting van de duur van de periode waarover de entiteit afdwingbare verplichtingen heeft om haar diensten te leveren werd een contractverplichting van EUR 6 miljoen opgenomen, voor doeleinden van IFRS 15.

Er zijn geen andere reële waardeaanpassingen uitgevoerd dan de opname van de immateriële vaste activa en de aligering van de omzeterkenningcriteria voor de MediaMobile omdat de boekwaarden zoals hieronder vermeld de reële waarde vertegenwoordigen (en gerelateerde uitgestelde belastingen).

(in miljoen EUR)	Reële waarde erkend op verwervingsdatum
Immateriële vaste activa	26
Materiële vaste activa	1
Uitgestelde belastingvorderingen	1
Handelsvorderingen	10
Andere vlottende activa	6
Beleggingen en geldmiddelen en kasequivalenten	5
TOTAAL ACTIVA	50
Langetermijn rentedragende schulden	-4
Uitgestelde belastingschulden	-7
Handelsschulden	-5
Belastingenschulden	-2
contractuele verplichtingen	-5
Andere kortetermijnschulden	-10
Totaal minderheidsbelangen en schulden	-33
Netto verworven activa	17
Vergoeding	55
Goodwill ontstaan bij verwerving	38

Verwerving in 2017:

In 2018 werd de toewijzing van de aankoopprijs gefinaliseerd.

Per eind oktober 2017 heeft BICS, een filiaal van de Proximus Groep, 100% van TeleSign verworven, een in de VS gevestigd bedrijf dat authenticatie en mobiele identificatiediensten levert aan internet- en digitale serviceproviders, voor 230 miljoen USD vrij van beschikbare middelen en schulden, naar boven aangepast met 1 miljoen EUR in 2018.

Een deel van de aankoopvergoeding werd gedeponneerd op een geblokkeerde rekening welke werd opgenomen onder andere vaste activa (zie toelichting 11). Het niet-vrijgegeven deel van de geblokkeerde rekening is erkend als verplichting aan de verkopers (zie toelichting 20). Zowel de vordering als de schuld zijn opgenomen in het kasstroomoverzicht als 'geldmiddelen betaald voor aanschaffing van dochterondernemingen na aftrek van verworven geldmiddelen'.

Bij het afsluiten van de definitieve overeenkomst contracteerde de Groep een derivatencontract voor de termijn aankoop van US dollar als economische indekking tegen de wisselkoerswijziging voor de aankoopvergoeding tussen de contractdatum en deze van het verwerven van zeggenschap. Alhoewel dit derivaat beschouwd werd als een economische afdekking voldoet een deel niet aan de voorwaarde voor hedge accounting onder IFRS. De cumulatieve negatieve mark-to-market van het deel dat wel voldeed, werd erkend in het totaalresultaat voor 12 miljoen EUR. Dit werd toegewezen aan de betaalde aankoopvergoeding. Het deel dat niet voldeed aan de voorwaarden werd opgenomen in financieel resultaat.

De transactie resulteerde in 151 miljoen EUR goodwill per 31 oktober 2017 voornamelijk als gevolg van de premies die zijn betaald voor de verwachte synergieën.

De toewijzing van de aankoopprijs is afgerond in 2018, resulterend in een goodwill van 149 miljoen EUR, een daling van 5 miljoen EUR, voornamelijk als gevolg van de opname van een uitgestelde belastingvordering van 6 miljoen EUR voor overgedragen verliezen en verdere update van de voorziening van ongeveer EUR (1) miljoen EUR.

(in miljoen EUR)	Reële waarde erkend op verwervingsdatum
Immateriële vaste activa	85
Materiële vaste activa	3
Uitgestelde belastingvorderingen	8
Handelsvorderingen	14
Andere vlottende activa	4
Beleggingen en geldmiddelen en kasequivalenten	9
Totaal activa	123
Voorzieningen en voorwaardelijke verplichtingen	-6
Uitgestelde belastingschulden	-28
Handelsschulden	-8
Andere kortetermijnschulden	-2
Totaal minderheidsbelangen en schulden	-44
Netto verworven activa	79
Vergoeding	225
Goodwill ontstaan bij verwerving	146
Omrekeningsverschil	3
Goowill per 31 december 2018	149
De vergoeding is als volgt samengesteld:	
Cash betaald aan aandeelhouders	225
Vergoeding	225
De netto kasuitstroom bij verwerving is als volgt:	
Betaalde vergoeding	225
Ontvangen geldmiddelen en kasequivalenten	-9
Netto kasuitstroom	215

Toelichting 8. Andere deelnemingen

De andere deelnemingen zijn als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Niet-genoteerde aandelen	8	0
HomeSend SCRL/CVBA	7	0
Andere niet-genoteerde aandelen	1	0
Totaal	8	0

Per 31 december 2017 en 2018 omvatten de andere deelnemingen bijna uitsluitend aandelen in het eigen vermogen van niet-geconsolideerde en niet-genoteerde ondernemingen in start-up fase.

Deze deelnemingen die eerder werden opgenomen tegen kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingen, worden volgens IFRS 9 gewaardeerd tegen reële waarde en worden geval per geval geclassificeerd als FVTOCI of FVTPL. De Groep heeft ervoor gekozen om alle instrumenten bij de overgang op FVTOCI te classificeren, aangezien deze eigen-vermogensinstrumenten niet werden aangehouden om te worden verhandeld, maar verworven zijn, met een strategische langetermijnvisie en niet met handelsdoeleinden. Er werd in 2018 geen dividend toegekend door deze beleggingen. De toepassing van IFRS 9 genereerde geen herwaardering.

De participatie in HomeSend werd verkocht in 2018 en de geaccumuleerde herwaardering als verlies in het totaalresultaat (EUR 3 miljoen) werd geherclassificeerd naar overgedragen resultaat.

Toelichting 9. Winstbelasting

De bruto uitgestelde belastingvorderingen / (schulden) betreffen:

(in miljoen EUR)	Per 31 december		
	2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Versnelde afschrijvingen voor fiscale doeleinden	-6	-16	-16
Reële waarde aanpassingen met betrekking tot acquisities	-69	-60	-60
Statutaire voorzieningen, niet weerhouden onder IFRS	-4	-5	-5
Herwaardering van financiële instrumenten naar de reële waarde	-2	-1	-1
Uitgestelde belastingen op de verkopen van materiële vaste activa	-6	-8	-8
Contractactiva en contractkost	0	0	-52
Andere	0	-2	-2
Bruto uitgestelde belastingschulden	-87	-93	-145
Reële waardeaanpassingen van materiële vaste activa	19	17	17
Actief voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	6	26	26
Overdraagbare fiscale verliezen	0	5	5
Voorzieningen voor risico's en lasten	17	18	18
Contractactiva en contractkost	0	0	-52
Andere	0	-2	-2
Bruto uitgestelde belastingvorderingen	42	66	66
De netto uitgestelde belastingvorderingen/(schulden), gegroepeerd per wettelijke entiteit, zijn als volgt:			
Netto uitgestelde belastingschulden	-72	-61	-91
Netto uitgestelde belastingvorderingen	27	35	12

De beweging van de uitgestelde belastingposities in 2018 is als volgt:

(in miljoen EUR)	Toelichting	
Op 1 januari - IAS 18		-45
Beweging tgv de toewijzing van de aankoopvergoeding	7,4	-1
Daling erkend via de niet-gerealiseerde resultaten		8
Daling erkend in de resultatenrekening		12
Op 31 december - IAS 18		-26
Op 1 januari - IFRS 15		-102
Beweging tgv de toewijzing van de aankoopvergoeding		-1
Daling erkend via de niet-gerealiseerde resultaten		8
Daling erkend in de resultatenrekening		17
Op 31 december - IFRS 15		-79

De beweging van de uitgestelde belastingposities in 2017 is als volgt:

(in miljoen EUR)	Toelichting	
Op 1 januari		-50
Beweging tgv de toewijzing van de aankoopvergoeding	7,4	-25
Stijging erkend via de niet-gerealiseerde resultaten		-16
Daling erkend in de resultatenrekening		47
Per 31 december		-45

De uitgestelde belastingopbrengst in 2018 in de winst- en verliesrekening onder IAS 18 heeft voornamelijk betrekking op de regelingen voor vervroegde uittreding en aanpassingen aan de reële waarde van vaste activa.

De kosten voor het plan voor vervroegd vertrek werden volledig in de resultatenrekening opgenomen in de statutaire jaarrekening 2016 van Proximus NV, opgesteld volgens Belgische regels, terwijl in IFRS de kosten worden opgenomen over de dienstperiode.

De uitgestelde belastingvorderingen op reële waardeaanpassing van vaste activa hebben voornamelijk betrekking op de eliminatie van de winst die voortvloeit uit de intercompany verkoop tegen reële waarde van bepaalde vaste activa.

De uitgestelde belastingwinsten worden gedeeltelijk gecompenseerd door de verplichting opgenomen als gevolg van de terugname van de jaarlijkse degressieve afschrijvingsmethode toegepast door Proximus SA in BGAAP op de materiële vaste activa en broadcasting immateriële vaste activa verworven in 2018.

Er zijn geen uitgestelde belastingvorderingen opgenomen voor verliezen van dochterondernemingen die al enkele jaren verlieslatend zijn. Cumulatieve overgedragen fiscale verliezen en belastingverminderingen beschikbaar voor dergelijke bedrijven bedroegen 56 miljoen EUR op 31 december 2018 61 miljoen EUR in 2017), waarvan 53 miljoen EUR geen vervaldatum heeft en 3 miljoen EUR een vervaldatum na 2020 heeft.

De uitgestelde belastingopbrengsten/(kosten) in de resultatenrekening betreffen:

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december		
	2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Versnelde afschrijvingen voor fiscale doeleinden	1	-10	-10
Reële waarde aanpassingen met betrekking tot acquisities	38	15	15
Herwaardering van financiële instrumenten naar de reële waarde	1	2	2
Uitgestelde belastingen op de verkopen van materiële vaste activa	2	-2	-2
Reële waardeaanpassingen van materiële vaste activa	-12	-2	-2
Actief voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen	28	11	11
Overdraagbare fiscale verliezen	0	-1	-1
Kapitaalverlies op investeringen in dochterondernemingen	-1	0	0
Contractactiva en contractkosten	0	0	3
Andere	-11	0	0
Uitgestelde belastinglasten van het jaar	47	12	15

De geconsolideerde resultatenrekening omvat de volgende belastinglasten:

(in miljoen EUR)	Per 31 december		
	2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
<i>Courante winstbelastingen</i>			
Courante winstbelastingen van het jaar	-262	-214	-214
Aanpassingen van courante winstbelastingen m.b.t. vorige jaren	30	8	8
<i>Uitgestelde belastingen</i>			
Impact van de daling van de inkomstenbelastingstarieven op de eindbalans van de uitgestelde belastingen	20	-1	-3
Last ten gevolge van wijzigingen in tijdelijke verschillen	27	13	19
Winstbelastingen geboekt in de geconsolideerde resultatenrekening	-185	194	191

De aansluiting tussen de belastinglast op de winst vóór belastingen tegen de wettelijke aanslagvoet en de belastingen op de winst tegen de reële aanslagvoet van de Groep voor elk van de twee jaren eindigend op 31 december is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december		
	2017 IAS 18	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Winst vóór belastingen	738	723	721
Tegen de Belgische wettelijke aanslagvoet van 33,99%	251	0	0
Tegen de Belgische wettelijke aanslagvoet van 29,58%	0	214	213
Lagere inkomstenbelastingpercentages van andere landen	-2	-2	-2
Impact van de daling van de aanslagvoet op het eindsaldo van de uitgestelde belastingen	-20	-1	-3
Niet-belastbare winst uit dochterondernemingen	-38	-27	-27
Fiscaal niet-afrekbare uitgaven	17	15	15
Andere	-22	-6	-6
Belastingkost	185	194	191
Reële aanslagvoet	25,14%	26,80%	26,44%

De effectieve belastingvoet van 2018 volgens IAS 18 bedraagt 26,80%, wat hoger is dan de effectieve belastingvoet van 25,14% in 2017. De hogere belastingdruk is vooral te wijten aan de nieuwe notionele interestaftrekregeling in België die de impact ervan aanzienlijk verlaagt, het lagere positieve resultaat van correcties van de belastingaangifte in het voorgaande jaar en het ontbreken van een positieve impact in 2018 van de Belgische en Amerikaanse hervormingen van de vennootschapsbelasting. Deze posten worden niet volledig gecompenseerd door de lagere inkomstenbelastingtarieven.

Het niet-belastbare inkomen van dochterondernemingen heeft voornamelijk betrekking op de toepassing van algemene principes van fiscaal recht, zoals de aftrek van octrooi-inkomsten die van toepassing is in België.

De niet-afrekbare uitgaven van 2018 voor de inkomstenbelasting hebben voornamelijk betrekking op verschillende uitgaven die fiscaal niet worden aanvaard.

De titel "overige" omvat voornamelijk taks stimuli voor onderzoek en ontwikkeling en belastingaanpassingen van voorgaande jaren.

Toelichting 10. Activa en schulden voor pensioenen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsvoordelen

De Groep heeft verschillende plannen waarvan hieronder een overzicht wordt weergegeven:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017(1)	2018(1)
Beëindigingsvoordelen en bijkomende vergoedingen in verband met herstructureringsprogramma's	188	192
Aanvullende pensioenplannen (nettoschuld)	29	65
Andere vergoedingen na uitdiensttreding andere dan pensioenen	350	347
Nettoschuld opgenomen in de balans	568	605

De nettoschuld in de balans bedraagt 52 miljoen EUR en 53 miljoen EUR als korte termijnschuld en 552 miljoen EUR en 515 miljoen EUR als langetermijnschuld voor respectievelijk 2017 en 2018.

De berekening van de netto schuld is gebaseerd op de veronderstellingen die werden vastgelegd op balansdatum. De veronderstellingen voor de verschillende plannen werden bepaald op basis van macro-economische gegevens en de specifieke voorwaarden inzake duur en begunstigden van elk plan.

De disconteringsvoet die gebruikt wordt voor de waardering van pensioenplannen, andere vergoedingen na uitdiensttreding en beëindigingsplannen is gebaseerd op het rendement van hoogwaardige ondernemingsobligaties uit de Eurozone met een looptijd die overeenkomt met de looptijd van dergelijke plannen.

Toelichting 10.1. Beëindigingsvoordelen en bijkomende vergoedingen in verband met herstructureringsprogramma's

Beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen in deze toelichting hebben betrekking op werknemersherstructureringsprogramma's. Er worden geen fondsbeleggingen opgebouwd voor deze voordelen.

In 2007 heeft de Groep een vrijwillig programma van externe mobiliteit naar de Belgische Staat geïmplementeerd voor haar statutaire werknemers en een programma voor statutaire werknemers die medisch ongeschikt zijn. Volgens de bepalingen van dit plan zal de Groep vergoedingen betalen tot aan pensioendatum van de deelnemer.

In 2016 heeft de Groep een vrijwillig vertrekplan geïmplementeerd welk voorziet in de mogelijkheid om vervroegd de prestaties te beëindigen vanaf 60 jaar (of 58 voor een kleine groep). Volgens de bepalingen van dit plan zal de Groep vergoedingen betalen tot aan de vroegste pensioendatum van de deelnemer.

Het deel van het plan verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband wordt erkend over de betreffende dienstjaren.

Elke herwaardering van de schuld voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen wordt onmiddellijk in de resultatenrekening erkend.

De financieringstoestand van de plannen voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen is als volgt :

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Bruto pensioenschuld	188	192
Schuld die de fondsbeleggingen overschrijdt	188	192

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

	Per 31 december	
	2017	2018
In het begin van het jaar	149	189
Totale kosten van de periode	69	41
Reële werkgeversbijdrage	-30	-39
Op het einde van het jaar	188	192

De schuld voor beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen werd bepaald op basis van de volgende assumpties:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Discontovoet	0,00%	0,00%
Toekomstige prijsinflatie	2,00%	2,00%

Sensitiviteitsanalyse

Een verhoging of verlaging met 0,5% van de werkelijke disconteringsvoet resulteert in een schuldvariatie van ongeveer 2 miljoen EUR.

Voor voordelen, verleend onder voorwaarde van het verderzetten van het dienstverband, zie toelichting 28.

De Groep voorziet dat een bedrag van 51 miljoen EUR zal betaald worden als beëindigingvoordelen en bijkomende vergoedingen in 2019. De betalingen in 2018 bedroegen 39 miljoen EUR.

Toelichting 10.2. Toegezegdbijdragenregelingen en toegezegdepensioenregelingen voor aanvullendpensioenen.

Toegezegdpensioenregelingen

Proximus NV en sommige Belgische dochterondernemingen bieden hun personeelsleden toegezegdpensioenregelingen aan. Deze plannen verstrekken pensioenvoordelen voor diensten geleverd ten vroegste vanaf 1 januari 1997. Ze verschaffen voordelen gebaseerd op salaris en dienstjaren. Ze worden gefinancierd via het Proximus pensioenfonds, een aparte juridische entiteit die voor dat doel werd opgericht in 1998.

De financieringsmethode heeft tot doel de huidige waarde van de toekomstige pensioenverplichtingen (toegezegdpensioenverplichting) te financieren voor de voorbije dienstjaren binnen het bedrijf en rekening houdend met toekomstige loonverhogingen. De financieringsmethode is afgeleid van berekeningen volgens de IAS 19 norm. De jaarlijkse bijdrage is gelijk aan de som van de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten, de netto financiële kost (intrestkost op de toegezegdpensioenverplichtingen verminderd met het verwacht rendement op fondsbeleggingen) en de afschrijving van actuariële winsten en verliezen boven 10% van het hoogste van de toegezegdpensioenverplichting en de activa.

Per 31 december 2017 en 2018 overtreffen de activa van het pensioenfonds het door de pensioenregulator vereiste minimum, zijnde de technische provisie. De technische provisie vertegenwoordigt het bedrag dat nodig is om het korte- en lange-termijnevenwicht van het pensioenfonds te garanderen. Ze is samengesteld uit de verworven rechten verhoogd met een bijkomend bufferbedrag ten einde de lange-termijnbestendigheid van de pensioenfinanciering te garanderen. De verworven rechten vertegenwoordigen de huidige waarde van de gecumuleerde voordelen die betrekking hebben op de reeds geleverde dienstjaren binnen de onderneming en is gebaseerd op huidige salarissen. Ze worden berekend in overeenstemming met de pensioenregelgeving en de van toepassing zijnde wettelijke bepalingen in verband met de actuariële assumpties.

Zoals voor de meeste toegezegdpensioenregelingen kan de pensioenkost beïnvloed worden (zowel positief als negatief) door parameters als interestvoeten, toekomstige salarisverhogingen, inflatie en rendement op activa. Deze risico's zijn niet ongewoon voor toegezegdpensioenregelingen.

Voor de complementaire toegezegdpensioenregeling worden op 31 december door onafhankelijke externe actuarissen actuariële waarderingen uitgevoerd. De huidige waarde en de aan het dienstjaar toegerekende pensioenkosten en pensioenkosten voor verstreken diensttijd worden berekend met gebruik van de 'projected unit credit' methode.

De financieringstoestand van de pensioenplannen is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Bruto pensioenschuld	614	670
Fondsbeleggingen tegen reële waarde	-585	-604
Tekort	29	65

De elementen opgenomen in de resultatenrekening en de staat van het totaalresultaat zijn als volgt

(in miljoen EUR)	Jaar eindigend op 31 december	
	2017	2018
Servicekost - werkgever	44	47
Servicekost van vroegere dienstjaren	1	0
Opgenomen in de resultatenrekening	46	47
Herwaarderingen		
Actuariële verliezen t.g.v. ervaringsaanpassingen	4	11
Actuariële verliezen t.g.v. van fondsbeleggingen exclusief interesten	-18	25
Opgenomen in het totaalresultaat	-13	35
Totaal	32	82

De volgende kostencomponenten zijn opgenomen in de resultatenrekening:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Servicekost - werkgever	44	47
Intrestkost	10	11
Verwacht rendement op fondsbeleggingen	-10	-11
Servicekost van vroegere dienstjaren	1	0
Kosten opgenomen in de resultatenrekening	46	47

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
In het begin van het jaar	43	29
Kost van de periode opgenomen in de resultatenrekening	46	47
Herwaardering opgenomen in het totaalresultaat	-14	36
Reële werkgeversbijdrage	-46	-47
Netto tekort	29	65

Wijziging in de fondsbeleggingen :

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
In het begin van het jaar	522	585
Interesten	10	11
Rendement van fondsbeleggingen exclusief interesten	18	-25
Reële werkgeversbijdrage	46	47
Uitkeringen aan begunstigden en kosten	-10	-13
Op het einde van het jaar	585	604

Wijziging in de bruto schuld:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
In het begin van het jaar	565	614
Servicekost	44	47
Intrestkost	10	11
Servicekost van vroegere dienstjaren - verworven rechten	1	0
Uitkeringen aan begunstigen en kosten	-10	-13
Actuariële verliezen	4	11
Op het einde van het jaar	614	670

De pensioenschuld werd bepaald op basis van de volgende assumpties:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Discontovoet	1,80%	1,80%
Toekomstige prijsinflatie	2,00%	2,00%
Nominaal toekomstige loonsverhoging	3,10% - 3,50%	3,10% - 3,50%
Nominaal toekomstige barema-stijging	3,00% - 3,15%	3,00% - 3,15%
Sterfte	BE Prospective IA/BE	BE Prospective IA/BE

De pensioenschuld werd bepaald op basis van de beste schatting door de entiteiten van de financiële en demografische veronderstellingen en welke ieder jaar worden herbekeken.

De duur van de verplichting is 15,56 jaar.

Sensitiviteitsanalyse

De meest significante actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de toegezegdpensioenregelingen zijn de disconteringsvoet, de inflatie en de reële salarisverhogingen. De sensitiviteitsanalyse is gebaseerd op aanvaardbare mogelijke wijzigingen van de respectievelijke veronderstellingen waarbij de andere veronderstellingen constant worden gehouden.

Indien de disconteringsvoet stijgt (of daalt) met 1% zou de geschatte impact op de toegezegdpensioenverplichting een daling (of stijging) betekenen van ongeveer 15% tot 19%.

Indien de inflatie stijgt (of daalt) met 0,25% zou de toegezegdpensioenverplichting stijgen (of dalen) met ongeveer 3 tot 4%. Een stijging (of daling) van de reële salarisverhoging met 0,25% zou een stijging (of daling) van de toegezegdpensioenverplichting inhouden met ongeveer 7%.

De activa van de pensioenplannen zijn als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Eigenvermogeninstrumenten	46,7%	42,4%
Schuldinstrumenten	37,5%	40,0%
Converteerbare leningen	7,6%	6,8%
Anderen (infrastructuur, private investeringsfondsen, verzekeringsdeposito's)	8,2%	10,9%

Het reële rendement van de activa van de plannen

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Reële rendement van de activa van de plannen	28	-14

De beleggingsstrategie van het pensioenfonds is bepaald met het oog op het bekomen van het beste rendement op de beleggingen, binnen de strikte limieten van risicocontrole en rekening houdend met het profiel van de pensioenverplichtingen. De relatief lange looptijd van de pensioenverplichtingen (15,56 jaar) laat toe om een redelijk deel van de portefeuille toe te wijzen aan aandelen. Gedurende de laatste vijf jaar heeft het pensioenfonds de beleggingsportefeuille op significante wijze gediversifieerd zowel in type activa als regio en munt om het algehele risico te beperken en het verwacht rendement te verbeteren.

Per eind 2018 was ongeveer 42,4% van de portefeuille belegd in genoteerde aandelen (in Europa, de VS en opkomende markten), 40,0% in vastrentende waarden (staatsobligaties, bedrijfsobligaties, en senior leningen) en ongeveer 6,8% in converteerbare obligaties (Wereld ex. VS); het overige deel was geïnvesteerd in Europese infrastructuur, global private equity en Europees niet genoteerd vastgoed en cash. Het feitelijk uitvoeren van de investeringen is uitbesteed aan gespecialiseerde vermogensbeheerders.

Nagenoeg alle beleggingen werden gedaan via wederzijdse beleggingsfondsen. Directe investeringen bedragen minder dan 1% van de activa. Vrijwel alle aandelen, schuldinstrumenten en converteerbare leningen hebben genoteerde prijzen op een actieve markt. De andere activa, ten bedrage van 10,9% van de portfolio, zijn niet genoteerd. Het pensioenfonds investeert niet rechtstreeks in Proximus aandelen of –obligaties maar het is niet uitgesloten dat er enige Proximusaandelen of –obligaties opgenomen zijn in de gemeenschappelijke beleggingsfondsen waarin wordt belegd.

Het Pensioenfonds wenst het concept van maatschappelijke verantwoordelijkheid te promoten bij haar vermogensbeheerders. Het heeft hiervoor een “Memorandum over maatschappelijke ondernemingsverantwoordelijkheid” opgesteld dat haar beleid in dit domein definieert om hen aan te moedigen deze aspecten in rekening te brengen bij hun managementbeslissingen.

De Groep verwacht in 2019 49 miljoen EUR bij te dragen aan het Proximus Pensioenfonds.

Bovenop de toegezegdpensioenregelingen zoals hiervoor beschreven, beheert de Groep twee toegezegdpensioenregelingen van beperkte omvang. Zij vertegenwoordigen een netto actief van 1 miljoen EUR resulterend uit een brutopensioenschuld van 7 miljoen EUR en fondsbeleggingen van 8 miljoen EUR.

Toegezegdebijdragenregelingen

De Groep heeft een aantal regelingen gebaseerd op bijdragen voor in aanmerking komende personeelsleden. Voor de plannen welke beheerd worden door buitenlandse filialen, geeft de Groep geen garantie van minimum rendement op de bijdragen.

Voor alle plannen die in België beheerd worden is er wel een gegarandeerd rendement.

Alle regelingen, zowel in België als in buitenland, lopend of afgesloten, zijn niet materieel op groepsniveau en vertegenwoordigen geen materiële netto schuld voor de Groep.

Toelichting 10.3. Andere vergoedingen na uitdiensttreding

Historisch kent de Groep haar gepensioneerden naast pensioenen andere voordelen toe onder de vorm van een socio-culturele premie en andere sociale voordelen zoals hospitalisatie. Er worden geen activa opgebouwd voor dergelijke voordelen.

Het hospitalisatieplan is gebaseerd op een geïndexeerd vast bedrag per begunstigde.

De financieringstoestand van de plannen is als volgt:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Bruto pensioenschuld	350	347
Nettoschuld opgenomen in de balans	350	347

De elementen opgenomen in de resultatenrekening en de staat van het totaalresultaat zijn als volgt

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Servicekost - werkgever	5	4
Intrestkost	5	5
Opgenomen in de resultatenrekening	10	10
Herwaarderingen		
Impact van ervaringsaanpassingen	1	1
Opgenomen in het totaalresultaat	1	1
Totaal	11	11

De beweging van de nettoschuld werd als volgt opgenomen in de balans:

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
In het begin van het jaar	352	350
Kost van de periode opgenomen in de resultatenrekening	10	10
Herwaardering opgenomen in het totaalresultaat	1	1
Reële werkgeversbijdrage	-13	-13
Op het einde van het jaar	350	347

De schuld voor andere vergoedingen na uitdiensttreding was :

	Per 31 december	
	2017	2018
Discontovoet	1,60%	1,60%
Toekomstige evolutie van de kosten (index inbegrepen)	2,00%	2,00%
Sterfte	BE Prospective IA/BE	BE Prospective IA/BE

De schuld voor de andere vergoedingen na uitdiensttreding werd bepaald op basis van de beste schatting door het bedrijf van de financiële en demografische hypothesen, welke elk jaar worden herbekeken.

De looptijd van de schuld bedraagt 14,37 jaar.

Sensitiviteitsanalyse

De belangrijke actuariële veronderstellingen voor het bepalen van de toegezegde pensioenregelingen zijn de disconteringsvoet, de inflatie, toekomstige kostentrends en mortaliteit. De sensitiviteitsanalyse is gebaseerd op aanvaardbare mogelijke wijzigingen van de respectievelijke veronderstellingen, terwijl de andere veronderstellingen constant worden gehouden.

Indien de disconteringsvoet stijgt (of daalt) met 1% zou de toegezegde pensioenverplichting dalen (of stijgen) met ongeveer 13% tot 16%.

Indien de toekomstige kostentrend stijgt (of daalt) met 1%, stijgt (of daalt) de toegezegde pensioenverplichting met ongeveer 13% tot 16%.

Indien een correctie van 1 jaar zou toegepast worden op de mortaliteitstabellen, zou de toegezegd pensioenverplichting wijzigen met ongeveer 4%.

De Groep verwacht in 2019 een bedrag van 15 miljoen EUR aan deze plannen bij te dragen.

Toelichting 10.4. Overige verplichtingen

De Groep participeert in een toegezegde pensioenregeling opgezet door de staat.

De overdracht van de statutaire pensioenschuld aan de Belgische Staat in 2003 was gekoppeld aan een verhoogde sociale werkgeversbijdrage voor de statutaire werknemers vanaf 2004 en omvatte een jaarlijks compensatiemechanisme om bepaalde toekomstige verhogingen of verminderingen van de verplichtingen van Belgische Staat als gevolg van de door Proximus genomen beslissingen, te verrekenen.

Als gevolg van een wetswijziging (programmawet van 25 december 2017), is de verplichting tot verrekening vanaf 2018 gestopt voor de Belgische staat.

Toelichting 11. Andere vaste activa

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Andere derivaten	33.1	5	5
Andere financiële activa			
Andere financiële activa gewaardeerd aan afgeschreven kostprijs		51	34
Totaal		56	40

De afname van de andere vaste activa houdt verband met de transfer van de geblokkeerde rekening die werd geopend naar aanleiding van de TeleSign bedrijfscombinatie (19 miljoen EUR) van lange termijn (in 2017) naar korte termijn (in 2018).

Toelichting 12. Voorraden

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Grondstoffen, hulpstoffen en reserveonderdelen	33	34
Werken in uitvoering en afgewerkte producten	17	26
Handelsgoederen	73	69
Totaal	123	129

Voorraad is netto gerapporteerd na aftrek van waardeverminderingen.

Toelichting 13. Handelsvorderingen en contractactiva

13.1 Handelsvorderingen

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Handelsvorderingen	1.111	1.042
Handelsvorderingen	1.222	1.149
Voorziening voor kredietverlies	-111	-107

Handelsvorderingen zijn bedragen die door klanten verschuldigd zijn voor verkochte goederen of diensten in het kader van de normale bedrijfsuitoefening. De meeste handelsvorderingen zijn niet-rentedragend en hebben meestal een looptijd van 30-90 dagen. De voorwaarden zijn iets langer voor de vorderingen van het International Carrier Services-segment (ICS), aangezien het grootste deel van de handelsvorderingen betrekking heeft op andere Telco-operatoren. Gezien de bilaterale aard van ICS-activiteiten, is netting van onderlinge positie gebruikelijk, maar dit proces kan vrij lang duren. De gerelateerde verrekeningsovereenkomsten zijn juridisch niet afdwingbaar.

Voor niet-ICS-activiteiten wordt de saldering ook toegepast bij een aantal andere telecomoperators.

Handelsvorderingen worden aanvankelijk erkend, wanneer ze ontstaan, tegen contractprijs. De groep houdt de handelsvorderingen met het doel om de contractuele kasstromen te verzamelen en meet ze vervolgens tegen afgeschreven kostprijs op basis van de effectieve-rentemethode.

Voor de gepresenteerde jaren werden geen handelsvorderingen in onderpand gegeven. In 2018 ontving Proximus Groep bankgaranties van EUR 6 miljoen (in 2017 EUR 7 miljoen) als zekerheden voor de betaling van openstaande facturen.

13.2 Contractactiva (IFRS15)

(in miljoen EUR)	Per 1 januari	Per 31 december
	2018 IFRS 15	2018 IFRS 15
Bruto Contractactiva	83	88
Afloop 12 maanden na de rapporteringsperiode	0	64
Afloop binnen 12 maanden na de rapporteringsperiode	0	24
Voorziening voor kredietverlies	-5	-5
Netto contractactiva	78	83

De evolutie van het brutobedrag van de contractactiva gedurende het jaar kan als volgt worden verklaard:

Balans op 1 januari 2018 IFRS 15	83
Afname van contractactiva met betrekking tot bestaande contracten in de openingsbalans	-88
Normale evolutie	-77
Verwachte beëindiging	-11
Nieuwe contractactiva	93
Balans op 31 december 2018 IFRS 15	88

13.3 Voorziening voor kredietverlies op handelsvorderingen en contractactiva

De Groep past de vereenvoudigde IFRS 9-benadering toe voor het waarderen van de verwachte kredietverliezen. Deze benadering maakt gebruik van een verwacht kredietverlies over de looptijd voor alle handelsvorderingen en contractactiva. Om de verwachte kredietverliezen te meten, zijn handelsvorderingen en contractactiva van CBU- en EBU-segmenten gegroepeerd op basis van gedeelde kredietrisicokarakteristieken en de achterstallige dagen. De contractactiva hebben betrekking op een recht op vergoeding in ruil voor goederen en diensten die al zijn overgedragen en hebben grotendeels dezelfde risicokenmerken als de handelsvorderingen voor dezelfde soorten contracten. De Groep heeft daarom geconcludeerd dat de verwachte verliespercentages voor handelsvorderingen van de CBU- en EBU-segmenten een redelijke benadering zijn van de verliespercentages voor de contractactiva. Deze verwachte verliespercentages komen overeen met historische kredietverliezen aangepast om huidige en toekomstgerichte informatie weer te geven over macro-economische factoren die van invloed zijn op het vermogen van de klanten om de vorderingen te verrekenen.

Voor het ICS-segment werden de verwachte kredietverliezen voor handelsvorderingen bepaald op individuele basis, rekening houdend met verschillende factoren die bepalend zijn voor een kredietscore, zoals micro- en macro-economische criteria, evenals kredietrating, landenrisico, klanthistoriek, mogelijke compensatie en andere interne en externe bronnen.

De analyse van de vervallen handelsvorderingen is als volgt:

Per 31 december

(in miljoen EUR)	Bruto vorderingen	Voorziening voor kredietverlies	Netto boekwaarde	Niet vervallen	Vervallen					
					< 30 dagen	30-60 dagen	60-90 dagen	90-180 dagen	180-360 dagen	> 360 dagen
Handelsvorderingen										
2016	1.268	-118	1.149	762	84	57	41	74	48	84
2017	1.222	-111	1.111	657	134	55	40	61	71	93
2018	1.149	-107	1.042	616	128	46	38	63	50	101
2018 % voorziening voor kredietverlies op handelsvorderingen			9%	1%	2%	3%	4%	12%	16%	43%
Het verlies van waarde op de contractactiva is als volgt:										
Contractactiva	93	-5	88	88						
2018 % voorziening voor kredietverlies op contractactiva			5%	5%						

De voorziening voor kredietverlies op afsluitdatum voor handelsvorderingen en contractactiva op 31 december 2018 wordt als volgt aangesloten met de openingsbalansen:

De evolutie van de voorziening voor kredietverlies voor dubieuze vorderingen is als volgt:

(in miljoen EUR)

	Handelsvorderingen	Contractactiva	Totaal
31 december 2017 volgens IAS 39	-111	0	-111
Bedragen aangepast via het overgedragen resultaat	0	-5	-5
Beginsaldo voorziening voor kredietverliezen per 1/1/2018 volgens IFRS 9	-111	-5	-116
Stijging in de voorziening voor kredietverliezen via de resultatenrekening	-28	0	-28
Afgechreven vorderingen als niet inbaar	32	0	32
Op 31 december 2018	-107	-5	-112

Toelichting 14. Andere vlottende activa

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Terug te vorderen B.T.W.		22	11
Afgeleide producten	31.1	2	0
Over te dragen kosten		95	96
Andere vorderingen		36	46
Totaal		122	155

Toelichting 15. Beleggingen

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Deposito's	31.4	5	4
Totaal		5	4

Beleggingen omvatten aandelen in fondsen en wederzijdse fondsen, schatkistcertificaten en deposito's met een oorspronkelijke looptijd langer dan 3 maanden maar korter dan 1 jaar.

Toelichting 16. Geldmiddelen en kasequivalenten

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Termijnrekeningen	31.4	28	40
Kas en banktegoeden	31.4	305	300
Totaal		333	340

Kortetermijndeposito's worden belegd voor periodes die variëren van één dag tot drie maanden afhankelijk van de onmiddellijke cashbehoefte van de Groep en brengen interest op of kosten interest volgens de respectieve rentevoeten van de kortetermijndeposito's. De geldende interestvoet op banktegoeden zijn variabel, in overeenstemming met de dagelijkse bankdepositorente.

De geldmiddelen en kasequivalenten worden gehouden bij banken en financiële instellingen met een hoge langetermijnkredietbeoordeling tussen A- en A+ met een minimum van A-. Daarom wordt het verwachte kredietverlies op geldmiddelen en kasequivalenten als immaterieel beschouwd.

Toelichting 17. Eigen Vermogen

Toelichting 17.1. Eigen vermogen

Per 31 december 2018 bedroeg het kapitaal van Proximus NV 1 miljard EUR (volledig volstort), vertegenwoordigd door 338.025.135 aandelen zonder nominale waarde en allen met dezelfde rechten voor zover deze rechten niet geschorst of vernietigd werden in geval het eigen aandelen betrof. De Raad van Bestuur van Proximus NV is bevoegd om het kapitaal te verhogen met een maximum bedrag van 200 miljoen EUR.

De vennootschap mag haar eigen aandelen verkrijgen en deze vervreemden in overeenstemming met de bepalingen van het Wetboek van vennootschappen. De Raad van Bestuur is door artikel 13 van de statuten gemachtigd om het wettelijk toegestaan maximum aantal eigen aandelen te verkrijgen. De betaalde prijs mag niet hoger zijn dan vijf procent boven de hoogste slotkoers in de dertig beursdagen voor de verrichting en mag niet lager zijn dan tien procent onder de laagste slotkoers in de dertig beursdagen voor de verrichting. Deze machtiging wordt verleend voor een periode van vijf jaar vanaf 20 april 2016.

De uitkering van overgedragen winsten van Proximus NV, de moedermaatschappij, wordt beperkt door een wettelijke reserve, die tijdens de vorige jaren werd opgebouwd in overeenstemming met de Belgische vennootschappenwet, tot 10% van het geplaatste kapitaal van Proximus.

Proximus NV heeft de statutaire verplichting om 5% van de winst vóór belastingen van de moedermaatschappij uit te keren aan haar werknemers. In de bijgaande geconsolideerde jaarrekening wordt deze winstverdeling geboekt als workforce kosten.

In december 2015 heeft het Belgische parlement een nieuwe wet goedgekeurd met als doel de wet van 1991 te moderniseren, voornamelijk door bepaalde organisatorische vereisten te versoepelen om een gelijk speelveld met concurrerende bedrijven te creëren, door de corporate governance af te stemmen op de gewone regels voor beursgenoteerde bedrijven in België en door het kader te definiëren waarbinnen de overheid haar participatie tot minder dan 50% kan terugbrengen. De Algemene Vergadering van 2016 besliste een aantal veranderingen aan de statuten om de wijzigingen aan de wet van 1991 erin op te nemen.

Op 31 december 2018 had de Groep 15.321.318 eigen aandelen, waarvan 1.199.036 met dividendrechten en 14.122.282 zonder dividendrechten. De dividenden toegekend aan eigen aandelen met dividendrechten, worden geboekt onder de rubriek "Onbeschikbare reserve voor verdeling" in de enkelvoudige jaarrekening van Proximus NV.

In 2018 en 2017 verkocht de Groep respectievelijk 14.431 en 6.263 eigen aandelen aan haar senior management voor minder dan 1 miljoen EUR onder een aandelenaankoopplan met korting van 16,70% (zie toelichting 34).

De personeelsleden oefenden in 2018 en 2017 respectievelijk 38.397 en 308.623 opties op aandelen uit. Om deze uitoefening van aandelenopties te verwezenlijken, gebruikte Proximus eigen aandelen (zie toelichting 34).

In 2018 en 2017 kende de Groep geen opties op aandelen toe aan het topmanagement en aan het senior management.

Per 1 januari	338.025.135	338.025.135
Per 31 december	338.025.135	338.025.135
Aantal eigen aandelen:		
	2017	2018
Op 1 januari	15.388.032	15.386.146
Verkoop onder een aandelenaankoopplan met korting	-6.263	-14.431
Inkoop / (verkoop) van eigen aandelen	313.000	-12.000
Uitoefening van opties op aandelen	-308.623	-38.397
Per 31 december	15.386.146	15.321.318

Toelichting 17.2. Belangen zonder overheersende zeggenschap

Belangen zonder overheersende zeggenschap ('Minderheidsbelangen') omvatten 42,4% van de minderheidsaandeelhouders (Swisscom en MTN Dubai) in BICS, vanaf 1 januari 2010.

De Groep heeft aan de minderheidsbelangen van Be-Mobile Groep put-opties op aandelen toegekend. Als gevolg hiervan wordt een brutoverplichting opgenomen voor de verwachte uitoefenprijs van de putoptie en geherwaardeerd tegen FVTPL.

Toelichting 18. Rentedragende schulden

Toelichting 18.1. Rentedragende schulden op lange termijn

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Niet-achtergestelde obligatieleningen		1.850	1.852
Leasings en soortgelijke schulden		6	4
Kredietinstellingen		0	403
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	31.1	4	4
Totaal		1.860	2.263

De toepassing van IFRS 9 heeft niet geleid tot herclassificaties van financiële verplichtingen uit afgeschreven kostprijs.

In maart 2018 heeft de Europese Investeringsbank (EIB) aan Proximus S.A. een lening van EUR 400 miljoen toegekend voor de verdere uitrol en verbetering van haar vaste breedbandinfrastructuur in België. De lening heeft een looptijd van 10 jaar.

Alle langetermijnschulden zijn zonder waarborgen. Tijdens 2018 en 2017 zijn er geen wanbetalingen of schendingen m.b.t. aangegane leningen.

In de twee voorgestelde jaren werden rente- en valutaswaps (IRCS) gebruikt om de rentevoet- en wisselkoersrisico's op de niet-achtergestelde obligatieleningen in JPY te beheren. Deze swaps geven de Groep de mogelijkheid om de rentevoet op deze obligatieleningen, welke economisch volledig afgedekt zijn, om te

zetten van een vaste rentevoet naar een vlottende rentevoet en de resterende schulden in JPY om te zetten in vast rente-schulden in EUR (zie toelichting 31).

De niet-achtergestelde obligatieleningen in EUR en JPY worden door Proximus NV uitgegeven. De nominale waarde van deze schulden is volledig terugbetaalbaar op hun vervaldatum.

De rentedragende langetermijnleningen per 31 december 2018 zijn als volgt:

	Boekwaarde (in miljoen EUR)	Nominale waarde (in miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar (b)	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen met vlottende interestvoet							
JPY (a)	12	11	Afgeschreven kostprijs	Dec-26	Halfjaarlijks	-0,42%	-0,42%
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	150	150	Afgeschreven kostprijs	Mar-28	Jaarlijks	3,19%	3,22%
EUR	100	100	Afgeschreven kostprijs	May-23	Jaarlijks	2,26%	2,29%
EUR	597	600	Afgeschreven kostprijs	Apr-24	Jaarlijks	2,38%	2,46%
EUR	495	500	Afgeschreven kostprijs	Oct-25	Jaarlijks	1,88%	2,05%
EUR	499	500	Afgeschreven kostprijs	Mar-22	Jaarlijks	0,50%	0,34%
Leasings en soortgelijke schulden							
EUR	4	4	Afgeschreven kostprijs	2022	Kwartaal	3,75%	3,75%
Kredietinstellingen							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	400	400	Afgeschreven kostprijs	Mar-28	Jaarlijks	1,23%	1,04%
EUR	3	0	Afgeschreven kostprijs	Oct-23	Maandelijks	0,60%	0,60%
Afgeleide producten							
Afgeleide producten aangehouden voor handelsdoeleinden	4	0					
Total	2.263	2.265					

(a) omgezet in een variable rentelening in EUR via rente- en valuataswaps.

(b) voor leningen met variabele rente is de rentevoet die van de laatste herprijsingsdatum voor 31 December 2018

De rentedragende langetermijnleningen per 31 december 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde (in miljoen EUR)	Nominale waarde (in miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar (b)	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen met vlottende interestvoet							
JPY (a)	12	11	Afgeschreven kostprijs	Dec-26	Halfjaarlijks	-0,22%	-0,22%
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	150	150	Afgeschreven kostprijs	Mar-28	Jaarlijks	3,19%	3,22%
EUR	100	100	Afgeschreven kostprijs	May-23	Jaarlijks	2,26%	2,29%
EUR	597	600	Afgeschreven kostprijs	Apr-24	Jaarlijks	2,38%	2,46%
EUR	494	500	Afgeschreven kostprijs	Oct-25	Jaarlijks	1,88%	2,05%
EUR	498	500	Afgeschreven kostprijs	Mar-22	Jaarlijks	0,50%	0,34%
Leasings en soortgelijke schulden							
EUR	6	6	Afgeschreven kostprijs	2021	Kwartaal	3,75%	3,75%
Afgeleide producten							
Afgeleide producten aangehouden voor	4	0	Reële waarde				
Totaal	1.860	1.867					

(a) omgezet in een variable rentelening in EUR via rente- en valuataswaps.

(b) Voor leningen met variabele rente is de rentevoet die van de laatste herprijsingsdatum vóór 31 december 2017

Toelichting 18.2. Rentedragende schulden op korte termijn

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december	
		2017	2018
Kortetermijndeel van andere schulden > 1 year			
Niet-achtergestelde obligatieleningen		405	0
Leasings en soortgelijke schulden		2	2
Kredietinstellingen		0	1
Andere financiële schulden			
Andere leningen		164	232
Totaal		570	234

In februari 2018 heeft de Groep een de vervallen obligatielening terugbetaald voor een bedrag van 405 miljoen EUR.

Onderstaande tabel geeft detail van het korte termijn gedeelte van de niet-achtergestelde obligatieleningen die binnen het jaar aflopen.

De rentedragende kortetermijnleningen per 31 december 2018 zijn als volgt:

	Boekwaarde (in miljoen EUR)	Nominale waarde (in miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Kortetermijndeel van rentedragende schulden > 1 year							
Leasings en soortgelijke schulden							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	2	2	Afgeschreven kostprijs	2021	Kwartaal	3,75%	3,75%
Kredietinstellingen							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	1	1	Afgeschreven kostprijs		Maandelijks	0,60%	0,60%
Totaal	3	3					

De rentedragende kortetermijnleningen per 31 december 2017 zijn als volgt:

	Boekwaarde (in miljoen EUR)	Nominale waarde (in miljoen EUR)	Waardering volgens IAS 39	Vervaldatum	Interest- betalingen / herprijsbaar	Betaalde rentevoet	Reële rentevoet
Kortetermijndeel van rentedragende schulden > 1 year							
Niet-achtergestelde obligatieleningen							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	405	405	Afgeschreven kostprijs	Feb-18	Jaarlijks	3,88%	4,05%
Leasings en soortgelijke schulden							
Leningen tegen vaste interestvoet							
EUR	2	2	Afgeschreven kostprijs	2021	Kwartaal	3,75%	3,75%
Totaal	407	407					

Toelichting 18.3. Informatie omtrent de financieringsactiviteiten van de Groep met betrekking tot interestdragende schulden

(in miljoen EUR)	Per 31 december 2017	Kasstroom	Nietkaswijzigingen		Per 31 december 2018
			Bedrijfscombinaties	Waardvermindering	
Lange termijn					
Niet-achtergestelde obligatieleningen	1.850	0	0	1	1.852
Leasings en soortgelijke schulden	6	-2	0	0	4
Kredietinstellingen	0	400	4	0	403
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	4	0	0	0	4
Korte termijn deel van andere schulden > 1 year					
Niet-achtergestelde obligatieleningen	405	-405	0	0	0
Leasings en soortgelijke schulden	2	0	0	0	2
Andere financiële schulden					
Kredietinstellingen	164	69	1	0	232
Totale schulden uit financieringsactiviteiten	2.430	62	5	0	2.497

Toelichting 19. Voorzieningen

(in miljoen EUR)	Arbeids- ongevallen	Geschillen	Ziekte- dagen	Andere risico's	Totaal
Op 1 januari 2016	32	25	31	55	144
Aanwendungen	2	3	0	6	11
Terugnemingen	-2	-3	0	-4	-9
Actualisatie	0	-2	-2	-1	-6
Op 31 december 2017	32	24	28	56	140
Toevoegingen	2	3	0	19	24
Aanwendungen	-2	-1	0	-9	-12
Terugnemingen	0	-4	-1	-3	-9
Op 31 december 2018	31	22	27	63	142

De voorziening voor arbeidsongevallen betreft de vergoedingen die Proximus NV desgevallend zou kunnen betalen aan personeelsleden die gewond geraakt zijn (met inbegrip van beroepsziekten) tijdens de uitoefening van hun functie en op de weg van en naar het werk. Tot 31 december 2002 werd de vergoeding volgens de wet van 1967 (openbare sector) op de arbeidsongevallen, gedekt en rechtstreeks uitbetaald door Proximus. Deze voorziening (gedeelte annuïteiten) is gebaseerd op actuariële gegevens met inbegrip van de sterftetafels, vergoedingspercentages, rentevoeten en andere factoren bepaald door de wet van 1967 en berekend met de hulp van een professioneel verzekeraar. Rekening houdend met de sterftetafel wordt ervan uitgegaan dat het grootste gedeelte van deze kosten zal worden uitbetaald tot 2062.

Sinds 1 januari 2003 zijn de contractuele personeelsleden onderworpen aan de wet van 1971 (privésector) en blijven de statutaire personeelsleden onder de toepassing van de wet van 1967 (openbare sector). Zowel voor de contractuele als de statutaire personeelsleden is Proximus sinds 1 januari 2003 gedekt door verzekeringspolissen voor arbeidsongevallen en zal zij dus geen rechtstreekse betalingen meer uitvoeren aan de personeelsleden.

De voorziening voor geschillen geeft de beste raming van het management weer voor waarschijnlijke verliezen ten gevolge van hangende geschillen waarvoor de Groep door een derde partij wordt vervolgd of waarvoor zij

betrokken is in een juridisch of een belastinggeschil. De verwachte timing van de bijbehorende uitstroom van kasmiddelen hangt af van de vooruitgang en de duur van de onderliggende gerechtelijke procedures.

De voorziening voor ziekte-dagen is de beste raming van het management van de waarschijnlijke kosten ingevolge de toekenning door Proximus aan haar statutaire personeelsleden van een recht op cumulatie van niet-opgenomen ziekte-dagen. In 2016 is deze voorziening gedaald als gevolg van het plan voor vervroegd vertrek.

De voorziening voor andere verplichtingen per eind 2018 omvat hoofdzakelijk de geraamde kosten voor de ontmanteling en herstelling van de mobiele antennes, de voorziening voor milieurisico's en de overige risico's. Er wordt verwacht dat de meeste van deze kosten zullen worden betaald tijdens de periode 2019-2048. De voorziening voor ontmanteling en herstelling wordt geraamd tegen actuele prijzen en verdisconteerd tegen een disconteringsvoet tussen 0% en 4%, afhankelijk van de verwachte timing om aan de verplichtingen te voldoen.

Toelichting 20. Andere langetermijnschulden

(in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Andere langetermijnschulden - handelsschulden	177	126
Andere langetermijnschulden - niet-handelsschulden	26	6
Totaal	202	132

Langetermijnschulden - handelsschulden omvatten licenties (zie toelichting 4) en uitzend- en programmarechten betaalbaar over het deel van de contractuele termijn dat 1 jaar overstijgt (meestal minder dan 3 jaren) en geopende geblokkeerde bankrekeningen in de context van bedrijfscombinaties (langer dan 1 jaar).

Langetermijnschulden - niet-handelsschulden zijn gedaald als gevolg de transfer van het lange termijn gedeelte van de resterende schuld aan de verkopers van TeleSign van 19 miljoen EUR naar korte termijn (zie toelichtingen 7.4 en 11).

Toelichting 21. Andere kortetermijnschulden en contractverplichtingen

(in miljoen EUR)	Toelichting	Per 31 december		
		2017	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Te betalen B.T.W.		8	8	8
Schulden aan werknemers		97	99	99
Voorziening voor vakantiegeld		83	86	86
Voorziening voor sociale zekerheidsbijdrage		52	49	49
Voorschot ontvangen op contracten		8	9	9
Andere belastingen		79	93	93
Over te dragen opbrengsten		146	153	54
Andere derivaten	31.1	1	0	0
Toe te rekenen kosten		16	26	26
Andere schulden (1)		138	152	152
SubTotaal		628	677	578
Contractverplichtingen		0	0	109
Total		628	677	687

(1) bevat het kortetermijndeel van de schulden voor pensioenen, andere vergoedingen an uitdiensttreding en beëindigingsvergoedingen (52 miljoen EUR voor 2018 en 53 miljoen EUR voor 2017)

Over te dragen opbrengsten volgens IAS 18 omvatten hoofdzakelijk voorafbetaalde telecommunicatie en ICT diensten.

In het kader van de toepassing van IFRS 15 zijn deze voorafbetaalde bedragen geherclassificeerd naar de contractverplichtingen.

Contractverplichtingen omvatten de verplichting van de Groep om goederen of diensten in de toekomst te leveren aan een klant waarvoor de Groep een betaling van de klant heeft ontvangen of het bedrag verschuldigd is. De openingsbalans van contractverplichtingen per 1 januari 2018 bedroeg 98 miljoen EUR.

Toelichting 22. Netto-omzet

Netto-omzet komt overeen met de omzet uit contracten met klanten. De Groep genereert inkomsten uit de overdracht van goederen en diensten in de tijd en op een bepaald moment als volgt:

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december		
	2017	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Opbrengsten erkend op een bepaald moment in de tijd	528	530	612
Opbrengsten erkend in de tijd	5.211	5.231	5.152
Totaal	5.739	5.761	5.764

De uitsplitsing van de opbrengsten wordt vermeld in het geconsolideerde managementverslag onder sectie management commentaar.

De volgende tabel bevat de verwachte omzet die in de toekomst zal worden verantwoord met betrekking tot prestatieverplichtingen die op de rapportagedatum nog niet (of slechts gedeeltelijk) werden geleverd:

(in miljoen EUR)	Verwacht tijdstip van erkenning		
	2019	2020	> 2020
Transactieprijs toegewezen aan prestatieverplichtingen die nog niet werden geleverd	217	52	13

Deze cijfers omvatten de opbrengsten die worden opgenomen voor MediaMobile, op basis van een voorlopige schatting van de duur van de periode waarover de entiteit afdwingbare verplichtingen heeft om haar diensten te leveren.

Toelichting 23. Andere bedrijfsopbrengsten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Meerwaarde op de verkoop van immateriële en materiële vaste activa	24	22
Meerwaarde op de verkoop van geconsolideerde deelnemingen	1	0
Andere opbrengsten	38	43
Totaal	63	65

De Groep realiseerde een meerwaarde op verkoop van vaste activa van 24 miljoen EUR in 2017 en van 22 miljoen EUR in 2018. De ontvangen geldmiddelen uit deze verkopen bedroegen 37 miljoen EUR in 2018.

Andere opbrengsten omvatten hoofdzakelijk vergoedingen voor netwerkschade (9 miljoen EUR in 2018 en 8 miljoen EUR in 2017) en bijdragen van het personeel en derden voor diverse diensten.

Toelichting 24. Kosten van aan omzet-gerelateerde materialen en diensten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december		
	2016	2018 IAS 18	2018 IFRS 15
Aankopen van materialen	478	477	477
Aankopen van diensten	1688	1645	1649
Totaal	2.166	2.122	2.126

De aankopen van materialen worden weergegeven na aftrek van het werk uitgevoerd door de onderneming, dat werd geactiveerd ten bedrage van 53 miljoen EUR in 2018 en 57 miljoen EUR in 2017.

Toelichting 25. Workforce kosten

(EUR million)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Wedden en lonen	685	705
Sociale zekerheidsbijdragen	178	176
Pensioenkosten	46	44
Vergoedingen na uitdiensttreding (andere dan pensioenen) en beëindigingsvoordelen	74	49
Andere workforce kosten (1)	266	272
Totaal	1.248	1.245

(1) aangepast voor 2017: splitsing tussen werknemers-niet-arbeidskrachten zijn afgestemd op alle dochterondernemingen, waarbij het totaal onveranderd is op het niveau van de Groep.

De cijfers voor 2017 zijn dienovereenkomstig aangepast, waarbij voor het volledige jaar 2017 EUR 30 miljoen is overgeheveld van non-workforce naar workforce kosten.

Workforce kosten zijn kosten die verband houden zowel met eigen personeelsleden als met externe arbeidskrachten (opgenomen in andere workforce kosten).

Wedden en lonen en sociale zekerheidsbijdragen worden getoond na aftrek van eigen werken die gekapitaliseerd worden voor een bedrag van 113 miljoen EUR in 2018 en 125 miljoen EUR in 2017.

De vergoedingen na uitdiensttreding, andere dan pensioenen en beëindigingsvoordelen, omvatten de impact van het vrijwillig vervroegd vertrek plan en de collectieve arbeidsovereenkomst, goedgekeurd door de sociale partners en de Raad van Bestuur op 27 april 2016 (65 miljoen EUR in 2017, 36 miljoen EUR in 2018). Voor de werknemers voor wie het plan onmiddellijk van toepassing was, werd de kost onmiddellijk erkend. Voor werknemers die zich op het plan hebben ingeschreven maar nog actief blijven, wordt de kost gespreid over hun respectievelijke actieve periode, startend vanaf het 2de kwartaal van 2016.

De andere workforce kosten in 2017 omvatten de positieve impacten van het compensatiemechanisme (zie toelichting 10.4).

Toelichting 26. Non-workforce kosten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018 IFRS 15
Huurkosten	79	80
Diensten en capaciteitscontracten	32	42
Onderhoud en nutsvoorzieningen	176	166
Publiciteit en public relations	80	84
Administratie, opleiding, studies en honoraria	128	141
Kosten voor telecommunicatie, post en kantooruitrusting	38	38
Waarde-vermindering	25	28
Andere belastingen dan winstbelastingen	27	48
Andere Non-workforce kosten (1)	30	37
Totaal	615	663

(1) aangepast voor 2017: splitsing tussen werknemers-niet-arbeidskrachten zijn afgestemd op alle dochterondernemingen, waarbij het totaal onveranderd is op het niveau van de Groep.

De cijfers voor 2017 zijn dienovereenkomstig aangepast, waarbij voor het volledige jaar 2017 EUR 30 miljoen is overgeheveld van non-workforce naar workforce kosten.

Andere belastingen dan winstbelastingen: Belasting op pylonen

Het Europees Hof van Justitie bevestigde in twee Proximus rechtszaken van december 2015 dat de belasting op pylonen niet per se in tegenstelling is met het Europees Recht.

Proximus blijft belastingklachten indienen en juridische procedures opstarten met betrekking tot de ontvangen aanslagbiljetten voor belasting op pylonen die ze ontvangen heeft van gemeenten en provincies in de drie gewesten, en dit gebaseerd op andere argumenten.

Nieuwe evoluties in de jurisprudentie in 2018 brachten de Groep ertoe om de verplichtingen met betrekking tot belastingen op pylonen voor geschillen in het verleden in 2018 opnieuw te beoordelen. Dit resulteerde in een kostentoename van 20 miljoen EUR.

De positie opgenomen in de jaarrekening is management's beste schatting van het verwachte finaal resultaat.

Toelichting 27. Afschrijvingen

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Afschrijvingen op licenties en andere immateriële vaste activa	382	431
Afschrijvingen op materiële vaste activa	581	585
Totaal	963	1.016

Toelichting 28. Netto financiële kosten

(in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Financiële opbrengsten		
Rentebaten op financiële instrumenten		
Tegen afgeschreven kostprijs	4	6
Waardering aan de reële waarde van financiële instrumenten		
Niet in een afdekkingsrelatie - FVTPL	2	1
Andere financiële inkomsten	1	2
Financiële kosten		
Interesten en kosten van schulden op financiële instrumenten tegen afgeschreven kostprijs		
Niet-achtergestelde obligatieleningen	-53	-40
Schulden op lange termijn	-3	-2
Interesten en kosten van schulden op financiële instrumenten gewaardeerd aan FVTOCI	-4	0
Actualisatiekosten		
Van voorzieningen	0	-2
Van beëindigingsvoordelen	-7	-7
Waardeverminderingen		
Op deelnemingen gewaardeerd als FVTOCI (1)	-2	0
Waardering aan de reële waarde van financiële instrumenten		
Niet in een afdekkingsrelatie - FVTPL	-5	-3
Andere financiële kosten	-2	-10
Totaal	-70	-56

(1) dit financiële instrument werd opgenomen tegen kostprijs verminderd met de bijzondere waardevermindering volgens IAS 39

Toelichting 29. Winst per aandeel

De gewone winst per aandeel wordt berekend door de nettowinst van het jaar die kan toegekend worden aan de gewone aandeelhouders, te delen door het gewogen gemiddelde van het aantal gewone uitstaande aandelen tijdens het jaar.

De verwaterde winst per aandeel wordt berekend door de nettowinst van het jaar die toegekend wordt aan de gewone aandeelhouders, te delen door het gewogen gemiddelde van het aantal gewone uitstaande aandelen, beiden gecorrigeerd voor de effecten van alle potentiële gewone aandelen die tot verwatering kunnen leiden.

Hierna worden de resultaten- en aandelengegevens weergegeven die worden gebruikt bij de berekening van de gewone en verwaterde winst per aandeel:

(in miljoen, behalve de cijfers met betrekking tot de aandelen)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Nettowinst toe te rekenen aan gewone aandeelhouders (in miljoen EUR)	522	508
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen	322.777.440	322.649.917
Correctie voor aandelenopties	176.971	85.462
Gewogen gemiddeld aantal gewone uitstaande aandelen voor verwaterde winst per aandeel	322.954.411	322.735.379
Gewone winst per aandeel (EUR)	1,62	1,58
Verwaterde winst per aandeel (EUR)	1,62	1,58

In 2018 en 2017 zijn alle toegekende aandelenopties verwaterend en daarom begrepen in de berekening van de verwaterde winst per aandeel.

Toelichting 30. Betaalde en voorgestelde dividenden

(in miljoen, behalve de cijfers met betrekking tot de aandelen)	2017	2018
Dividenden op gewone aandelen:		
Voorgestelde dividenden (in miljoen EUR)	484	484
Aantal uitstaande aandelen met dividendrechten	322.638.989	322.703.817
Dividend per aandeel (EUR)	1,5	1,5
Interim dividend betaald aan de aandeelhouders (in miljoen EUR)	161	161
Interim dividend per aandeel (EUR)	0,50	0,50

De voorgestelde dividenden voor 2017 werden effectief uitbetaald in april 2018.

Het interimdividend van 2018 werd betaald in december 2018.

Een bedrag van minder dan 1 miljoen EUR werd betaald in 2018 bij de uitoefening van de aandelenopties en komt overeen met de gecumuleerde dividenden verbonden aan de aandelenopties sinds hun toekenning.

Toelichting 31. Bijkomende toelichtingen inzake financiële instrumenten

Toelichting 31.1. Derivaten

De Groep maakt gebruik van derivaten zoals renteswaps (IRS), rente- en valutaswaps (IRCS), termijnwisselcontracten en valuta opties.

(in miljoen EUR)	Toelichting	2017	2018
Vaste activa			
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	11	5	5
Vlottende activa			
Niet-rentedragend			
Derivaten aangehouden voor afdekking	14	2	0
Totaal activa		7	5
Langetermijnschulden			
Rentdragend			
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	18	4	4
Kortetermijnschulden			
Niet-rentedragend			
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	21	1	0
Totaal schulden		4	4

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de positieve en negatieve reële waarden van de derivaten in de balans, opgenomen als respectievelijk vaste/vlottende activa of passiva.

Op 31 december 2018 (in miljoen EUR)	Reële waarde	
	Activa	Passiva
Rente- en valutaswaps	5	0
Rente - en valutagerelateerde - anderen derivaten	0	-4
Derivaten die niet kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	6	-5
Totaal	6	-5

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)	Reële waarde	
	Activa	Passiva
Renteswaps	2	0
Derivaten die kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	2	0
Rente - en valutagerelateerd - anderen derivaten	5	0
Termijnwisselcontracten	0	-4
Derivaten die niet kwalificeren voor boekhoudkundige afdekking	5	-4
Totaal	6	-4

Rente- en valutaswaps (IRCS) worden gebruikt om wisselkoers- en renterisico's m.b.t. de overblijvende niet-achtergestelde obligatieleningen van JPY 1,5 miljard te beheren (zie toelichting 18).

Termijnwisselcontracten betreffen hoofdzakelijk de termijnaankoop van USD tegen EUR voor verwachte operationele transacties, en zullen allemaal aflopen voor eind 2018.

Toelichting 31.2. Financieel risicobeheer: objectieven en beleid

De belangrijkste financiële instrumenten van de Groep bestaan uit niet-achtergestelde obligaties, handelsvorderingen en handelsschulden. De belangrijkste risico's verbonden met deze financiële instrumenten zijn het rentevoetrisico, het wisselkoersrisico, het liquiditeitsrisico en het kredietrisico.

Het principe van risicominimalisatie wordt op alle financiële transacties toegepast. Om dit te bereiken wordt het beheer met betrekking tot de financiering, wisselkoers, rentevoet en kredietrisico gecentraliseerd bij het Groep Treasury departement. Simulaties worden uitgevoerd gebruikmakend van verschillende marktscenario's ("worst case" scenario inbegrepen) om hun impact in verschillende marktomgevingen in te schatten. Alle financiële transacties en financiële risico's worden beheerd en opgevolgd in een centraal treasury managementsysteem.

Het Groep Treasury departement voert zijn activiteiten uit in het kader van de regels en richtlijnen die door het Executief Comité en de Raad van Bestuur goedgekeurd werden. Het Groep Treasury departement is verantwoordelijk voor de toepassing van deze richtlijnen. Volgens deze regels, worden de derivaten gebruikt om het rentevoetrisico en het wisselkoersrisico af te dekken. Derivaten worden enkel gebruikt als dekkingsinstrument, en kunnen niet gebruikt worden voor handels- of andere speculatieve doeleinden. De belangrijkste door de Groep gebruikte derivaten zijn termijnwisselcontracten, renteswaps en valutaopties.

De tabel hieronder geeft een overzicht van de wijziging in het Eigen vermogen en het totaalresultaat per type dekkingsinstrument voor 2018:

(in miljoen EUR)	Toelichting	Winst opgenomen in het totaalresultaat	Overdracht naar resultatenrekening voor de periode
Renteswapinstrumenten	Totaalresultaat		-6
Afschrijving van gecumuleerde herwaarderingen van afgewikkelde renteswaps	Totaalresultaat	1	
Mutaties in het totaalresultaat in verband met kasstroomafdekkingen		1	-6

Het interne auditdepartement van de Groep controleert regelmatig de interne controleomgeving binnen het Groep Treasury departement.

Rentervoetrisico

De blootstelling van de Groep aan de veranderende marktrentevoeten betreft voornamelijk zijn lange-termijn financiële schulden. Het Groep Treasury departement beheert de blootstelling van de Groep aan wijzigingen van de rentevoeten en de financieringskost, door een mix van vaste en vlottende rentedragende schulden te gebruiken, in lijn met de door de Groep opgestelde regels voor financieel risicobeheer. Deze regels streven naar het bereiken van een optimaal evenwicht tussen de totale financieringskost, de risicobeperking en het vermijden van de volatiliteit van de financiële resultaten, rekening houdend met zowel de marktcondities en opportuniteiten als met de globale handelsstrategie van de Groep.

De onderstaande tabellen tonen de rentedragende langetermijnschulden per munt (inclusief het kortetermijngedeelte, exclusief leasing- en soortgelijke schulden), de rente- en valutaswaps (IRCS) en de netto wisselverplichtingen van de Groep, op 31 december 2018 en 2017.

Deze tabellen omvatten niet de leningen aangegaan door dochterondernemingen, voor overname door de Groep, voor een bedrag van 4 miljoen EUR op 31 december 2018.

	Op 31 december 2018								
	Directe lening			IRCS overeenkomsten			Netto verplichtingen		
	Notioneel bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag
(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	
EUR									
Vast	2.250	1,73%	6				2.250	1,73%	6
Variabel				11	-0,42%	8	11	-0,42%	8
JPY									
Vast	11	5,04%	8	-11	-5,04%	8			
Variabel									
Total	2.261	1,75%	6	0			2.261	1,72%	6

(1) Gewogen gemiddelde interestvoet rekening houdend met de recentste rentevoeten voor variabele rentedragende leningen.

	Op 31 december 2017								
	Directe lening			IRCS overeenkomsten			Netto verplichtingen		
	Notioneel bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag	Te betalen (terug te vorderen) bedrag	Gewogen gemiddelde interestvoet (1)	Gemiddelde looptijd tot vervaldag
(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	(in miljoen EUR)		(in jaren)	
EUR									
Vast	2.255	1,95%	5				2.255	1,95%	5
Variabel				11	-0,46%	9	11	-0,46%	9
JPY									
Vast	11	5,04%	9	-11	-5,04%	9			
Variabel									
Totaal	2.266	1,98%	5	0			2.266	1,94%	5

(1) Gewogen gemiddelde interestvoet rekening houdend met de recentste rentevoeten voor variabele rentedragende leningen.

Op 28 november sloot de Groep een renteswapcontract af om het risico op renteschommelingen af te dekken tussen de aanvangsdatum van de dekking en de uitgiftedatum van een vaste rente langetermijnschuld van EUR 400 miljoen die naar verwachting in het eerste kwartaal van 2018 zou worden uitgegeven en effectief werd uitgegeven op 15 maart 2018 voor een looptijd van 10 jaar.

Het effectieve gedeelte van de wijziging in reële waarde van het afgeleide product aangemerkt voor kasstroomafdekking wordt erkend in niet-gerealiseerde resultaten en zal achtereenvolgens geherclassificeerd worden naar de resultatenrekening in dezelfde periode als het afgedekte item.

Wisselkoersrisico's

De operationele activiteiten zijn de belangrijkste bron van wisselrisico voor de Groep. Dit risico komt voort uit de aankopen of verkopen die door de operationele afdelingen in een andere valuta dan EUR worden uitgevoerd. Transacties in andere valuta dan EUR komen voornamelijk voor in het segment International

Carrier Services (“ICS”), en nog meer sinds de recente verwerving van TeleSign. De internationale activiteiten van dit segment genereren betalingen in verschillende valuta’s van en naar andere telecommunicatie operatoren. Buiten ICS voeren zowel Proximus als een aantal van zijn dochterondernemingen internationale activiteiten uit (ICT, roaming, investeringen en operationele uitgaven), welke een bron zijn van wisselrisico’s.

De wisselkoersrisico’s worden ingedekt voor zover ze de kasstromen van de Groep beïnvloeden. De wisselkoersrisico’s die de kasstromen van de Groep niet beïnvloeden (bijvoorbeeld risico’s die voortvloeien uit de omzetting van activa en schulden van de buitenlandse operaties naar de functionele valuta) worden gewoonlijk niet ingedekt. Niettemin zou de Groep kunnen overwegen om deze zogenaamde omrekeningsverschillen in te dekken indien hun mogelijke impact belangrijk zou worden voor de geconsolideerde jaarrekening.

De typische instrumenten die gebruikt worden om het wisselkoersrisico in te dekken zijn de termijnwisselcontracten en valutaopties.

In 2017 en 2018 was de Groep enkel voor zijn operationele activiteiten aan het wisselkoersrisico’s blootgesteld. Transacties in vreemde valuta worden erkend in de functionele munt bij initiële opname, omgerekend aan de wisselkoers die geldt op de transactiedatum. Monetaire activa en passiva uitgedrukt in vreemde munt worden op balansdatum in de functionele valuta van de entiteit omgerekend aan de slotkoers van die dag. Netto wisselkoersverschillen bij de omrekening van monetaire activa en passiva worden in het resultaat opgenomen onder “andere bedrijfskosten” in de periode waarin ze zich voordoen. Echter in een beperkt aantal gevallen wordt hedge accounting toegepast, waarbij de herwaarderingsresultaten tijdelijk op de balans worden opgenomen in afwachting van de finale afwikkeling van de onderliggende zogenaamde “hedge effective” blootstelling, om uiteindelijk als wisselkoersresultaten opgenomen te worden in de resultatenrekening.

De Groep voerde een sensitiviteitsanalyse uit op de wisselkoersen EUR/USD, EUR/SDR, EUR/GBP en EUR/CHF, de vier munten waarin de Groep typisch een risico heeft uit zijn operationele activiteiten.

Kredietrisico en belangrijke concentraties van kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financieel verlies voor de Groep als een klant of tegenpartij van een financieel instrument zijn contractuele verplichtingen niet nakomt.

Kredietrisico omvat alle vormen van tegenpartijblootstelling, d.w.z. wanneer tegenpartijen hun verplichtingen jegens Proximus niet kunnen nakomen met betrekking tot leningen, afdekkingstransacties, afwikkelingen en andere financiële activiteiten.

De maximale blootstelling van de Groep aan het kredietrisico (zonder rekening te houden met de waarde van alle zakelijke of andere zekerheden), in geval de tegenpartij haar verplichtingen niet nakomt en dit voor elke categorie van erkende financiële activa (waaronder derivaten met positieve marktwaarde), is gelijk aan de boekwaarde van deze activa op de balans en verleende bankgaranties.

Om het kredietrisico te beperken dat met de financieringsactiviteiten en het beheer van de liquide middelen van de Groep verbonden is, worden dergelijke transacties in regel enkel met financiële instellingen van eerste rang afgesloten, waarvan de lange termijn rating minimaal A- (S&P) bedraagt.

De Groep past de vereenvoudigde IFRS 9-benadering toe voor het waarderen van de verwachte kredietverliezen voor handelsvorderingen en contractactiva, dwz het verwachte kredietverlies tijdens de levensduur. De bepaling van deze verliesuitkering kan op portefeuille- of individueel niveau plaatsvinden, afhankelijk van het beoordeelde risico dat aan de klant is verbonden.

Het kredietrisico dat uit operationele activiteiten met grote klanten voortvloeit, wordt op individuele basis beheerd en gecontroleerd. Indien nodig, vraagt de Groep bijkomende zakelijke zekerheden. Deze belangrijke klanten zijn niet materieel voor de Groep, aangezien het portfolio van Proximus vooral uit een groot aantal

kleine klanten bestaat. Het kredietrisico en de concentratie van het kredietrisico verbonden aan handelsvorderingen is dus beperkt. De concentratie van het kredietrisico is ook beperkt voor handelsvorderingen op andere telecommunicatieondernemingen, door middel van nettingovereenkomsten met handelsschulden (zie toelichting 13.3), de verplichtingen tot vooruitbetaling, bankgaranties, de waarborgen uitgegeven door moederondernemingen en kredietlimieten toegestaan door kredietverzekeraars.

De Groep is blootgesteld aan kredietverliezen ingeval de tegenpartij haar verplichtingen op derivaten niet nakomt (zie toelichting 31.1). De Groep anticipeert echter niet op niet-nakoming door één van deze tegenpartijen, aangezien deze enkel zaken doet met vooraanstaande financiële instellingen, zeer beperkt gebruik maakt van derivaten op schuldinstrumenten zoals weergegeven in tabel 31.1, en in de regel alleen in zeer hoge mate belegt in liquide en kortlopende effecten (voornamelijk geldmiddelen en kasequivalenten), waarvoor de Groep, gezien de uitstekende rating van de tegenpartijen, geen voorzieningen voor kredietverlies opneemt.

Bovendien volgt de Groep mogelijke veranderingen in het kredietrisico van tegenpartijen op, door hun externe kredietratings op continue basis te volgen alsook de evolutie van de credit default swap rates van deze tegenpartijen (een leidende indicator die vaak anticipeert op toekomstige ratingwijzigingen).

Daarnaast is de Groep blootgesteld aan kredietrisico door incidenteel bankgaranties zonder verhaal toe te kennen aan enkele van haar institutionele of overheidsklanten. Op 31 december 2018 werden bankgaranties afgegeven voor een bedrag van 54 miljoen EUR en 52 miljoen EUR op 31 december 2017.

Ten slotte heeft de Groep geen financiële activa verpand en heeft zij geen enkel onderpand tegenover een van haar tegenpartijen

Liquiditeitsrisico

In overeenstemming met het treasurybeleid, beheert het Groep Treasury departement de financieringskost door een mix van schulden met vaste rentevoet en schulden met vlottende rentevoet.

Een liquiditeitsreserve onder de vorm van kredietfaciliteiten en cash, wordt aangehouden met het doel de liquiditeit en de financiële flexibiliteit van de Groep steeds te handhaven. Daartoe is Proximus bilaterale kredieten aangegaan met verschillende looptijden evenals twee aparte gesyndiceerde kredietfaciliteiten voor een totaalbedrag van 700 miljoen EUR. Voor de middellange tot langetermijnfinanciering, gebruikt de Groep obligaties en leningen op middellange termijn. De looptijd van de schulden is gespreid over meerdere jaren. Het Groep Treasury departement analyseert regelmatig zijn financieringsbehoefte, rekening houdend met zijn eigen rating en de bestaande condities op de markt.

De onderstaande tabel vat de looptijd van rentedragende schulden van de Groep samen voor elk boekjaar, zoals weergegeven in toelichting 18. Dit profiel is gebaseerd op de niet geactualiseerde contractuele interestbetalingen en op de kapitaalsaflossingen. De impact van de derivaten op de kasstromen die gebruikt worden om een vaste rentevoet naar een vlottende rentevoet of omgekeerd om te zetten, werd in acht genomen. Voor de schulden met vlottende rentevoet zijn de rentevoeten die gebruikt werden om de kasstromen te bepalen, diegenen van de laatste herprijzing voor de afsluiting van het boekjaar (respectievelijk op 31 december 2018 en 2017).

(in miljoen EUR)	2018	2019	2020	2021	2022	2022-2028
Op 31 december 2017						
Kapitaal	405	0	0	0	500	1.361
Interesten	49	34	34	34	34	90
Totaal	454	34	34	34	534	1.451
Op 31 december 2018						
Kapitaal	0	1	1	1	501	1.762
Interesten	0	39	39	39	39	119
Totaal	0	40	39	39	539	1.881

Bankkredietfaciliteiten op 31 december 2018

Behalve de rentedragende schulden op lange termijn zoals weergegeven in toelichting 18.1 en 18.2, kan de Groep beroep doen op langetermijnkredietfaciliteiten ten belope van 700 miljoen EUR. Deze faciliteiten worden verstrekt door een gediversifieerde groep van banken. Op 31 december 2018 was er geen enkel uitstaand saldo onder deze faciliteiten. Een totaal van kredietlijnen voor 700 miljoen EUR is daarom beschikbaar voor opname op 31 december 2018.

De Groep maakt ook gebruik van een Euro Medium Term Note ("EMTN")-programma van 3,5 miljard EUR en een Commercial Paper ("CP")-programma van 1 miljard EUR.

Op 31 december 2018 was er een uitstaand bedrag onder het EMTN-programma van 1.850 miljoen EUR, terwijl het CP-programma een opgenomen en uitstaand bedrag toonde van 231 miljoen EUR.

Toelichting 31.3. Netto financiële positie van de Groep en beheer van kapitaal

De Groep definieert zijn netto financiële positie als het nettobedrag van de beleggingen, geldmiddelen en kasequivalenten, verminderd met alle rentedragende financiële schulden en bijbehorende derivaten (met inbegrip van de herwaardering naar de reële waarde). De netto financiële positie omvat geen langetermijnhandelsschulden.

(in miljoen EUR)	Toelichting	2017	2018
Activa			
Kortetermijn beleggingen (1)	14	5	4
Geldmiddelen en kasequivalenten (1)	15	333	340
Langetermijn derivaten	10	5	5
Schulden			
Langetermijn rentedragende schulden (1)	18	-1.860	-2.263
Kortetermijn rentedragende schulden (1)	18	-570	-234
Netto financiële positie		-2.088	-2.148

(1) na herwaardering aan de reële waarde, indien van toepassing.

De rentedragende schulden op lange termijn bevatten langetermijnderivaten tegen reële waarde van 4 miljoen EUR in 2018 en 4 miljoen EUR in 2017 (zie toelichting 18.1).

Het doel van de Groep inzake het kapitaalbeheer bestaat erin een netto financiële schuldenlast en eigen vermogen-ratio's te behouden die zorgen voor voldoende liquiditeit op elk moment via een flexibele toegang tot de kapitaalmarkten, en dit om strategische projecten te kunnen financieren, en een aantrekkelijke vergoeding aan de aandeelhouders te bieden.

Over de twee voorgestelde jaren, heeft de Groep geen nieuwe aandelen of andere verwaterende instrumenten uitgegeven.

Toelichting 31.4. Categorieën van financiële instrumenten

Occasioneel gebruikt de Groep rente- en valutaswaps (IRCS) om de risico's verbonden aan wijzigingen in rentevoeten en wisselkoersen op de rentedragende langetermijnschulden te beheersen (zie toelichting 31.2).

De volgende tabellen stellen de financiële instrumenten van de Groep voor, per categorie zoals gedefinieerd in IAS 39, evenals de winsten en verliezen uit de herwaardering aan reële waarde.

Aan de per 31 december 2018 geldende marktvoorwaarden overschrijdt de reële waarde van de niet achtergestelde obligatieleningen, gewaardeerd tegen afgeschreven kostprijs, de boekwaarde met 107 miljoen EUR of 5,0% van de boekwaarde.

De reële waarde, berekend voor elke obligatie afzonderlijk, werd bekomen door de gecumuleerde kasuitstroom van elke obligatielening te verdisconteren aan de rentevoet waartegen de Groep per 31 december 2018 gelijkaardige obligatieleningen met dezelfde looptijden zou kunnen aangaan.

Per 31 december 2018 (in miljoen EUR)

	Toelichting	Classificatie onder IFRS 9 (1)	Boekwaarde onder IFRS 9	Reële waarde
ACTIVA				
VASTE ACTIVA				
Andere vaste activa				
Andere derivaten	31	FVTPL	5	5
Andere financiële activa		Afgeschreven kostprijs	11	11
VLOTTENDE ACTIVA				
Handelsvorderingen				
	13	Afgeschreven kostprijs	1.042	1.042
Rentedragend				
Andere vorderingen		Afgeschreven kostprijs	5	5
Niet-rentedragend				
Andere vorderingen		Afgeschreven kostprijs	24	24
Beleggingen	15	Afgeschreven kostprijs	4	4
Geldmiddelen en kasequivalenten				
Kortetermijndeposito's	16	Afgeschreven kostprijs	40	40
Kas en banktegoeden		Afgeschreven kostprijs	300	300
SCHULDEN				
LANGETERMIJNSCHULDEN				
Rentedragende schulden				
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdekkingsrelatie	18	Afgeschreven kostprijs	1.852	1.959
Kredietinstellingen		Afgeschreven kostprijs	403	403
Andere derivaten	31	FVTPL	4	4
Niet-rentedragende schulden				
Andere langetermijnschulden	20	Afgeschreven kostprijs	132	132
KORTETERMIJNSCHULDEN				
Rentedragende schulden, korte termijn deel				
Kredietinstellingen		Afgeschreven kostprijs	1	1
Rentedragende schulden				
Andere leningen	18	Afgeschreven kostprijs	232	232
Handelsschulden		Afgeschreven kostprijs	1.361	1.361
Andere kortetermijnschulden				
Andere schul		FVTPL	39	39
Andere schulden		Afgeschreven kostprijs	305	305

(1) Nieuwe categorieën volgens IFRS 9 zijn als volgt:

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultaten- rekening

FVTOCI: Financiële activa tegen reële waarde via niet-gerealiseerde resultaten

Afgeschreven kostprijs

OLF: Andere financiële schulden

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)

Toelichting Categorieën onder IAS 39 (1) Classificatie onder IFRS 9 (01/01/2018) Boekwaarde Reële waarde

ACTIVA					
Vaste activa					
Andere deelnemingen	8	AFS	FVTOCI	8	8
Andere vaste activa					
Andere derivaten	31.1	FVTPL	FVTPL	5	5
Andere financiële activa		LaR	Afgeschreven kostprijs	25	25
Vlottende activa					
Handelsvorderingen	13	LaR	Afgeschreven kostprijs	1.111	1.111
Andere vlottende activa					
Derivaten aangehouden voor afdekking	31.1	HeAc	FVTOCI	2	2
Andere vorderingen		N/A	Afgeschreven kostprijs	14	14
Beleggingen	15	HTM	Afgeschreven kostprijs	5	5
Geldmiddelen en kasequivalenten					
Kortetermijndeposito's	16	LaR	Afgeschreven kostprijs	333	333
SCHULDEN					
Langetermijnschulden					
Rentedragende schulden					
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdeckingsrelatie	18	OFL	Afgeschreven kostprijs	1.850	1.989
Andere derivaten	31.1	FVTPL	FVTPL	4	4
Niet-rentedragende schulden					
Andere langetermijnschulden	20	OFL	Afgeschreven kostprijs	202	202
Kortetermijnschulden					
Rentedragende schulden, korte termijn deel					
Niet-achtergestelde obligatieleningen niet in een afdeckingsrelatie	18	OFL	Afgeschreven kostprijs	405	407
Rentedragende schulden					
Andere leningen	18	OFL	Afgeschreven kostprijs	164	164
Handelsschulden		OFL	Afgeschreven kostprijs	1.415	1.415
Andere kortetermijnschulden					
Derivatives held for trading	31.1	FVTPL	FVTPL	1	1
Andere schul		FVTPL	FVTPL	37	37
Andere schulden		OFL	Afgeschreven kostprijs	289	289

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa

HTM: Financiële activa aangehouden tot vervaldatum

LaR: Leningen en vorderingen

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultatenrekening

De Groep heeft geen financiële instrumenten opgenomen aan FVTPL die anders FVTOCI zouden zijn of tegen geschreven kostprijs.

De Groep heeft geen financiële instrumenten van de ene categorie naar de andere geherclassificeerd.

Toelichting 31.5. Activa en passiva aan reële waarde

Financiële instrumenten die gewaardeerd zijn aan reële waarde worden in de onderstaande tabel getoond volgens de gebruikte waarderingstechniek. De hiërarchie tussen de technieken geeft het belang aan van de gebruikte inputs om tot de waardering te komen.

- Niveau 1: (Niet aangepaste) prijsnotering op actieve markten voor identieke activa of passiva;
- Niveau 2: Waarderingstechnieken voor dewelke alle inputs die een belangrijk effect hebben op de geboekte reële waarde, gebaseerd zijn op direct of indirect waarneembare gegevens voor activa of passiva;
- Niveau 3: Waarderingstechnieken voor dewelke alle inputs die een belangrijk effect hebben op de geboekte reële waarde, niet gebaseerd zijn op waarneembare marktgegevens.

De Groep houdt alleen financiële instrumenten aan van niveau 1, 2 en 3. In 2016 heeft de Groep een nieuw instrument opgenomen onder niveau 3 maar welke geen transfer is van een ander niveau.

De waarderingstechnieken voor de reële waardeberekening van de financiële instrumenten van niveau 2 zijn:

- Andere derivaten van niveau 2
Andere derivaten omvatten hoofdzakelijk rente- en valutaswaps (IRCS) om de risico's van de Groep met betrekking tot schommelingen van de rentevoet en vreemde valuta te beperken voor sommige van haar langetermijnschulden. De reële waarden van deze instrumenten worden bepaald door het verdisconteren van de verwachte contractuele kasstromen gebruikmakend van rentegrafiëken in de betreffende valuta's en wisselkoersen waarneembaar op actieve markten.
- Niet achtergestelde obligatieleningen
De niet achtergestelde obligatieleningen worden opgenomen aan afgeschreven kostprijs. De reële waarden, voor elke obligatielening apart berekend, worden bekomen door het verdisconteren van de rentevoeten aan dewelke de Groep zou kunnen lenen op 31 december 2018 voor gelijkaardige obligaties met dezelfde resterende looptijden.

De financiële instrumenten die geclassificeerd zijn onder niveau 3, zijn gewaardeerd op basis van de reële waarde van uitgaande kasstromen in verschillende scenario's, elk gewogen op zijn kans van voorkomen. De wegingen zijn ofwel gebaseerd op statistische data die zeer stabiel zijn over de jaren, ofwel gebaseerd op de beste schatting van Proximus van het voorkomen van het scenario. De reële waarde van het instrument is sterk afhankelijk van maar in verhouding tot veranderingen in de geschatte uitgaande kasstromen.

Op 31 december 2018

Classificatie onder IFRS 9
(1) Saldo op 31 december 2018 Gebruikte waarderingsmethode op het einde van het boekjaar:

(in miljoen EUR)

Toelichting

Laag 1

Laag 2

Laag 3

ACTIVA**Vaste activa**

Andere vaste activa

Andere derivaten

31.1

FVTPL

5

5

SCHULDEN**Langetermijnschulden**

Rentedragende schulden

Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten

18

Afgeschreven kostprijs

1.852

1.959

Kredietinstellingen

18

Afgeschreven kostprijs

403

403

Niet-rentedragende schulden

Andere derivaten

31.1

FVTPL

4

4

Kortetermijnschulden

Rentedragende schulden

Kredietinstellingen

18

Afgeschreven kostprijs

1

1

Niet-rentedragende schulden

Andere schulden

FVTPL

39

39

(1) Nieuwe categorieën volgens IFRS 9 zijn als volgt:

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultaten- rekening

FVTOCI: Financiële activa tegen reële waarde via het totaalresultaat

Afgeschreven kostprijs

Op 31 december 2017 (in miljoen EUR)	Categorie volgens IAS 39 (1)	Categorie volgens IFRS 9	Boekwaarde	Gebruikte waarderingmethode op het einde van het boekjaar:		
				Toelichting	Laag 1	Laag 2
ACTIVA						
Vaste activa						
Andere vaste activa						
Andere derivaten	31.1	FVTPL	FVTPL	5	5	
Vlottende activa						
Niet-rentedragende vorderingen						
Derivaten aangehouden voor afdekking	31.1	HeAc	FVTOCI	2	2	
SCHULDEN						
Langetermijnschulden						
Rentendragende schulden						
Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten	18	OFL	Afgeschreven kostprijs	1.850	1.989	
Andere derivaten	33.1	FVTPL	FVTPL	4	4	
Kortetermijnschulden						
Rentendragende schulden						
Niet-achtergestelde obligatieleningen behalve voor hun "niet-nauw verwante" besloten derivaten	18	OFL	Afgeschreven kostprijs	405	407	
Niet-rentedragende schulden						
Derivaten aangehouden voor handelsdoeleinden	31.1	FVTPL	FVTPL	1	1	
Andere schul		FVTPL	FVTPL	37		37

(1) De categorieën volgens IAS 39 zijn de volgende :

AFS: Voor verkoop beschikbare financiële activa

FVTPL: Financiële activa/schulden herwaardeerd aan de reële waarde via de resultaten- rekening

OFL : Andere financiële schulden

Toelichting 32. Informatie over verbonden partijen

Toelichting 32.1. Geconsolideerde ondernemingen

De dochterondernemingen, joint ventures en geassocieerde ondernemingen zijn opgenomen in toelichting 7. Leveringen van goederen en diensten tussen ondernemingen van de Groep gebeuren aan commerciële voorwaarden en marktprijzen.

De transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen, als verbonden partijen, worden geëlimineerd voor de opmaak van de geconsolideerde jaarrekening. De transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen zijn als volgt:

Transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen (in miljoen EUR)	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Opbrengsten	145	163
Kosten van aan omzetterelateerde materialen en diensten	-122	-138
Netto financiële kosten	-157	-152
Dividenden ontvangen	268	491

Balans van de transacties tussen Proximus NV en haar dochterondernemingen (in miljoen EUR)	Per 31 december	
	2017	2018
Handelsvorderingen	25	30
Handelsschulden	-43	-39
Rentedragende vorderingen/schulden	-9.438	-8.665
Andere vorderingen/schulden	-7	0

Toelichting 32.2. Relaties met aandeelhouders en andere met de staat verbonden entiteiten

De Belgische Staat is de meerderheidsaandeelhouder van de Groep met een deelneming van 53,51 %. De Groep houdt eigen aandelen aan voor 4,53%. De resterende 41,95 % worden verhandeld op de Eerste Markt van Euronext Brussels.

Relatie met de Belgische Staat

De Groep levert telecomdiensten aan de Belgische Staat en met de Staat verbonden entiteiten. Met de Staat verbonden ondernemingen zijn diegene waarover de Staat zeggenschap heeft, gezamenlijk zeggenschap heeft of een invloed uitoefent. Al deze transacties verlopen op basis van normale klant/leverancier-relaties en aan voorwaarden die niet voordeliger zijn dan die waarop andere klanten en leveranciers een beroep kunnen doen. De diensten aan de Staat verbonden ondernemingen vormen geen belangrijk deel van de netto omzet van de Groep, namelijk minder dan 5%.

Toelichting 32.3. Relaties met top management personeel

De bezoldiging en vergoeding van de bestuurders is vastgelegd in de algemene vergadering van 2004.

De principes van deze vergoeding blijven van toepassing in 2018 en er worden ook geen substantiële veranderingen verwacht aan deze procedure voor de komende twee jaar: ze voorziet een jaarlijkse vaste vergoeding van 50.000 EUR voor de Voorzitter van de Raad van Bestuur en van 25.000 EUR voor de andere leden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO. Alle leden van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO, hebben recht op een zitpenning van 5.000 EUR per bijgewoonde vergadering van de Raad van Bestuur. Voor de Voorzitter wordt het bedrag van de zitpenningen verdubbeld. Een zitpenning van 2.500 EUR per vergadering is voorzien voor ieder lid van een adviserend Comité van de Raad van Bestuur, met uitzondering van de CEO. Voor de Voorzitter van de respectievelijke adviserende Comités wordt het bedrag van de zitpenningen verdubbeld.

De leden ontvangen ook een vergoeding van 2.000 EUR per jaar voor communicatiekosten. Voor de Voorzitter van de Raad van Bestuur wordt dit bedrag eveneens verdubbeld.

De Voorzitter van de Raad van Bestuur is ook Voorzitter van het Paritair Comité en van het Pensioenfonds. Mevrouw Catherine Vandenborre en Mevrouw Sandrine Dufour zijn lid van de Raad van Bestuur van het Pensioenfonds. Zij ontvangen geen vergoeding voor dit bestuurdersmandaat. Voor het uitvoeren van hun bestuurdersmandaat ontvangen de niet-uitvoerende bestuurders geen prestatiegebonden bezoldiging zoals bonussen of langlopende incentive plannen, alsook geen voordelen verbonden aan aanvullende pensioenplannen of andere groepsverzekeringen.

De totale bezoldiging voor de bestuurders bedroeg 1.080.244 EUR voor 2018 en 1.000.499 EUR voor 2017. De bestuurders hebben noch leningen noch voorschotten ontvangen van de Groep.

Het aantal vergaderingen van de Raad van Bestuur en van de Comités van de Raad van Bestuur is hieronder gedetailleerd.

	2017	2018
Raad van Bestuur	8	7
Audit-en Toezichtscomité	5	5
Benoemings-en Bezoldigingscomité	4	4
Comité voor Strategie en Bedrijfsontwikkeling	2	0
Transformatie en innovatiecomité	0	2

Op zijn vergadering van 24 februari 2011 heeft de Raad van Bestuur een nieuwe versie van de 'policy inzake transacties met verbonden partijen aangenomen, die alle transacties of andere contractuele verhoudingen tussen de onderneming en de leden van de Raad van Bestuur regelt. Proximus heeft contractuele relaties en levert eveneens telefonie-, internet- en/of ICT-diensten aan diverse ondernemingen waarin de leden van de Raad een uitvoerend of niet-uitvoerend mandaat hebben.

Deze relaties hebben plaats in het normale verloop van de bedrijfsvoering en zijn marktconform van aard.

Voor het jaar eindigend op 31 december 2018 werd een totaal bruto bedrag (inclusief op aandelen gebaseerde betalingen en beëindigingsvoordelen) van 6.161.728 EUR (maar voor sociale lasten) betaald of toegekend aan de leden van het Executief Comité, de Chief Executive Officer (CEO) inbegrepen. In 2018 waren de leden van het Executief Comité: Dominique Leroy, Sandrine Dufour, Jan Van Acoleyen, Dirk Lybaert, Geert Standaert, Renaud Tilmans, Bart Van Den Meersche en Guillaume Boutin.

Voor het jaar eindigend op 31 december 2017 werd een totaal bruto bedrag (inclusief op aandelen gebaseerde betalingen en beëindigingsvoordelen) van 5.925.606 EUR (maar voor sociale lasten), betaald of toegekend aan de leden van het Executief Comité, de Chief Executive Officer (CEO) inbegrepen. In 2017 waren de leden

van het Executief Comité: Dominique Leroy, Sandrine Dufour, Jan Van Acoleyen, Dirk Lybaert, Geert Standaert, Renaud Tilmans, Bart Van Den Meersche en Philip Vandervoort (2 maanden) en Guillaume Boutin (4,2 maanden).

Dit totale bedrag van vergoedingen van het top management omvat de volgende elementen:

- Kortetermijnvergoedingen: omvat zowel jaarsalaris (basis en variabel) als andere korte termijn vergoedingen zoals ziekteverzekering, privé gebruik van directiewagens, maaltijdcheques, en inclusief de betaalde sociale zekerheidsbijdragen op deze voordelen;
- Vergoedingen na uitdiensttreding: verzekeringspremies betaald door de Groep van de leden van het executief comité. De premies dekken hoofdzakelijk een bijkomend pensioenplan;
- Op aandelen gebaseerde betalingen:
 - Op performantiewaarde gebaseerde betalingen (lange termijn): een bruto bedrag toegekend onder het performantiewaardeplan, dat mogelijk aanleiding geeft tot uitoefeningsrechten vanaf mei 2020 (toegekend in 2017) of mei 2021 (toegekend in 2018), afhankelijk van het voldoen van marktgerelateerde voorwaarden gebaseerd op het "Totaal rendement voor de aandeelhouders" (TSR) welke vergeleken wordt met een vooraf bepaalde groep van Europese van de Groep operatoren.

in EUR*	Boekjaar afgesloten op 31 december	
	2017	2018
Korte termijn vergoedingen	4.223.170	4.462.406
Vergoedingen na uitdiensttreding	697.436	674.322
Langetermijn performantiewaardeplan	1.005.000	1.025.000
Totaal	5.925.606	6.161.728

* Alle bedragen zijn brutobedragen voor sociale bijdragen van de werkgever

Toelichting 32.4. Regelgeving

De telecommunicatiesector wordt gereguleerd door de Europese wetgeving, Belgische federale - en regionale wetgeving en via beslissingen van specifieke sectoriële regulatoren (Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie, gewoonlijk "BIPT" genoemd, en regionale regulatoren bevoegd voor media) of administratieve organen zoals de mededingingsautoriteiten.

Toelichting 33. Rechten, verbintenissen en voorwaardelijke verplichtingen

Operationele leaseverbintenissen

De Groep huurt locaties voor haar telecominfrastructuur en huurt gebouwen, technische en netwerkapparatuur, meubilair en voertuigen binnen het kader van operationele leasing met looptijden van één jaar of meer. Huurkosten met betrekking tot de operationele leases bedroegen 80 miljoen EUR in 2018 en 79 miljoen EUR in 2017.

De toekomstige minimaal te betalen huur voor de niet-opzegbare operationele leases bedraagt per 31 december 2018:

(in miljoen EUR)	< 1 jaar	Van 1-3 jaren	Van 3-5 jaren	Meer dan 5 jaar	Totaal
Gebouwen	30	33	13	41	117
Locaties	25	37	20	20	102
Technische en netwerk uitrusting	6	6	1	0	13
Meubilair	21	32	7	0	60
Meubilair	1	1	1	0	3
Total	83	109	42	61	295

In het kader van zijn normale activiteiten huurt de Groep de uitrusting voor eigen gebruik en noden. De Groep is daarom niet betrokken in belangrijke sub-lease contracten met klanten. De huurcontracten omvatten geen eventuele voorwaardelijke huurschulden of andere speciale modaliteiten of beperkingen.

Claims en gerechtelijke procedures

Onze policies en procedures worden zo ontworpen dat zij in overeenstemming zijn met de toepasselijke wetten, boekhoudkundige en rapporteringsvoorschriften, regulatoire en fiscale voorschriften, met inbegrip van deze in het buitenland, de Eu, alsook met de toepasselijke sociale wetgeving.

De complexiteit van de wettelijke en regulatoire omgeving binnen welke de Groep opereert, alsook de kosten om compliant te zijn, nemen beide toe ten gevolge van de eveneens toenemende verplichtingen. Daarenboven zijn de buitenlandse en supranationale regels soms tegenstrijdig met de nationale wetgeving. De niet-naleving van de verschillende wetten en reglementen en wijzigingen aan deze wetten en reglementen of de wijze waarop zij worden geïnterpreteerd of toegepast kunnen leiden tot schade aan onze reputatie, aansprakelijkheid, boetes en penalties, evenals een stijging van de fiscale last of regulatoire conformiteitskost en impact op de jaarrekening.

De telecommunicatie-industrie en aanverwante dienstenbedrijven worden gekenmerkt door het bestaan van een groot aantal octrooien en handelsmerken. Geschillen gebaseerd op beschuldigingen van octrooi-inbreuk of andere schendingen van intellectuele-eigendomsrechten komen vaak voor. Naarmate het aantal nieuwkomers op de markt toeneemt en de overlapping van productfuncties toeneemt, neemt de mogelijkheid van een inbreuk op intellectuele eigendomsrechten tegen Proximus toe.

Proximus is thans betrokken in verschillende gerechtelijke en regulatoire procedures, met inbegrip van deze waarvoor een provisie werd aangelegd en deze, hieronder beschreven, waarvoor geen of slechts een beperkte provisie werd aangelegd, in rechtsgebieden waarin Proximus actief is en voor zaken die verband houden met zijn bedrijfsvoering. Deze procedures omvatten ook procedures voor het Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie ("BIPT"), beroepen tegen beslissingen genomen door het BIPT en procedures met de Belgische fiscale administraties.

Zaken in verband met breedband-/broadcasttoegang

Tussen 12 en 14 oktober 2010, heeft de Belgische Algemene Directie Mededinging een huiszoeking uitgevoerd in de kantoren van Proximus te Brussel. Het onderzoek kadert in de aantijgingen van Mobistar en KPN betreffende de Wholesale diensten voor DSL, waarvoor Proximus obstructiepraktijken zou hebben gehanteerd. Met deze maatregel wordt geen enkele uitspraak gedaan over het eindresultaat van het volledige onderzoek. Volgend op de huiszoeking, moet de Algemene Directie Mededinging nu alle relevante elementen van de zaak onderzoeken. Uiteindelijk kan het Auditoraat een voorstel van beslissing voorleggen aan de Raad voor de Mededinging. Tijdens deze procedure zal Proximus zijn standpunten kunnen voorleggen (deze procedure kan verschillende jaren duren).

Tijdens het onderzoek van oktober 2010 werd een groot aantal documenten in beslag genomen (elektronische data zoals een volledige kopie van mailboxen en archieven, evenals andere bestanden).

Proximus en de auditeur van de Mededingingsautoriteiten wisselden uitgebreid van mening inzake de wijze waarop de inbeslaggenomen data behandeld werden. Proximus wou zekerheid hebben dat het legal privilege (LPP) van de advocaten en de vertrouwelijkheid van adviezen van de bedrijfsjuristen gewaarborgd bleven. Bovendien trachtte Proximus te verhinderen dat de Mededingingsautoriteiten toegang kregen tot (gevoelige) data die buiten het toepassingsgebied van het onderzoek vielen. Door het feit dat Proximus de auditeur niet van haar standpunt kon overtuigen, spande Proximus twee procedures aan, waarvan één vóór het Hof van Beroep van Brussel en één vóór de Voorzitter van de Raad voor de Mededinging, dit met het oog op de opschorting van de mededeling aan de onderzoeksteams van de LPP data en van data die buiten het toepassingsgebied van het onderzoek vielen. Op 5 maart 2013 sprak het Hof van Beroep in deze beroepsprocedure een positief vonnis uit waarin werd beslist dat de onderzoekers niet gemachtigd waren tot inbeslagname van documenten waarin adviezen van bedrijfsjuristen waren opgenomen en van documenten die buiten het toepassingsgebied vielen en dat de betreffende documenten dienden te worden verwijderd/vernield. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het hier een beslissing op de procedure zelf betreft en niet op de op de grond van de zaak.

Op 14 oktober 2013 diende de Raad voor de Mededinging een verzoek tot cassatie in tegen de beslissing. Proximus sloot zich bij deze cassatieprocedure aan. Uiteindelijk besliste het Hof van Cassatie op 22 januari 2015 om het arrest van 5 maart 2013 te bevestigen, behalve voor wat een restrictie betreft met betrekking tot oudere documenten, welke nietig werd verklaard. Het is nu aan het Hof van Beroep om een nieuwe beslissing te nemen inzake deze restrictie.

In maart 2014, heeft KPN zijn klacht ingetrokken. Mobistar blijft de enige aanklager.

Zaken in verband met mobiele on-net

In de procedures volgend op een klacht van KPN Group Belgium in 2005 met de Belgische Mededingingsautoriteit, bevestigde deze laatste op 26 mei 2009 een van de vijf tenlasteleggingen inzake misbruik van machtspositie die op 22 april 2008 door het Auditoraat werden geformuleerd, namelijk het hanteren van wurgprijzen op de professionele markt in 2004-2005. De Belgische Mededingingsautoriteit ging ervan uit dat de tarieven voor oproepen tussen Proximus-klanten ('on-net-tarieven') lager waren dan de tarieven die het aan concurrenten aanrekende voor de routing van een oproep van hun eigen netwerk naar dat van Proximus (= beëindigingstarieven), verhoogd met een aantal andere kosten die hij relevant achtte. Alle andere tenlasteleggingen van het Auditoraat werden verworpen. De Mededingingsautoriteiten hebben daarbij aan Proximus (voorheen Belgacom Mobile) ook een boete opgelegd van 66 miljoen EUR wegens misbruik van een machtspositie tijdens de jaren 2004 en 2005. Proximus was verplicht deze boete te betalen voor 30 juni 2009 en heeft deze (net van bestaande provisies) geboekt als een niet weerkerende uitgave in de resultatenrekening voor het tweede kwartaal van 2009.

Proximus heeft bij het Hof van Beroep te Brussel hoger beroep ingesteld tegen de beslissing van de Mededingingsautoriteit. Zij betwist daarbij een groot aantal elementen van de beslissing, o.m. het feit dat de impact op de markt niet was onderzocht. Ook KPN Group Belgium en Mobistar hebben tegen de genoemde beslissing hoger beroep ingesteld.

In gevolge de minnelijke schikking van 21 oktober 2015, werden de beroepen van Base en Mobistar tegen de beslissing van de Belgische mededingingsautoriteit ingetrokken. Proximus zet de beroepsprocedure tegen deze beslissing verder.

In oktober 2009 hebben zeven partijen (Telenet, KPN Group Belgium (voorheen Base), KPN Belgium Business (voorheen Tele 2 Belgium), KPN BV (voorheen Sympac), BT, Verizon, Colt Telecom) een vordering ingesteld tegen Belgacom Mobile (nu Proximus en hierna Proximus genoemd) bij de Rechtbank van Koophandel te Brussel en hebben daarbij aantijgingen geformuleerd die sterk lijken op deze vermeld in voornoemde zaak (met inbegrip van de Proximus-naar-Proximus-tarieven die een misbruik van machtspositie op de Belgische markt zouden uitmaken), maar voor telkens andere periodes afhankelijk van de betrokken partij, zij het tussen 1999 tot op heden (vordering van 1 EUR provisioneel en verzoek om een gerechtelijk deskundige aan te duiden

die de precieze schade moet berekenen). In november 2009 heeft Mobistar opnieuw een gelijkaardige vordering ingesteld voor de periode vanaf 2004. Deze zaken zijn voor onbepaalde tijd uitgesteld.

Na de schikkingen met Telenet, KPN, BASE Company en Orange, zijn de enige betrokken partijen nog BT, Verizon en Colt Telecom.

Fiscale procedures

BICS heeft aanslagen roerende voorheffing ontvangen uitgaande van de Indische belastingautoriteiten in verband met betalingen gedaan door een klant met Indisch rijksinwonerschap gedurende de periode 1 april 2007 tot 31 maart 2010. BICS heeft beroep aangetekend tegen bovenstaande aanslagen bij de bevoegde Indische rechtbanken tegen de zienswijze van de Indische belastingautoriteiten dat Indiase bronbelasting verschuldigd is op de betalingen. Verder is verzet aangetekend op procedurele gronden tegen de aanslagen met betrekking tot betalingen in de periode 1 april 2008 tot 31 maart 2010. Het bedrag van de mogelijke verplichting, inclusief laattijdigheidsinteressen, zal nooit hoger liggen dan 25 miljoen EUR. BICS heeft de geschatte bedragen niet betaald en heeft geen belastingvoorzieningen geboekt. Management beoordeelt dat de positie zoals opgenomen in deze jaarrekening de beste schatting van het waarschijnlijke eindresultaat weergeeft.

Investeringsverplichtingen

Op 31 december 2018 had de Groep verbintenissen aangegaan ter waarde van 188 miljoen EUR, voornamelijk voor de aanschaffing van immateriële vaste activa en technische en netwerkapparatuur.

Andere rechten en verbintenissen

Op 31 december 2018 had de Groep de volgende andere rechten en verbintenissen:

De Groep heeft garanties ontvangen van haar klanten voor een bedrag van 6 miljoen EUR om de betaling van haar handelsvorderingen te garanderen, en van haar leveranciers voor een bedrag van 10 miljoen EUR om het goede verloop van de door de Groep bestelde werken of contracten te garanderen;

De Groep heeft garanties aan haar klanten en andere derde partijen verleend om onder meer de voltooiing te garanderen van de contracten en werken, die werden besteld door haar klanten, en om de betaling van huurkosten voor gebouwen en sites voor antenne installaties te garanderen voor een bedrag van 81 miljoen EUR (inbegrepen de bankgaranties vermeld in toelichting 31.2);

Proximus heeft krachtens de wet van 13 juni 2005 'betreffende de elektronische communicatie' een recht om compensatie te vragen voor het aanbieden van de universele dienst inzake sociale tarieven aangeboden vanaf 1 juli 2005. Het BIPT moet per operator vaststellen of er een netto-kost en een onredelijke last is alvorens op dit verzoek in te gaan. In mei 2014 startte het BIPT tezamen met een externe consultant een analyse van de netto-kosten die Proximus droeg voor het aanbieden van de wettelijke kortingen aan sociale abonnees aangeboden over de periode 2005-2012, met het oog op het beoordelen van de mogelijkheid van een onredelijke last in hoofde van Proximus, en dus de mogelijkheid van een bijdrage door de bijdrageplichtige operatoren aan een compensatiefonds. Op 1 april 2015 trok Proximus haar vraag om compensatie bij het BIPT evenwel in, verwijzend naar het advies van de Advocaat-Generaal bij het Europese Hof van Justitie van 29 januari 2015 naar aanleiding van de prejudiciële vraag van het Grondwettelijk Hof inzake de wet van 10 juni 2012 (zaak C-1/14), meer bepaald betreffende de (on)mogelijkheid van een kwalificatie van mobiele sociale tarieven als element van universele dienstverlening. Proximus behield zich bij deze evenwel het recht voor om een nieuw verzoek in te dienen nadat er meer klaarheid zou zijn inzake de gevolgen van het arrest. Bij arrest van 11 juli 2015 verklaarde het Europese Hof van Justitie dat mobiele sociale tarieven niet kunnen worden gefinancierd door middel van een mechanisme waaraan specifieke ondernemingen moeten deelnemen.

Het Grondwettelijk Hof heeft, gevolg gevend aan dit arrest van het Hof van Justitie in haar arrest van 8 februari 2016 (nr. 15/2016) aangegeven dat aangezien het de lidstaten vrij staat diensten voor mobiele communicatie (spraak en internet) te beschouwen als aanvullende verplichte diensten, de Wetgever de mobiele operatoren mocht verplichten om mobiele kortingen toe te kennen aan sociale abonnees. Het stelt evenwel dat er geen regeling ter financiering van deze diensten voor specifieke ondernemingen kan worden opgelegd en dat het aan de Wetgever toekomt te beslissen of voor het verstrekken van die diensten een compensatie moet geschieden volgens een ander mechanisme, waarbij geen specifieke ondernemingen worden betrokken.

Het BIPT heeft in haar mededeling van 27 december 2017 met betrekking tot de monitoring van de universele dienst het volgende aangegeven: 'In navolging hiervan besloot het Grondwettelijk Hof op 3 februari 2016 dat België de telecomoperatoren niet mag verplichten sociale tarieven aan te bieden voor mobiele telefonie of mobiel internet. De regering zou evenwel kunnen besluiten de diensten als "aanvullende verplichte diensten" algemeen beschikbaar te stellen, zij het dat deze niet kunnen gefinancierd worden door een sectoraal compensatiefonds. Dit is evenwel tot op heden nog niet gebeurd.' Onder deze lezing door het BIPT, werd beslist om voor mobiele standalone internetformules geen sociale kortingen meer toe te kennen. Sociale kortingen op bundels met mobiel internet blijven behouden.

Sinds 2015 kondigt de bevoegde telecomminister een hervorming aan van het wettelijk systeem van sociale tarieven, waarbij een vereenvoudiging van het huidige systeem vooropstaat evenals een evolutie naar een systeem van vrijwilligheid.

De aandacht van Proximus ging prioritair naar het suggereren van voorstellen voor de hervorming van sociale tarieven. Deze zouden worden opgenomen in een wet diverse bepalingen, maar tot op heden zette de Minister deze intentie nog niet om naar een concreet voorontwerp van wet. De aanvraag om compensatie voor sociale tarieven werd niet vernieuwd.

Toelichting 34. Op aandelen gebaseerde betalingen

Aandelenaankoopplannen met korting

In 2017 en 2018 heeft de Groep aandelenaankoopplannen met korting gelanceerd.

Onder de 2017 en 2018 plannen verkocht Proximus respectievelijk 6.263 en 14.431 aandelen aan het senior management van de Groep met een korting van 16,66% in vergelijking met de marktprijs (prijs na korting van 24,74 tot 26,00 EUR per aandeel in 2017 en van 19,18 tot 23,12 EUR per aandeel in 2018). De kost van deze kortingen bedroeg minder dan één miljoen in 2017 en 2018 en is opgenomen onder de rubriek "workforce kosten" (zie toelichting 26).

Performantiewaardeplan

In 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 en 2019 lanceerde Proximus verschillende schijven van het "performantiewaardeplan" voor zijn senior management. Onder dit langlopend performantiewaardeplan zijn de toegekende beloningen verbonden aan voorwaarden, namelijk een dienstverband van 3 jaar waarna de performantiewaarde is verworven. De mogelijke uitoefening van de rechten is afhankelijk van het voldoen van marktgerelateerde voorwaarden gebaseerd op het "Totaal rendement voor de aandeelhouders" (TSR), welke vergeleken wordt met een Groep van soortgelijke ondernemingen.

Na de verwervingsperiode kunnen de rechten gedurende 4 jaar worden uitgeoefend. In geval van vrijwillig vertrek gedurende de verwervingsperiode vervallen echter alle niet-verworven rechten en verworven maar niet uitgeoefende rechten. In geval van onvrijwillig vertrek (behalve voor zware fout) of pensioen, blijven de rechten verder 'vesten' gedurende de normale 3 jaar durende verwervingsperiode.

De Groep bepaalt de reële waarde van de overeenkomst op de toekenningsdatum en spreidt de kost lineair over de verwervingsperiode met daarbij horende stijging van het eigen vermogen voor de aandelenafwikkeling (niet materieel) en van de schulden voor in geldmiddelen afgewikkelde betalingstransacties.

Voor in geldmiddelen afgewikkelde betalingstransacties wordt de schuld regelmatig herberekend.

De reële waarde van de schijven 2013, 2014 and 2015 was nihil per 31 december 2018 en deze van de schijven 2016, 2017 en 2018 bedroegen respectievelijk 4,3 en 1 miljoen EUR. De jaarlijkse kost van de 2013 en 2014 schijf was nihil en bedroeg 5 miljoen EUR voor de andere schijven. De berekening van het gesimuleerde totale rendement voor de aandeelhouders onder het Monte Carlo model voor de overblijvende prestatieperiode voor beloningen met marktvoorwaarden, omvatten volgende veronderstellingen per 31 december 2018.

	Per 31 december	
	2017	2018
Gewogen gemiddelde risicovrije rentevoet	-0,040%	0,070%
Verwachte volatiliteit - onderneming	15,35% - 19,44%	19,88% - 20,04%
Verwachte volatiliteit - sectorgenoten	11,42% - 75,90%	15,21% - 37,03%
Gewogen gemiddelde resterende duur van de waarderingsperiode	3,14	2,45

Aandelenoptieplannen

In 2012 bracht Proximus een laatste jaarlijkse tranche van haar langlopend incentive plan (aandelenoptieplan) uit, bestemd voor het topmanagement en het senior management van de Groep.

Begin 2011 werden de regels van het plan aangepast overeenkomstig de Belgische wetgeving. Daarom bracht de Groep vanaf 2011 twee verschillende reeksen uit: één voor het Executief comité, de CEO inbegrepen en één voor het andere topmanagement en het senior management.

Zoals voorgeschreven in IFRS 2 ("Aandelengebaseerde betalingen"), erkent de Groep de reële waarde van het eigenvermogengedeelte van de opties op de toekenningsdatum over de periode totdat de genietter de optie onvoorwaardelijk verwerft volgens de graduele verwervingsmethode; en het schuldengedeelte van deze opties wordt regelmatig geherwaardeerd. Black&Scholes wordt gebruikt als waarderingsmodel voor de Opties. De jaarlijkse kost van de graduele verwerving, wordt geregistreerd als workforce kost, evenals de herwaardering van het schuldengedeelte van deze opties, en bedraagt 0,2 miljoen in 2017 en 0,1 miljoen in 2018.

De tranches toegekend van 2004 tot 2012 zijn nog steeds open en zijn ondertussen allemaal verworven. Alle tranches, behalve de 2004-tranche, geven de begunstigden recht op de dividenden goedgekeurd na toekenning van de opties. De dividendschuld bedroeg 2,7 miljoen EUR per 31 december 2017 en 2,2 miljoen EUR per 31 december 2018 en is opgenomen onder de rubriek "Andere kortetermijnschulden". Het recht op dividenden dat werd toegekend aan de begunstigden van de tranches 2005-2012 is niet beperkt in tijd en komt overeen met de contractuele duur van de tranches.

In 2009 gaf de Groep aan zijn optiehouders de gelegenheid om vrijwillig de uitoefenperiode van alle tranches met 5 jaar te verlengen (met uitzondering van de 2009 tranche) en dit binnen de wettelijke richtlijnen.

Voor alle plannen, met uitzondering van de 2004-tranche en de Executief Comité reeksen van de 2011 en 2012 tranches zoals hieronder beschreven:

- in geval van vrijwillig vertrek van de werknemer, vervallen alle niet verworven opties, behalve indien deze beëindiging gedurende het eerste jaar plaatsvindt waarvoor het eerste derde van de opties onmiddellijk wordt verworven en dient te worden uitgeoefend binnen de twee jaar na de einddatum van het contract, zoals voor alle verworven opties.

- Ingeval van onvrijwillig vertrek van de werknemer behalve bij zware fout, worden alle toegekende opties onmiddellijk verworven en dienen zij te worden uitgeoefend binnen de twee jaar na datum van het beëindigen van het contract of de vervaldag van de aandelenopties, als die eerst is, zoals voor alle verworven opties.
- Ingeval van onvrijwillig vertrek van de werknemer bij zware fout, vervallen alle opties onmiddellijk.

Voor de 2011 en 2012 tranches van het executief comité:

- In geval van vrijwillig vertrek van een executief comité lid tijdens een periode van 3 jaar na toekenning, vervallen 50% van de opties onmiddellijk. Indien het vrijwillig vertrek na deze periode gebeurt, worden de opties verworven volgens het plan en de normale verwervingskalender. De uitoefening kan enkel gebeuren ten vroegste op de eerste werkdag na de derde verjaardag van de aanbiedingsdatum. De uitoefening moet gebeuren voor de vijfde verjaardag volgende op het beëindigen van het contract en de vervaldag van de aandelenopties, als die eerst is; anders vervallen de opties.
- In geval van onvrijwillig vertrek van een executief comité lid, behalve bij zware fout, worden de opties verworven volgens de planregels en normale verwervingskalender. De uitoefening kan ten vroegste gebeuren op de eerste werkdag volgend op de derde verjaardag na de aanbiedingsdatum. De uitoefening moet gebeuren voor de vijfde verjaardag volgend op het beëindigen van het contract of de vervaldag van de aandelenopties, indien deze eerst komt; anders vervallen de opties.
- Ingeval van onvrijwillig vertrek van een executief comité lid bij zware fout, vervallen alle opties onmiddellijk.

De evolutie van de stockoptieplannen is als volgt:

	Aantal aandelenopties (1)							Totaal
	2005	2006	2007	2008	2010	2011	2012	
In omloop op 31 december 2017	0	9.357	23.005	39.681	0	34.793	80.553	187.389
Uitgeoefend op 31 december 2017	0	9.357	23.005	39.681	0	34.793	80.553	187.389
Bewegingen gedurende het jaar 2018								
Verbeurd	0	-6.802	0	0	0	-3.175	0	-9.977
Uitgeoefend	0	-2.555	-3.524	0	0	-31.618	-700	-38.397
Totaal	0	-9.357	-3.524	0	0	-34.793	-700	-48.374
In omloop op 31 december 2018	0	0	19.481	39.681	0	0	79.853	139.015
Uitgeoefend op 31 december 2018	0	0	19.481	39.681	0	0	79.853	139.015
Uit oefenprijs	30	26	33	29	26	25	22	

(1) De plannen 2004, 2005, 2006, 2009, 2010 en 2011 zijn vervallen

De volatiliteit, gebruikt voor de herberekening van de schuldcomponent, werd geraamd op 22%.

Toelichting 35. Relatie met de commissaris

De kosten van de Groep voor auditmandaten en andere controleopdrachten voor 2018 bedroegen 1557.022 EUR en andere opdrachten 360.617 EUR.

Dit laatste bedrag kan als volgt gedetailleerd worden:

EUR	Auditor	Network of auditor
Auditmandaten	1.028.234	435.495
Andere controleopdrachten	50.320	42.972
Andere opdrachten	66.875	293.742
Totaal	1.145.429	772.209

Toelichting 36. Segmentinformatie

De Raad van Bestuur, de Chief Executive Officer en het Executief Comité evalueren de financiële prestaties en kennen de middelen van de Proximus Groep toe volgens de klantgeoriënteerde organisatie die gestructureerd is rond de volgende te rapporteren operationele segmenten:

- De Consumer Business Unit (CBU) verkoopt spraakproducten en -diensten, internet en televisie, zowel op vaste als mobiele netwerken, aan residentiële klanten en aan zelfstandigen en kleine ondernemingen, evenals ICT-oplossingen voornamelijk op de Belgische markt en bijhorende klantendiensten;
- De Enterprise Business Unit (EBU) verkoopt ICT- en telecomdiensten en -producten aan middelgrote en grote ondernemingen. Deze ICT-oplossingen, waaronder telefoondiensten, worden vooral gecommmercialiseerd onder de merknamen Proximus en Telindus, zowel op de Belgische als de internationale markten;
- De Technology Unit (TEC) centraliseert alle netwerk- en IT-diensten en -kosten (uitgezonderd kosten verbonden aan de klantenactiviteiten en aan de levering van ICT-oplossingen) en levert diensten aan CBU en EBU;
- De Wholesale Unit (WU) verkoopt diensten aan andere telecom- en kabeloperatoren;
- International Carrier Services (ICS) is verantwoordelijk voor de internationale carrieractiviteiten;
- Staff and Support (S&S) groepeert alle horizontale functies (human resources, finance, legal, strategy and corporate communication), internal services en real estate, die de activiteiten van de Groep ondersteunen.

Er werden geen bedrijfssegmenten samengevoegd om tot de bovengenoemde rapporteerbare bedrijfssegmenten te komen.

De Groep beoordeelt de bedrijfsresultaten van zijn rapporteerbare bedrijfssegmenten afzonderlijk, zodat hij de gepaste beslissingen kan nemen voor het toewijzen van middelen en het evalueren van de financiële prestaties. De segmentprestaties worden geëvalueerd op basis van de volgende parameters:

- De directe marge voor incidentele items. De onderstaande segmentinformatie verstrekt een reconciliatie tussen de onderliggende cijfers en deze zoals opgenomen in de jaarrekening,
- De kapitaaluitgaven.

De financiering van de Groep (inclusief financiële kosten en financiële opbrengsten) en de winstbelasting worden op het niveau van de Groep beheerd en worden niet aan de bedrijfssegmenten toegewezen.

De grondslagen voor financiële verslaggeving van de bedrijfssegmenten zijn dezelfde als de voornaamste grondslagen van de Groep. De segmentresultaten worden daarom gemeten op een gelijkaardige basis als het bedrijfsresultaat in de geconsolideerde jaarrekening, maar worden gepubliceerd zonder "incidentele opbrengsten en uitgaven". De Groep definieert "incidentele opbrengsten en uitgaven" als belangrijke items buiten de normale business activiteiten.

Transacties tussen de juridische entiteiten van de Groep worden gefactureerd tegen marktconforme voorwaarden.

Boekjaar afgesloten op 31 december 2018

(in miljoen EUR)	Proximus Groep					Onderliggend per segment					
	Gerapporteerd onder IFRS 15	IFRS 15 Aanpassing	Gerapporteerd onder IAS 18	Incidenteel	Onderliggend	BICS	Domestic (Groep excl. BICS)	Consumer	Enterprise	Wholesale	Andere
Netto omzet	5.764	-3	5.761	0	5.761	1.346	4.415	2.875	1.410	201	-71
Andere opbrengsten	65	0	65	-21	43	0	43	23	5	1	15
Totale opbrengsten	5.829	-3	5.826	-21	5.804	1.347	4.458	2.898	1.415	201	-57
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	-2.126	4	-2.122	0	-2.122	-1.030	-1.092	-680	-453	-36	77
Directe marge	3.703	2	3.704	-21	3.683	317	3.366	2.218	962	165	21
Workforce kosten	-1.245	0	-1.245	46	-1.199	-91	-1.108				
Niet-personeelskosten	-663	0	-663	45	-618	-73	-545				
TOTAL OTHER OPERATING EXPENSES	-1.908	0	-1.908	92	-1.816	-164	-1.653				
BEDRIJFSWINST voor afschrijvingen	1.794	2	1.796	70	1.866	154	1.713				
Afschrijvingen	-1.016	0	-1.016	0	-1.016	-91	-925				
Bedrijfswinst	778	3	780	70	850	63	788				
Netto financiële kosten	-56	0	-56								
Verlies van ondernemingen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode	-1	0	-1								
Winst vóór belastingen	721	2	723								
Belastingen	-191	-3	-194								
Nettowinst	530	-1	529								
Toe te rekenen aan											
Aandeelhouders van de moedermaatschappij	508	-1	506								
Minderheidsbelangen	22	0	23								

Boekjaar afgesloten op 31 december 2018

(in miljoen EUR)	Groep	Consumer Business Unit	Enterprise Business Unit	Service Delivery Engine & Wholesale	Staff & Support	International Carrier Services	Inter-segment eliminaties
Investerings	1.019	137	34	779	34	35	0

Boekjaar afgesloten op 31 december 2017

(in miljoen EUR)	Proximus Groep		Onderliggend per segment						
	Gerapporteerd	Incidenteel	Onderliggend	BICS	Domestic (Groep excl. BICS)	Consumer	Enterprise	Wholesale	Others
Netto omzet	5.739	0	5.739	1.318	4.420	2.889	1.394	206	-69
Andere opbrengsten	63	-24	39	2	37	20	6	0	11
Totale opbrengsten	5.802	-24	5.778	1.320	4.458	2.909	1.400	207	-58
Kosten van aan omzetgerelateerde materialen en diensten	-2.166	0	-2.166	-1.041	-1.126	-720	-445	-32	71
Directe marge	3.636	-24	3.612	279	3.332	2.189	955	175	13
Workforce kosten (1)	-1.248	72	-1.176	-72	-1.104				
Non workforce expenses	-615	3	-612	-65	-548				
Totaal operationele kosten	-1.863	75	-1.789	-137	-1.652				
BEDRIJFSWINST voor afschrijvingen	1.772	51	1.823	143	1.680				
Afschrijvingen	-963	0	-963	-80	-883				
Bedrijfswinst	809	51	860	63	797				
Netto financiële kosten	-70								
Verlies van ondernemingen gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode	-2								
Winst vóór belastingen	738								
Belastingen	-185								
Nettowinst	552								
0									
Aandeelhouders van de moedermaatschappij (aandeel van de groep)	522								
Minderheidsbelangen	30								

(1) herwerkt voor 2017: de verdeling workforce-non workforce werd gealigneerd voor alle dochterondernemingen waarbij het totaal op groepsniveau ongewijzigd is gebleven.

Boekjaar afgesloten op 31 december 2017

(in miljoen EUR)	Groep	Consumer Business Unit	Enterprise Business Unit	Service Delivery Engine & Wholesale	Staff & Support	International Carrier Services	Inter-segment eliminaties
Investeringen	1.092	251	33	740	35	34	0

Wat betreft de geografische indeling, heeft de Groep in België een netto opbrengst gerealiseerd van 4.042 miljoen EUR in 2016, en 4.020 miljoen EUR in 2018 (volgens IFRS 15), dit gebaseerd op het land van de klant. De netto opbrengst in andere landen bedroeg 1.697 miljoen EUR in 2017 en 1.744 miljoen EUR in 2018. Meer dan 90% van de segmentactiva zijn in België gevestigd.

Toelichting 37. Recent gepubliceerde IFRS-normen

De Groep past geen normen en interpretaties toe die niet effectief zijn op 31 december 2018.

De normen en interpretaties die gepubliceerd zijn maar nog niet effectief zijn, op datum van uitgifte van de jaarrekening, zijn hieronder opgenomen. De Groep zal deze normen toepassen, indien van toepassing, wanneer ze effectief worden.

Dit betekent dat de Groep de volgende normen en interpretaties niet heeft toegepast welke van toepassing zijn voor de Groep vanaf 1 januari 2019 of later:

Nieuw uitgegeven normen en interpretaties:

Effectief op 1/1/2019 of later

- Jaarlijkse verbeteringen aan IFRS normen (periode 2015-2017)
- IFRS 14: Uitgestelde rekeningen in verband met prijsregulering
- IFRS 16 Lease-overeenkomsten
- IFRS 17: Verzekeringscontracten
- Aanpassing van de referenties naar het Conceptueel kader in IFRS standaarden
- Aanpassingen aan IFRS 3 Bedrijfscombinaties
- Aanpassingen aan IFRS 9 Vervroegde aflossingsclausule met negatieve compensatie
- Aanpassingen aan IFRS 10 en IAS 28 Verkoop of inbreng van activa tussen een investeerder en zijn geassocieerde ondernemingen of joint ventures
- Aanpassingen aan IAS 1 en IAS 8: definitie van materialiteit
- Aanpassingen aan IAS 19 Planwijzigingen, inperking of afwikkeling
- Aanpassing van IAS 28 Lange termijn investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures

De Groep zal de mogelijke gevolgen van de toepassing van deze nieuwe standaarden en interpretaties op de jaarrekening van de Groep in de loop van 2019 verder onderzoeken.

De Groep verwacht geen materiële gevolgen van de eerste toepassing van deze IFRS, met uitzondering van IFRS 16. De Groep verwacht geen materiële gevolgen van de eerste toepassing van deze IFRS.

IFRS 16 - Leases

IFRS 16 wordt toepasbaar op 1 januari 2019 en vervangt IAS 17 Leases, IFRIC 4 Vaststelling of een overeenkomst een lease-overeenkomst bevat, SIC 15 Operationele leases-Prikkels, SIC 27 Evaluatie van de economische realiteit van transacties in de juridische vorm van een leaseovereenkomst.

IFRS 16 bepaalt de principes voor erkenning, waardering, presentatie en toelichting voor leases. Onder de huidige standaard worden leases ingedeeld in financiële en operationele leases. Onder de nieuwe standaard IFRS 16 is slechts één balansmodel beschikbaar voor lessees vergelijkbaar met de verwerkingwijze voor financiële leases onder IAS 17. Een actief voor het gebruiksrecht en een leaseschuld wordt erkend voor alle leases die beschikkingsmacht geven over een geïdentificeerd actief voor een bepaalde periode. Hierdoor zullen kosten voor het gebruik van een geleased actief welke nu opgenomen worden in operationele kosten gekapitaliseerd en afgeschreven worden. De verdiscontering van de leaseschuld zal periodisch afgewikkeld worden via de financiële kosten.

De Groep is van plan de vereenvoudigde overgangsaanpak te volgen, waarbij het gecumuleerde effect van de initiële toepassing van IFRS 16 wordt erkend op de datum van eerste toepassing 1 januari 2019, zonder herformulering van het jaar voorafgaand aan de toepassing. Een met een gebruiksrecht overeenstemmend actief wordt bij eerste toepassing gewaardeerd aan een bedrag gelijk aan de leaseverplichting.

De Groep verwacht op 1 januari 2019 een met een gebruiksrecht overeenstemmend actief en een leaseverplichting van ongeveer 290 miljoen EUR te erkennen.

De activiteiten van de Groep als lessor zijn niet significant en de Groep verwacht geen significante impact op de financiële staten en overwegende dat de classificatie tussen operationele en financiële leasing (als lessor) van toepassing blijft volgens IFRS 16.

Toelichting 38. Gebeurtenissen na balansdatum

Volgende gebeurtenissen na balansdatum worden geïdentificeerd:

Proximus lanceerde zijn #shifftodigital-strategie en versnelde de transformatie om relevant te blijven op de Belgische markt en om de toekomst van het bedrijf veilig te stellen. Proximus is voornemens zijn manier van werken te veranderen, flexibeler en lean te worden, zijn werknemers competenties in het digitale domein te vernieuwen en zijn kostenstructuur aan te passen om beter aan de marktstandaarden te voldoen. Op 10 januari 2019 kondigde Proximus zijn voornemen aan om het aantal werknemers in de komende 3 jaar met ongeveer 1900 mensen verder te verminderen, in lijn met de geplande vermindering van de werklast en tegelijkertijd 1.250 nieuwe werknemers met specifieke vaardigheden aan te werven. Direct na deze datum begon de informatie- en consultatiefase met de vakbonden, als onderdeel van de sociale dialoog.

Op 11 januari 2016 kondigde de Europese Commissie zijn beslissing aan dat de Belgische rulings, toegestaan aan multinationals inzake “Excess Profit”, als illegale staatsteun worden beschouwd. BICS heeft dergelijke ruling toegepast voor de periode 2010-2014. BICS heeft de terugvorderingsaanslagen van de vermeende staatssteun betaald. Bovendien, hebben zowel BICS als de Belgische staat beroep aangetekend voor het Gerecht van het Hof van Justitie van de Europese Unie (“Gerecht”) tegen de beslissing van de Europese Commissie. Het Gerecht heeft in haar beslissing van 14 februari 2019, in het voordeel van de Belgische staat beslist tegen de Europese Commissie dat er geen zogenaamd “staatssteun schema” is. De Europese Commissie kan beroep aantekenen tegen deze beslissing bij het EU Hof van Justitie (HvJ) binnen 8 weken na de notificatie van de beslissing van het Gerecht.

Op 27 februari 2019 heeft Proximus een overeenkomst gesloten met een institutionele investeerder met het oog op de uitgifte van een nieuwe obligatie (private plaatsing) van EUR 100 miljoen, met als startdatum 8 maart 2019 en vervaldag in september 2031, en een vaste jaarlijkse coupon van 1.75%.

Tot op heden, meent het Management dat de positie zoals opgenomen in deze jaarrekening de beste schatting weergeeft van het verwachte uiteindelijke resultaat. Afhankelijk van de stappen die de Europese Commissie zal ondernemen volgend op bovenvermelde beslissing van het Gerecht (in het bijzonder of de Europese Commissie al dan niet een beroep zal aantekenen bij het EU Hof van Justitie), zal de positie van het Management herbekeken worden.

Er zijn geen andere significante gebeurtenissen na balansdatum geïdentificeerd.